

T.C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS

**MUZAFFER İZGÜ'NÜN "ÖKKEŞ" ADLI ROMAN SERİSİNİN ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halime ŞAHİN

Danışman: Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ

SIIRT-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	II
ÖZET.....	IX
ABSTRACT	X
KISALTMALAR	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XII
ÖN SÖZ	XV
GİRİŞ	1
I. PROBLEM	1
II. PROBLEM CÜMLESİ.....	3
III. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
IV. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
V. TANIMLAR.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI.....	6
1.2. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ	8
1.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ	10
1.4. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ.....	13
1.4.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	13
1.4.1.1. Boyutlar.....	14
1.4.1.2. Kâğıt.....	14
1.4.1.3. Kapak – Cilt	14
1.4.1.4. Sayfa Düzeni	14
1.4.1.5. Harfler	14
1.4.1.6. Resimler	15
1.4.2. Konu – Kurgu	16
1.4.3. İzlek (Tema).....	17
1.4.4. Dil ve Anlatım.....	17
1.4.5. Kahramanlar.....	18
1.4.6. Çevre	19
1.4.7. İleti	20

1.4.8. Eğitsel ve Yazımsal İlkeler	21
1.5. MUZAFFER İZGÜ'NÜN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	22
İKİNCİ BÖLÜM.....	25
2. YÖNTEM.....	25
2.1. ÇALIŞMA DESENİ	25
2.2. ÇALIŞMA MATERYALİ	25
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	27
3.1. ÖKKEŞ LUNAPARKTA	27
3.1.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	27
3.1.1.1. Boyutlar.....	27
3.1.1.2. Kâğıt.....	27
3.1.1.3. Kapak – Cilt	28
3.1.1.4. Sayfa Düzeni	29
3.1.1.5. Harfler	30
3.1.1.6. Resimler	30
3.1.2. Konu – Kurgu	31
3.1.3. İzlek (Tema).....	32
3.1.4. Dil ve Anlatım.....	33
3.1.5. Kahramanlar.....	34
3.1.6. Çevre	35
3.1.7. İleti	35
3.1.8. Eğitsel ve Yazımsal İlkeler	35
3.2. ÖKKEŞ KURT AVINDA.....	36
3.2.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	36
3.2.1.1. Boyutlar.....	36
3.2.1.2. Kâğıt.....	36
3.2.1.3. Kapak – Cilt	37
3.2.1.4. Sayfa Düzeni	38
3.2.1.5. Harfler	39
3.2.1.6. Resimler	39

3.2.2. Konu – Kurgu	41
3.2.3. İzlek (Tema).....	42
3.2.4. Dil ve Anlatım.....	42
3.2.5. Kahramanlar.....	43
3.2.6. Çevre.....	44
3.2.7. İleti	44
3.2.8. Eğitsel ve Yazımsal İlkeler	44
3.3. ÖKKEŞ BALIK AVINDA	46
3.3.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	46
3.3.1.1. Boyutlar.....	46
3.3.1.2. Kâğıt.....	46
3.3.1.3. Kapak – Cilt	46
3.3.1.4. Sayfa Düzeni	48
3.3.1.5. Harfler	48
3.3.1.6. Resimler	49
3.3.2. Konu – Kurgu	50
3.3.3. İzlek (Tema).....	51
3.3.4. Dil ve Anlatım.....	51
3.3.5. Kahramanlar.....	52
3.3.6. Çevre.....	53
3.3.7. İleti	53
3.3.8. Eğitsel ve Yazımsal Özellikler.....	54
3.4. ÖKKEŞ KAPICI.....	55
3.4.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	55
3.4.1.1. Boyutlar.....	55
3.4.1.2. Kâğıt.....	55
3.4.1.3. Kapak - Cilt.....	55
3.4.1.4. Sayfa Düzeni	57
3.4.1.5. Harfler	57
3.4.1.6. Resimler	58
3.4.2. Konu – Kurgu	59
3.4.3. İzlek (Tema).....	59

3.4.4. Dil ve Anlatım.....	60
3.4.5. Kahramanlar.....	61
3.4.6. Çevre.....	61
3.4.7. İleti.....	61
3.4.8. Eğitsel ve Yazınsal Özellikler.....	62
3.5. ÖKKEŞ İŞPORTACI.....	63
3.5.1. Tasarım ve Resim Özellikleri.....	63
3.5.1.1. Boyutlar.....	63
3.5.1.2. Kâğıt.....	63
3.5.1.3. Kapak – Cilt.....	63
3.5.1.4. Sayfa Düzeni.....	65
3.5.1.5. Harfler.....	65
3.5.1.6. Resimler.....	66
3.5.2. Konu – Kurgu.....	67
3.5.3. İzlek (Tema).....	67
3.5.4. Dil ve Anlatım.....	67
3.5.5. Kahramanlar.....	68
3.5.6. Çevre.....	69
3.5.7. İleti.....	69
3.5.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler.....	69
3.6. ÖKKEŞ BAHCIVAN.....	71
3.6.1. Tasarım ve Resim Özellikleri.....	71
3.6.1.1. Boyutlar.....	71
3.6.1.2. Kâğıt.....	71
3.6.1.3. Kapak – Cilt.....	72
3.6.1.4. Sayfa Düzeni.....	74
3.6.1.5. Harfler.....	74
3.6.1.6. Resimler.....	75
3.6.2. Konu – Kurgu.....	76
3.6.3. İzlek (Tema).....	76
3.6.4. Dil ve Anlatım.....	76
3.6.5. Kahramanlar.....	77

3.6.6. Çevre	78
3.6.7. İleti	78
3.6.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler	78
3.7. ÖKKEŞ OTOPARKTA	79
3.7.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	79
3.7.1.1. Boyutlar.....	79
3.7.1.2. Kâğıt.....	79
3.7.1.3. Kapak – Cilt	79
3.7.1.4. Sayfa Düzeni	81
3.7.1.5. Harfler	81
3.7.1.6. Resimler	82
3.7.2. Konu – Kurgu	83
3.7.3. İzlek (Tema).....	83
3.7.4. Dil ve Anlatım.....	84
3.7.5. Kahramanlar	84
3.7.6. Çevre	85
3.7.7. İleti	85
3.7.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeleri	85
3.8. ÖKKEŞ MAÇTA.....	86
3.8.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	86
3.8.1.1. Boyutlar.....	86
3.8.1.2. Kâğıt.....	86
3.8.1.3. Kapak – Cilt	87
3.8.1.4. Sayfa Düzeni	88
3.8.1.5. Harfler	89
3.8.1.6. Resimler	90
3.8.2. Konu – Kurgu	91
3.8.3. İzlek (Tema).....	92
3.8.4. Dil ve Anlatım.....	92
3.8.5. Kahramanlar	93
3.8.6. Çevre	93
3.8.7. İleti	93

3.8.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler	94
3.9. ÖKKEŞ DOLMUŞÇU	95
3.9.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	95
3.9.1.1. Boyutlar.....	95
3.9.1.2. Kâğıt.....	95
3.9.1.3. Kapak – Cilt	96
3.9.1.4. Sayfa Düzeni	98
3.9.1.5. Harfler	98
3.9.1.6. Resimler	99
3.9.2. Konu – Kurgu	100
3.9.3. İzlek (Tema).....	100
3.9.4. Dil ve Anlatım.....	101
3.9.5. Kahramanlar.....	101
3.9.6. Çevre	102
3.9.7. İleti	102
3.9.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler	102
3.10. ÖKKEŞ DENİZDE	104
3.10.1. Tasarım ve Resim Özellikleri	104
3.10.1.1. Boyutlar.....	104
3.10.1.2. Kâğıt.....	104
3.10.1.3. Kapak – Cilt	104
3.10.1.4. Sayfa Düzeni	106
3.10.1.5. Harfler	106
3.10.1.6. Resimler	107
3.10.2. Konu – Kurgu	108
3.10.3 İzlek (Tema).....	108
3.10.4. Dil ve Anlatım.....	109
3.10.5. Kahramanlar.....	109
3.10.6. Çevre	109
3.10.7. İleti	110
3.10.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler	110
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	111

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	111
4.1. SONUÇ	111
4.2. TARTIŞMA	114
4.3. ÖNERİLER.....	118
KAYNAKÇA.....	119

ÖZET

**MUZAFFER İZGÜ'NÜN “ÖKKEŞ” ADLI ROMAN SERİSİNİN ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ****Halime ŞAHİN****2023, Sayfa: 136**

Bu araştırmada Muzaffer İzgü'nün çocuklar için yazmış olduğu “Ökkeş” serisinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Muzaffer İzgü'nün “Ökkeş” serisinde yer alan on eser bu yöntemle çözümlenmiştir. Eserler çocuğa görelilik ilkesi göz önünde bulundurularak tasarım ve resim, konu-kurgu, izlek, dil ve anlatım, kahramanlar, çevre, ileti, eğitsel ve yazınsal ilkeler başlıklarına göre incelenmiştir.

Muzaffer İzgü'nün Ökkeş serisi incelenip elde edilen sonuçlar ışığında kitapların tasarım ve resim özelliklerinin içeriğinde yer alan görseller çocukların seviyelerine uygun olan görsellerdir. Dil ve anlatım özellikleri açısından bakıldığında yöresel ağza sıklıkla yer verilmiştir. Kitap içerisinde dizgi hataları pek çok yerde bulunmaktadır. Kitapta yer alan söz varlıkları okuyucunun yaş seviyesi dikkate alınarak verilmiştir. Yapıtlar eğitsel bakımdan incelendiğinde ise evrensel insan hakları ve toplumun ahlaki normları göz önünde bulundurularak okura sunulmuştur. Bütün bu bulgular neticesinde, incelenen eserlerin çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Muzaffer İzgü, Çocuk, Edebiyat, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri

ABSTRACT**AN EXAMINATION OF MUZAFFER İZGÜ'S NOVEL SERIES TITLED
"ÖKKES" IN TERMS OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF
CHILDREN'S LITERATURE****Halime ŞAHİN****2023, Page: 136**

In this research it is aimed to examine the “Ökkeş” series written by Muzaffer İzgü for children according to the basic principles of children’s literature. In the research, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used. 10 works in the Ökkeş series of Muzaffer İzgü were analyzed with this method. The works were examined according to the titles of design and painting, subject-fiction, theme, language and expression, heroes, environment, message, educational and literary principles, considering the principle of being suitable for the child.

In the light of the results obtained by examining Muzaffer İzgü’s Ökkeş series, the visuals in the content of the design and picture features of the books are suitable for the level of children. In terms of language and expression features, local dialect is frequently included. There are many typographical errors in the book. Vocabulary in the book is given considering the age level of the reader. When the works are examined from an educational point of view, they are presented to the reader considering the universal human rights and moral norms of the society. As a result of all these findings, it has been concluded that the examined works are in accordance with the basic principles of children’s literature and children’s literature.

Keywords: Muzaffer İzgü, Child, Literature, Children’s Literature, Basic Principles of Children’s Literature

KISALTMALAR

Ed.	: Editör
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve Benzeri
E-Kitap	: Elektronik Kitap
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
Bkz.	: Bakınız
vd.	: Ve Diğerleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Ökkeş Lunaparkta – Ön Kapak.....	28
Şekil 3.2. Ökkeş Lunaparkta – Arka Kapak	29
Şekil 3.3. Ökkeş Lunaparkta – Harfler	30
Şekil 3.4. Ökkeş Lunaparkta – Resimler	31
Şekil 3.5. Ökkeş Lunaparkta – Resimler	31
Şekil 3.6. Ökkeş Kurt Avında – Ön Kapak.....	37
Şekil 3.7. Ökkeş Kurt Avında – Arka Kapak.....	38
Şekil 3.8. Ökkeş Kurt Avında – Harfler	39
Şekil 3.9. Ökkeş Kurt Avında – Resimler.....	40
Şekil 3.10. Ökkeş Kurt Avında – Resimler.....	40
Şekil 3.11. Ökkeş Balık Avında – Ön Kapak	46
Şekil 3.12. Ökkeş Kurt Avında – Arka Kapak.....	47
Şekil 3.13. Ökkeş Balık Avında – Harfler	48
Şekil 3.14. Ökkeş Balık Avında – Resimler	49
Şekil 3.15. Ökkeş Balık Avında – Resimler	49
Şekil 3.16. Ökkeş Kapıcı – Ön Kapak	55
Şekil 3.17. Ökkeş Kapıcı – Arka Kapak	56
Şekil 3.18. Ökkeş Kapıcı – Harfler	57
Şekil 3.19. Ökkeş Kapıcı – Resimler	58
Şekil 3.20. Ökkeş Kapıcı – Resimler	58
Şekil 3.21. Ökkeş İşportacı – Ön Kapak.....	63
Şekil 3.22. Ökkeş İşportacı – Arka Kapak.....	64
Şekil 3.23. Ökkeş İşportacı – Harfler.....	65
Şekil 3.24. Ökkeş İşportacı – Resimler.....	66

Şekil 3.25. Ökkeş İşportacı – Resimler.....	66
Şekil 3.26. Ökkeş Bahçıvan – Ön Kapak.....	72
Şekil 3.27. Ökkeş Bahçıvan – Arka Kapak.....	73
Şekil 3.28. Ökkeş Bahçıvan – Harfler	74
Şekil 3.29. Ökkeş Bahçıvan – Resimler.....	75
Şekil 3.30. Ökkeş Bahçıvan – Resimler.....	75
Şekil 3.31. Ökkeş Bahçıvan – Ön Kapak.....	79
Şekil 3.32. Ökkeş Otoparkta – Arka Kapak.....	80
Şekil 3.33. Ökkeş Otoparkta – Harfler.....	81
Şekil 3.34. Ökkeş Otoparkta – Resimler.....	82
Şekil 3.35. Ökkeş Otoparkta – Resimler.....	82
Şekil 3.36. Ökkeş Maçta – Ön Kapak.....	87
Şekil 3.37. Ökkeş Maçta – Arka Kapak.....	88
Şekil 3.38. Ökkeş Maçta – Harfler.....	89
Şekil 3.39. Ökkeş Maçta – Resimler.....	90
Şekil 3.40. Ökkeş Maçta – Resimler.....	90
Şekil 3.41. Ökkeş Dolmuşçu – Ön Kapak	96
Şekil 3.42. Ökkeş Dolmuşçu – Arka Kapak	97
Şekil 3.43. Ökkeş Dolmuşçu – Harfler	98
Şekil 3.44. Ökkeş Dolmuşçu – Resimler	99
Şekil 3.45. Ökkeş Dolmuşçu – Resimler	99
Şekil 3.46. Ökkeş Denizde – Ön Kapak	104
Şekil 3.47. Ökkeş Denizde – Arka Kapak	105
Şekil 3.48. Ökkeş Denizde – Harfler	107
Şekil 3.49. Ökkeş Denizde – Resimler	107

Şekil 3.50. Ökkeş Denizde – Resimler 108

ÖN SÖZ

Muzaffer İzgü'nün çocuklar için yazdığı Ökkeş roman serisinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi amacıyla hazırlanan bu araştırma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırma yapılacak konuyla ilgili var olan problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlar bulunmaktadır. Tezin birinci bölümünde çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve bu ilkeler ile ilgili kavramsal çerçeve araştırması yer almaktadır. Ayrıca çocuk edebiyatının dünyada ve Türkiye'de gelişimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümün son kısmında Muzaffer İzgü'nün hayatı ve edebî kişiliği anlatılmıştır. İkinci bölümde yöntem kısmı, üçüncü bölümde araştırma ile ilgili bulgu ve yorumlar, dördüncü bölümde ise sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Tez konunun belirlenmesinden tezin tamamlanma sürecine kadar her aşamada bana yardımcı olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ'a teşekkür ederim. Tez çalışmalarımda yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli eşim Ömer ŞAHİN'e, bugünlere gelmemde büyük katkıları olan rahmetli annem Sabriye ALVER'e teşekkür ederim.

GİRİŞ

Bu kısımda araştırma konusunun ortaya çıkmasına sebep olan problem, araştırmanın amacı, önemi ve araştırmanın sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

I. PROBLEM

“Çocuk, bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insandır” (TDK Sözlük, 2011).

“Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır”(Yalçın ve Aytaş, 2017:13).

Farklı bir çocuk tanımında ise *“Rousseau çocukluğu doğaya en yakın yaşam evresi olarak görür. Çocuğun kendiliğindenliğini, doğallığını, sevincini ve saflığını yüceltilmesi gereken özellikleri arasında değerlendirmiştir. Sonraki süreçte de ‘çocuk ana babanın malıdır’ şeklindeki algılar değişmeye başlamıştır”* (Rousseau akt. Onur, 1993:5).

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkılarak çocuk, kendine özgü dünyası olan, yetişkinler tarafından henüz şekil verilmemiş, öğrenme evresinin başında olan bireydir. Bu birey, hayata hazırlanmak için aile ve sosyal çevresiyle olan etkileşimiyle birlikte öğrenmeye başlar. Okul çağıyla beraber aile ve sosyal çevrenin yanına çocuk yapıtları da eklenir.

Çocuğu hayata hazırlamada çocuk yapıtlarının önemi büyüktür. Bu yapıtlar çocuğa verilirken çocuğun yaş seviyesi dikkate alınmalıdır. Bu tür yapıtları yazan yazarlarımızın çocuğun ilgi, beğeni ve gereksinimlerini iyi bilmeleri gerekir. *“Çocuk edebiyatında bir metnin oluşturulması, hedef kitlenin algılama düzeyine, ruh dünyasına, ilgi alanına ve yaş durumuna uygun olmalıdır”* (Yalçın ve Aytaş, 2017:17).

Çocuk edebiyatının asıl özelliği çocuk gerçekliğinden beslenerek çocuğa göre eserlerin meydana getirilmesidir. *“Çocuklar için edebiyatın nasıl olması gerektiğini öncelikle ‘çocuk gerçekliği’ ve ‘çocuğa görelilik’ belirler. Bu yönü ile çocuk edebiyatı, çocuk bakışını yansıtan bir edebiyattır”* (Şirin, 2019: 49).

Geçmiş dönemlerde çocuk edebiyatı alanında ninni, masal, halk hikâyeleri gibi eserler verilmiştir. Günümüzde ise çocuk edebiyatı alanında geçmişe oranla daha başarılı yapıtlar verilmiştir. Bugün çocuklara hitap eden daha geniş bir edebiyatın olması günümüz dünyasının gelişmelerinden kaynaklıdır. Özellikle teknoloji ve internet gibi oluşumlar çocuk edebiyatının ilerlemesine katkı sağlamışlardır.

Teknolojik gelişmeler neticesinde, çocuğun bir kitapta bulmak istediği özellikler değişim göstermiştir. Dolayısıyla çocuk edebiyatı alanındaki uzmanlar, bu değişimleri de göz önünde bulundurarak çocuk edebiyatının niteliklerini belirlemişlerdir. Bu nitelikler dış yapı ve iç yapı olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. Dış yapı özellikleri tasarım ve resim; iç yapı özellikleri de konu, izlek, ileti, kahraman, çevre, dil ve anlatım, eğitsel ve yazınsal ilkeler başlığı altında incelenmiştir. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi de bu başlıklar içerisinde ele alınmıştır.

Çocuk edebiyatı konusu, alan uzmanları ve eğitimcilerin sıklıkla araştırmalarına konu olmuştur. Yapılan bu araştırmalar, çocuk edebiyatının gelişimine katkı sağlamış ve çocuk edebiyatıyla ilgili araştırma yapmak isteyenlere rehberlik etmiştir: Demir (2006), Eroğlu (2008), Köse (2011), Özaslan (2012), Yılmaz (2013), Akyüz (2014), Ceran (2015), Çelikkaya (2016), Erkmen (2017), Yalçın ve Aytaş (2017), Genç (2019), Kılıçaslan (2019), Sever (2019), Uyar (2019), Çolakça (2019), Şirin (2021), Aksular (2022), Delibaş (2022). Yapılan bu çalışmalardan da anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatı alanıyla ilgili çalışmalar son yıllarda artmıştır. Muzaffer İzgü'nün çocuklar için yazmış olduğu Ökkeş roman serisi çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından henüz incelenmemiştir. Akyüz (2014), "*Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*" adlı doktora tezinde "Ökkeş Bahçivan" adlı eser incelenmiştir. Bu çalışmanın problem durumunu da çocuk edebiyatı yazarı olan Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi oluşturmuştur.

II. PROBLEM CÜMLESİ

Bu araştırmada şu temel soruya yanıt aranmıştır:

Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından nasıl bir özellik göstermektedir?

Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinde aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi tasarım ve resim özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

2. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi konu-kurgu özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

3. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi izlek-tema özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

4. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi taşıdığı iletiler bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

5. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinde yer alan karakterler çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

6. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinde yer alan dil ve anlatım özellikleri çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

7. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinde yer alan çevre özellikleri çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

8. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinde yer alan yazınsal ve eğitsel ilkeler çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

III. ARAşTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, çocuk edebiyatı alanında çok sayıda eser veren Muzaffer İzgü'nün Ökkeş adlı roman serisinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olup olmadığını belirlemektir. Çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde Muzaffer İzgü'nün Ökkeş adlı roman serisi incelenmiştir.

IV. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde yer alan çocuk romanları; çocuğu hayata hazırlamada, çocuğun hayal dünyasını zenginleştirmede, çocuğa sebep-sonuç ilişkisini kurdukmada önemli bir yere sahiptir. Çocuk edebiyatının hemen hemen her alanında eser veren Muzaffer İzgü'nün eserleri birçok açıdan incelemelere konu olmuştur. Çocuk edebiyatı adı altında yayımlanan bazı eserler hem biçim hem de içerik açısından çocuk edebiyatının temel ilkeleri ile uyuşmamaktadır. Çocuklar için yazılan eserlerin nitelikli olarak kabul görmesi için çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik kavramlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Eğitim camiası, uzmanlar ve aileler nitelikli bir kitap belirleyebilmek için çocuk edebiyatının temel ilkelerini dikkate almaları gerekir. Bu sebeple Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinin, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesinin eğitim camiasına, uzmanlara ve ailelere kılavuzluk edeceği düşünülmektedir.

Bu tez çalışması Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisiyle sınırlandırılmıştır. Bu roman serisi çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan tasarım ve resim özellikleri, konukurgu, izlek-tema, dil ve anlatım, karakter, çevre, ileti, eğitsel ve yazımsal ilkeler bakımından incelenmiştir. İncelenen eserler şunlardır:

1. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Lunaparkta*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
2. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Kurt Avında*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
3. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Balık Avında*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
4. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Kapıcı*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
5. İzgü, M. (2021). *Ökkeş İşportacı*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
6. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Bahçivan*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
7. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Otoparkta*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
8. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Maçta*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
9. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Dolmuşçu*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.
10. İzgü, M. (2021). *Ökkeş Denizde*. İstanbul: Özyürek Yayıncılık.

V. TANIMLAR

Çocuk: “Kendine özgü algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren; sosyal, dilsel, ruhsal yetileri henüz tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla bütünüyle örtüşmeyen bir varlıktır” (Dilidüzgün, 2009:39).

Edebiyat: “Edebiyat, sanatçının yeniden biçimlendirdiği gerçeklik içinde, insanın kendisini tanıması, gizilgüçlerinin farkına varması demektir” (Sever, 2019:108).

Çocuk Edebiyatı: “Çocuk edebiyatı, çocuklara dilin ve çizginin anlatım olanaklarıyla insan doğasını anlatan, sezdirenen, yaşamı tanımalarına yardımcı olan estetik bir araçtır” (Sever, 2019:79).

Konu: “Sanatçının duygu ve düşüncelerini, tasarımlarını çocuklarla paylaşmak için seçtiği bir araçtır” (Sever, 2019:127).

İzlek (Tema): “Sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir izlek” (Sever, 2019:129).

Karakter: “Yapıtta yazar tarafından geliştirilmiş, biçimlendirilmiş olan kahramanın bütün kişilik özelliklerini somutlayan bir addır” (Sever, 2019:129).

İleti: “Sanatçının, yapıtı oluşturmaya neden olan, çocukla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir” (Sever, 2019:133).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk edebiyatı hakkında bilgi vermeden önce “Çocuk” ve “Edebiyat” kavramlarını ayrı bir şekilde ele alıp inceleme yapmak daha doğru olacaktır.

“Çocuk; kişinin iki yaşından başlayarak ergenlik çağına kadar geçirdiği zamana verilen dönemin adıdır” (Temizyürek vd., 2016: 1). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde ise çocuk şu şekilde tanımlanmıştır: “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” (Şirin, 2019:21). Bu tanımlara göre iki yaş ile on sekiz yaş arasındaki dönemde bulunan bireye çocuk denilmektedir ancak çocuğun tanımı her toplumda aynı değildir. Bu tanımın toplumdan topluma farklı olmasının sebebi coğrafi unsurlar ve kültürel farklılıklardır. Çocukların yetişmesine, hayata hazırlanmasına katkı sağlayan en önemli unsur ailedir. Çocukluk kendi içerisinde dönemlere ayrılmaktadır ve ebeveynler her dönemin özelliklerini bilerek çocuğun yetişmesine katkı sağlarlar. Çocuğun yetişmesine katkı sağlayan aile unsuru, çocuk yaş aldıkça çocuğun sosyal çevresi ve çocuğun seviyesine uygun kitaplar gelmektedir.

“Edebiyat kelimesi Arapça kökenlidir ve “*edeb*” sözcüğünden gelmektedir. Edeb ise “*iyi huy, ahlak*” anlamlarındadır” (Çetişli, 2011 :69). Edebiyat Arapçadan türeyen bir kavramdır. Kelimeye baktığımız zaman edebiyat insana güzel huy edindirmeyi amaçlayan, insanın gelişmesini sağlayan bir sanat dalıdır. “*Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın*” (TDK, 2011). Türk Dil Kurumunun vermiş olduğu tanımdan anlaşılacağı üzere kişinin kendi duygu ve düşüncelerini ifade edilmesi edebiyatı oluşturur. Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak edebiyat kişiyi zihinsel, duygusal ve ruhsal olarak geliştiren bir sanat dalıdır. Günümüzde çocuk eğitiminde edebiyatın önemli bir alan olduğu anlaşılmıştır. Çocuğun toplum içerisinde uyumlu, iyi huylu, nazik olmasını sağlayan araçlardan biri de edebiyattır ve bu edebiyat günümüzde kendine ayrı bir alan açarak çocuk edebiyatının oluşmasını sağlamıştır.

Çocuk edebiyatının da tıpkı çocuk kavramında olduğu gibi birden fazla tanımı bulunmaktadır. “Çocuk edebiyatının başat özelliği ise kaynağı da sınırı da çocuk ve çocukluk olan, çocuğu ve çocukluğu anlayan, çocuk bakışı, ‘çocuğa görelilik’ ilkesi ve ‘çocuk gerçekliği’ne uygun yazılmış bir edebiyat olmasıdır” (Şirin, 2019:26). “Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamı olarak tanımlamıştır” (Yalçın & Aytaş, 2017:19). Çocuk edebiyatının ana kaynağı çocuktur. Çocuğun hayal dünyasını zenginleştirmek, çocuğa sebep-sonuç ilişkisini kurdurtmak, çocuğu yaşamın gerçekliğine hazırlamak amacıyla yazılan eserlerin bütünüdür. Çocuğun edebiyata çocuk edebiyatı denilebilir. Çocuk edebiyatı daha önce ayrı bir edebiyat alanı olarak kabul görmezken daha sonra gelişen edebî görüşler vesilesiyle müstakil bir edebiyat alanı olarak değerlendirilmiştir.

Çocuk edebiyatı eserlerinin ele aldığı konular çocuğun ilgisini, dikkatini çekecek konular olmalıdır. Eserler; çocuğu yaşama hazırlamalı, çocukta okuma kültürü oluşturmalı, çocuğu zihinsel ve duygusal olarak geliştirmelidir. Çocuk edebiyatı eserleri hazırlanırken bu eserlerin çocuk eğitimine destek olması gerektiği bilinerek hazırlanmalıdır. Hazırlanan eserler çocuğa görelilik ilkesine ve çocuk gerçekliğine uygun olarak yazılmalıdır. Çocuk edebiyatı eserlerinin konusu içerisinde şiddet, batıl inanç veya çocuğu karamsarlığa yönlendirecek konular yer almamalıdır. Eserlerde işlenmesi gereken konular yardımseverlik, paylaşma, arkadaşlık gibi çocukların günlük yaşamda karşılaşabilecekleri konular olmalıdır. İşlenen bu konular çocukları pozitif yönde etkileyen, onları karamsarlığa yöneltmeyen konular olmalıdır. “... çocukların psikolojik yapılarını olumsuz yönde etkilemeyecek konuların işlenebilmesidir” (Yalçın & Aytaş, 2017: 57).

Çocuk edebiyatının eserlerinin dış yapı özellikleri de çocuk için önemli bir noktadır. Çocuk eserleri çocuğa görelilik ilkesi baz alınarak hazırlandığı için bu eserlerin renkli, resimli, çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde olması gerekir. Yazılan bu eserler çocuğa yönelik olduğu için eserde kullanılan kâğıt, kapak gibi kitabın fiziki özelliklerinin sağlam ve dayanıklı olması gerekir. Bu eserlerde kullanılan yazı puntoları da çocuğun yaş seviyesine uygun olmalıdır. “İlköğretim 1’inci sınıflar için yirmi, 2’nci sınıflar için on sekiz, 3’üncü sınıflar için on dört, 4’üncü sınıflar için on iki, 5’inci sınıflar için on bir,

daha üst sınıflar için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmamalıdır” (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2021).

1.2. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ

Çocuk edebiyatının tarihsel sürecine bakıldığında ve bu edebiyat alanıyla ilgili literatür taraması yapıldığında bu alan üç bölümde incelenebilir. 15. yüzyıl öncesi çocuk edebiyatı, 15. yüzyıl ile 18. yüzyıl arası dönemde çocuk edebiyatı ve 18. yüzyıl sonrası çocuk edebiyatı diye incelenmiştir.

15. yüzyıl öncesi çocuk edebiyatına bakıldığı zaman matbaa henüz icat edilmediği için çocuk edebiyatı ürünleri yazılı bir edebiyat olarak değil sözlü bir edebiyat olarak gelecek nesillere aktarılmıştır. 15. yüzyıl öncesi çocuk edebiyatı; daha çok masal, ninni, büyüklerin anlattığı anonim halk hikâyeleridir. 15. yüzyıl öncesi çocuk edebiyatı ile ilgili verilen sözlü eserlerin hedefi çocuklar değil yetişkinler olmuştur.

15. yüzyıl ile 18. yüzyıl arası dönemdeki çocuk edebiyatı incelendiğinde 15. yüzyıldan sonra matbaa icat edildiği için sözlü ürünlerin yerini yazılı ürünler almaya başlamıştır. 16. yüzyılda Avrupa’da eğitim kilisenin elinde olduğu için çocuklara din ile ilgili kalıp ifadeler verilmiştir. Bu durum çocuğun hayal dünyasını sınırlandırmıştır. 17. yüzyıla bakıldığı zaman bu dönemde yazılan çocuk edebiyatı eserlerinin yazarları belli olmaya başlamıştır.

“17. yüzyıl çocuk edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilir. Charles Perrault (1628-1703), çocukluğunda annesinden dinlediği masalları kaleme alır. Perrault, doğrudan doğruya çocuklar için yazmadığı halde çocuklar tarafından da coşkuyla okunan bu masalları, Geçmiş Günlerin Masalları adıyla bir araya getirmiştir. Aynı yüzyılda Fransız edebiyatının fabl ustası La Fontaine (1621-1695), çocuk dünyasına hitap eden hikâyelerle yeni bir çağır açar” (Temizyürek vd., 2016: 203).

Yukarıda belirtildiği gibi 17. yüzyılda Charles Perrault ve La Fontaine çocuk edebiyatı ile ilgili yazmış olduğu fabllar ve masallarla döneme damgasını vurmuştur.

18. yüzyıl sonrası çocuk edebiyatında çocukların beklentilerini karşılayabilecek eserler verilmeye başlanmıştır. 18. yüzyıl sonrası verilen eserler yetişkinler için yazılrsa

da çocuk edebiyatı ürünleri arasında sayılmaktadır. “18. yüzyıldan itibaren macera ve seyahat ağırlıklı eserler çocuklar tarafından en çok okunan kitaplar arasına girer. Bu dönemde Daniel Defoe’nin (1660-1731) kaleme aldığı *Robinson Crusoe* adlı roman, yetişkinler kadar çocuklar tarafından ilgiyle okunur” (Şimşek, 2018: 45). 18. yüzyılda macera ve seyahat konulu yazılan eserler çocuklar tarafından ilgi görür. Jonathan Swift’in *Gulliver’in Gezileri* adlı eseri ile Daniel Defoe’nin *Robinson Crusoe* adlı eseri bu dönemde yazılan önemli eserlerdir. Jean- Jacques Rousseau’nun çocuk eğitimi hakkındaki düşünceleri çocuk edebiyatı için önemli bir yer tutar. “*Jean-Jacques Rousseau’nun eğitim hakkındaki düşünceleri de önemli bulunur. Rousseau, Emile adlı eserinde Defoe’nin Robinson Crusoe adlı eserini çocuklara okutulması gereken eser olarak ifade eder*” (Delibaş, 2022).

19. yüzyılda çocuk edebiyatı alanında yazılan eserler; çocuğa hitap edebilen, çocuğu merkeze alan eserlerdir. Lewis Carrol’un *Alice Harikalar Diyarında*, Charles Dickens’in *David Copperfield*, Grimm Kardeşler ve Andersen tarafından yazılan masal kitapları, Jules Verne’nin *Aya Seyahat*, *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*, *Seksen Günde Devriâlem*’i, Mark Twain’in *Tom Sawyer’in Maceraları*, Carlo Collodi’nin *Pinokyo*’su Johanna Spyri’nin *Heidi*’si, Robert Louis Stevenson’nun *Define Adası* ve Elanor Porter’in *Polyanna*’sı 19. yüzyılda çocuk edebiyatı alanında yazılmış eserlerdir.

20. yüzyılda ise dünya iki farklı savaş görmüştür. Bu savaşlar insanları olumsuz etkilemiştir. Çocukları bu olumsuz durumlardan korumak için yine bu yüzyılda çocuk edebiyatı alanında çeşitli eserler verilmiştir. Antoine de Saint-Exupery’in *Küçük Prens* adlı yapıtı geçmişten günümüze kadar çocuklar tarafından okunan bir çocuk edebiyatı eseridir. Jose Mauro de Vasconcelos’un *Şeker Portakalı* adlı eseri çocuk edebiyatı alanında ününü günümüzde bile sürdürmüştür. James Matthew Barrie’in *Peter Pan* adlı eseri yine 20. yüzyılda yazılmış ünlü romanlardandır.

1.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ

Sözlü edebiyat döneminde çocuk edebiyatına bakıldığı zaman bu dönemde çocuklar için ninniler, masallar, halk hikâyeleri, efsaneler, destanlar gibi sözlü ürünler çocuklara yönelik olarak verilen türler arasındadır. Bu dönemde oluşum göstermiş çocuk eserleri sözlü gelenek üzerine geliştiği için bu eserlerin çeşitli varyantları bulunmaktadır.

Eski Türk edebiyatı dönemine baktığımız zaman bu dönemde yazılan eserler çocuklar için yazıldığı söylene de içerik bakımından yetişkinlere hitap etmesinden dolayı çocuk edebiyatı ürünü sayılmaz. “...Şair Nâbi'nin Hayriyye ve Sümbülzade Vehbi'nin Lütfiyye isimli eserlerini sayabiliriz. Bu eserler, her ne kadar şairlerin çocuklar için yazmış olduğu eserler olsa da ele aldıkları konu ve içerikleri bakımından daha çok büyüklere yönelik olduğundan çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilemezler” (Yalçın & Aytaş, 2017:39).

Tanzimat Dönemi Türk edebiyatı her alanda yeniliklerin başlangıcı sayılır. Bu durum çocuk edebiyatına da yansımıştır. “Modern çocuk edebiyatımızın hazırlık süreci Tanzimat Dönemi ile başlamıştır” (Şirin, 2021:34). Bu dönemde yer alan sanatçılar hem çocuk edebiyatı ile ilgili eserler vermiş hem de Batı'da çocuk edebiyatı ile ilgili yazılan eserleri tercüme etmiştir. “Şinasi (1826-1869), Recaiade M. Ekrem (1847-1914), Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) ve Muallim Naci (1850-1893) gibi dönemin ünlü yazar ve şairlerinin Fransızcadan çevirdikleri bazı kısa manzumeler ile kendilerinin yazdıkları fabl türünden bazı şiirler çocuk edebiyatımızın ilk önemli ürünleri arasında yer alır” (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 212). Tanzimat Dönemi'nde Kayserili Doktor Rüştü tarafından yazılan Nuhbetül Etfal adlı eser çocuklara yönelik yazılmış olan ilk alfabe kitabı olması özelliğiyle bu dönemde yazılmış bir diğer çocuk edebiyatı eseridir. Ayrıca Ahmet Mithat'ın Hâce-i Evvel, Kıssadan Hisse adlı eserleri, Muallim Naci'nin Ömer'in Çocukluğu adlı yapıtı çocuk edebiyatı açısından önemli eserlerdendir. Bu dönemde çocuklar için yazılan çeviri eserler de vardır. “Şinasi'nin 1859'da La Fontaine'den çevirdiği Eşek ile Tilki Hikâyesi, Yusuf Kamil Paşa'nın 1862'de Fenelon'dan çevirdiği Tercüme-i Telemak'ı başlangıç tarihleri bakımından önemlidir”(Şirin, 2021:34). Yine Tanzimat Dönemi'nde özellikle çocuk eğitimi ve çocuk edebiyatı ilgilenen Satı Bey dönemin önemli bir ismidir. “Türkiye'de eğitim ve çocuk edebiyatı alanında en önemli gelişmeler, II. Meşrutiyet döneminde yaşanmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde gerek

öğretmen yetiştirme gerekse çocuk edebiyatının temelini atma konusunda önemli çalışmalar yapmış kişilerden en başta geleni Satı Bey'dir" (Şimşek, 2018:54). Satı Bey çocuk eğitimi üzerinde yapmış olduğu çalışmalarda çocuk edebiyatının önemli olduğundan bahsetmiştir.

"Eğitimde çocuk edebiyatından yararlanmanın öneminin açıklanmasına ise Darülmualimin Müdürü Satı Bey (1910) öncülük etmiştir. Çocuk edebiyatımızda İbrahim Alaettin'in (Gövsâ) Çocuk Şiirleri (1911); Ali Ulvi'nin (Elöve) Çocuklarımıza Neşideler'i (1912), Teyfik Fikret'in Şermin'i (1914) oluşum sürecinde Türk çocuk şiirinin ilk çocuk kitapları arasında yer alır" (Şirin, 2021:34).

Cumhuriyet Dönemi'nin ilk zamanlarında yaşanan siyasi olaylardan dolayı çocuk edebiyatı yavaşlamıştır. Harf İnkılabı ile beraber yayımlanan çocuk edebiyatı eserlerinde artış yaşanmıştır. 1950'li yıllarda Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Havaya Çizilen Dünya, Çocuk ve Allah, Çakır'ın Destanı, Balina ile Mandalina adlı şiirleri çocuk edebiyatı alanında önemli eserlerdir. Cahit Uçuk'un Kırmızı Mantarlar adlı çocuk kitabı, Aziz Nesin'in Şimdiki Çocuklar Harika adlı romanı çocuk edebiyatının bir diğer önemli eserlerindedir.

"Eflatun Cem Güney Açıl Sofram Açıl ve Dede Korkut Masalları ile Doğan kardeş Ödülünü kazanırken, 1964 yılında da Vala Nurettin ve Nihal Karamağaralı'nın yazdığı Korkusuz Murat Doğan Kardeş Ödülünü alır. Aynı dönemde Orhan Veli Kanık La Fontaine'nin tercümelerini ve Nasreddin Hoca fıkralarını akıcı bir dille yazar" (Yalçın & Aytaş, 2017:41).

"Cahit Uçuk, Türk İkizleri adlı eseri ile Hans Christian Andersen ödülünü kazanır" (Yalçın & Aytaş, 2017:41).

1960'lı yıllarda Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı adlı romanı, Mehmet Seyda'nın Bir Gün Büyüyeceksin adlı romanı bu yıllarda çocuk edebiyatında önemli görülen eserlerdendir.

1965 yılından sonra Talip Apaydın'ın Toprağa Basınca adlı romanı, Gülten Dayıoğlu'nun Fadiş, Suna'nın Serçeleri, Dört Kardeştiler adlı romanları dönemin yazılan önemli eserlerindedir.

Can Göknil'in Kirpi Masalı adlı eseri ilk resimli çocuk kitabı özelliğini taşımaktadır.

UNESCO 1979 yılını "Dünya Çocuk Yılı" olarak ilan etmiştir. Bu durum çocuk edebiyatını daha fazla öne çıkarmıştır.

Çocuk edebiyatı alanıyla ilgili eserler sözlü edebiyat döneminden başlayıp günümüze kadar gelişim göstermiştir. Çocuk edebiyatıyla ilgili günümüzde de pek çok başarılı yazar ve eserleri bulunmaktadır. Günümüz çocuk edebiyatı yazarlarına örnek verirse Aslı Der, Burcu Aktaş, Can Gürses, Birsen Ekim Özen, Görkem Yeltan, Şermin Yaşar günümüz çocuk edebiyatı alanında eser veren önemli bazı yazarlarımızdandır.

Teknolojinin gelişmesiyle beraber günümüz çocuklarının kitap okuma yollarından biri de e-kitap dijital platformları olmuştur. "*Bir kitabın sayısal ortamdaki kopyasına, ya da doğrudan elektronik ortamda kitap olarak yazılmış içeriğe e-kitap(elektronik kitap) denilmektedir*" (Soydan, 2012:391). E-kitap gibi dijital platformların avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır. Erişiminin kolay olması, maliyetinin düşük olması, yazı stili ve boyutunu bireyin kendine göre ayarlaması e-kitap dijital platformların önemli avantajlarıdır. Basılı materyallerin verdiği okuma hazzını vermemesi, çocuğun göz sağlığına zarar verebilmesi, bilginin güvenilir olup olmadığının belirsizliği de e-kitap dijital platformların bazı dezavantajlarıdır.

Teknolojinin gelişimiyle kitap okuma uygulamaları arasında yerini alan bir diğer uygulama ise Wattpad platformudur. Wattpad; bireylerin kitap okuma, düşüncelerini ifade ettiği yazılar yazma ve bunları platform içindeki insanlarla paylaşabildiği sosyal medya ağıdır. Birey Wattpad adlı platformda kendi yazılarını yayımlayabileceği gibi başkalarının yazılarını da okuyabilir. Çocuklar bu gibi platformlarda çocuk edebiyatı alanında yazılan eserlere kolayca ulaşabilmektedir. Aynı zamanda günümüz çocuklarının teknolojiye ilgi duyması dijital kitap platformlarına olumlu olarak yansımıştır.

Kitap okuma uygulamalarının arasına son zamanlarda popüler olan sesli kitap uygulamaları da eklenmiştir. Sesli kitaplar, seçilen bir kitabın başka biri tarafından okunup birey tarafından dinlenilmesidir. Sesli kitap uygulamaları başlangıçta görme engelli bireyler veya okulöncesi çocuklar için ortaya konmuş uygulama olsa da günümüzde kitaba meraklı olan her birey sesli kitap uygulamalarını kullanabilir. Storytel,

Google Play Kitaplar, Apple Books, Seskit gibi sesli kitap uygulamaları günümüzde tanınan uygulamalardır.

Çocuk Dergi ve Gazeteleri

Tevfik Bey'in çıkarmış olduğu 49 sayılık "Mümeyyiz" adlı dergi çocuk edebiyatının ilk çocuk dergisidir.

Hakkı Tahir'in çıkarmış olduğu "Çocuklara Mahsus Gazete" çocuk edebiyatın en uzun süre çıkmış olan dergisidir.

"1873/1874 yıllarında yayımlanan Hazine-i Etfal, 1875 yılında Selanik'te yayımlanan hem kadın hem de çocuklara hitap eden bir dergidir" (Yalçın & Aytaş, 2017:308).

"TUBİTAK tarafından çıkarılan ve daha çok bilimsel nitelikte araştırma ve yayınlara yer veren BİLİM ÇOCUK dergisi bu alanda en istikrarlı çocuk dergilerinden biridir" (Yalçın & Aytaş, 2017:312).

"2005 Eylül ayı itibariyle yayın hayatına başlayan BİZİM BAHÇE dergisi sadece çocukları değil anne ve babaları da hedef kitle olarak kabul etmektedir" (Yalçın & Aytaş, 2017:312).

1.4. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ

1.4.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

Bir kitapta dikkat çeken en önemli unsurlardan biri, kitabın fiziksel özellikleridir. Çocuk bir kitapla karşılaştığı zaman kitabın fiziki özellikleri çocuğun ilgisini çekmelidir. Çocuk kitaplarında çocuğun dikkatini, ilgisini çeken fiziki özelliklerden biri de kitabın rengidir. Çocuk kitaplarında kullanılan renkler ağırlıklı olarak çocuğun günlük yaşamda karşılaşabileceği renkler olmalıdır. Bu renkler genellikle sarı, kırmızı, mavi gibi ana renkler bunun yanında turuncu, yeşil, mor gibi ara renklerdir. Kitabın ön ve arka kısmında yer alan resimler, çocuğun kitaba olan ilk izlenimini oluşturur. Bir kitabın fiziksel tasarımı, çocuğun dikkatini ve merakını çekecek nitelikte olmalıdır. Fiziksel tasarım bakımından başarılı olan kitaplar, çocuğun kitaba daha istekli başlamasını sağlamaktadır. Çocuk kitapları tasarım ve resim özellikleri bakımından altı başlıkta incelenmektedir. *"Çocukların görsel algılarının ve kitaba duydukları sevginin gelişiminde önemli etkileri*

olan tasarım (biçimsel düzenleniş ya da dış yapı) özellikleri ise şu başlıklar altında inceleme konusu yapılabilir. *Boyutlar, Kâğıt, Kapak-Cilt, Sayfa Düzeni, Harfler ve Resimler*” (Sever, 2019:121).

1.4.1.1. Boyutlar

Çocuklar için yazılan eserler, çocuğun yaş seviyesi dikkate alınarak uygun boyutlarda olmalıdır. Okulöncesi dönemde kitap boyutları daha büyük iken yaş seviyesi ilerledikçe kitap boyutları küçülmektedir. Bir kitabın boyutu, hacmi, ağırlığı bir çocuğun taşıyabileceği büyüklükte olmalıdır. *“Çocuklar değişik büyüklükte kitapları karıştırmaktan ve okumaktan zevk duyarlar. Bununla birlikte, kitapların hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşınmaya ve kullanmaya elverişli biçimde olmaları gerekir. Çocuk kitaplarınının 16x23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır”* (Oğuzkan, 2013: 367).

1.4.1.2. Kâğıt

Çocuklar için yazılan yapıtta kâğıdın kalitesi dikkat edilmesi gereken bir husustur. Kâğıt; kalite bakımından dayanıklı, kolay yıpranmayan bir biçimde olmalıdır. Ayrıca kullanılan kâğıt, kitabın içerisinde yer alan görsellerle uygun olmalıdır. *“Basımda birinci ya da en az ikinci hamur kâğıtlar tercih edilmelidir”* (Sarıyüce, 2012).

1.4.1.3. Kapak – Cilt

Okuyucu ilk olarak kitabın kapağıyla tanışmaktadır. Kitabın kapağı, okuyucunun kitaba olan bakış açısını etkilemektedir. Yaş seviyesi küçük olan çocuklarda, kapak resmi daha renkli kullanılmakta iken yaş seviyesi büyüdükçe kapağın görselliği geri planda kalıp konu ön plana çıkmaktadır.

1.4.1.4. Sayfa Düzeni

Sayfa düzeni, kitabın okunabilirliğini etkileyen bir unsurdur. Bir kitapta yer alan tüm unsurlar sayfa düzenini oluşturmaktadır. Bu unsurlar (resim, rakam, yazı) birbiriyle uyumlu bir şekilde verilmelidir. *“Sayfaların görsel tasarımındaki özen, çocukların kitaba sevgi ve saygı oluşturmalarında önemli bir etkidir”* (Sever, 2019: 122).

1.4.1.5. Harfler

Çocuklar için yazılan yapıtlarda harfler, çocuğun yaş seviyesine uygun puntoda kullanılmalıdır. Ayrıca kullanılan harfler gözü yormamalı, kolay okunabilir olmalıdır.

Çocuğun yaş seviyesi büyüdükçe kullanılan harflerin puntoları da küçülmektedir. “İlköğretim 1’inci sınıflar için yirmi, 2’nci sınıflar için on sekiz, 3’üncü sınıflar için on dört, 4’üncü sınıflar için on iki, 5’inci sınıflar için on bir, daha üst sınıflar için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmamalıdır” (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2021).

1.4.1.6. Resimler

Çocuklar için yazılan eserlerde kullanılan görseller içerikle uyumlu olmalıdır. Kullanılan resimlerin sıklığı çocuğun yaş seviyesine göre değişim göstermektedir. Küçük yaş grubundaki okurlar için görseller daha sık ve daha renkli olmaktadır. “Yaş düzeylerine göre *metin-resim oranları şu şekildedir: 2-7 yaş için kitabın 1/4’ü yazı, 3/4’ü resim, 7-9 yaş için 2/4’ü yazı, 2/4’ü resim, 9-12 yaş ve üstü için 3/4’ü yazı, 1/4’ü resimdir*” (Şimşek, 2011:85). Çocuklar için yazılan eserlerde kullanılan resimler, belirli ölçütlere göre verilmeli rastgele seçilmemelidir. Kullanılan resimler şu sorulara yanıt vermelidir:

“Çizgilerin biçemi, bilinen ya da kanıksanan bir özellikte mi, yoksa özgün mü? Çizgilerin yarattığı etki çocukların ilgisini çekebilecek özellikler taşıyor mu?”

Resimler, sözlü metnin anlamını tamamlıyor mu? Sözcüklerle anlatılamayanları ya da anlatılmayanları çizginin anlatım gücüyle tamamlayıp çocuklara sezdirebiliyor mu?

Resimler, sözcüklerle anlatılanları çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlıyor mu?

Resimler, metne, görsel dilin anlatım olanaklarıyla yeni zenginlikler katıyor mu? Başka bir söyleyişle, resimler, metne görsel bir yorum katıyor mu? Anlatılanlara, çizer yeni anlamlar, yorumlar katabilmiş mi?

Resimler, birer uyarıcı olarak çocuğa duyma, düşünme, düş kurma sorumluluğu veriyor mu? Çocukların, duyma ve düşünme yetilerini devindirebilecek özellikler taşıyor mu?

Resimler, çocuğu düşündürebilecek / eğlendirebilecek / güldürebilecek özellikler taşıyor mu?

Okulöncesi ve ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplardaki resimler, yazılı metnin desteği olmaksızın, çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturmalarına olanak sağlıyor mu? Başka bir

söyleyişle, görsel metinler (resimler), çocukların kavramsal birikimlerini kullanarak öyküler oluşturabilmeleri için uyarıcı özellikler taşıyor mu? Kitaptaki resimler, bir bütün olarak, çocukta resim diliyle iletişimi isteklendirecek estetik özellikler taşıyor mu, çocukta resim yapma isteği uyandırıyor mu?” (Sever, 2019: 125-126).

Çocuk kitaplarında yer alan resimler özgün ve ilgi çekici olmalıdır. Kitapta yer alan resimler sözlü metni tamamlamalı ve çocuğu düşündürürken eğlendirecek özelliğe sahip olmalıdır. Sözcüklerle anlatılamayanlar resimlerin anlatım gücüyle tamamlanmalıdır. Resimler; anlatılanları çocuğun zihninde canlandırmalı, metne görsel bir yorum katmalıdır. Son olarak kitapta yer alan resimler çocukta estetik bir zevk uyandırmalıdır.

1.4.2. Konu – Kurgu

Çocuklar için yazılan eserlerin dış özellikleri olduğu gibi içerik özellikleri de önem taşımaktadır. İçerik özellikleri bakımından dikkat edilmesi gereken ilkelere biri de eserin konusudur. *“Konu, sanatçının duygu ve düşüncelerini, tasarımlarını çocuklarla paylaşmak için seçtiği bir araçtır”* (Sever, 2019: 127). Yetişkinler için yazılan yapıtlarda her şey edebiyatın konusu olabiliyorken aynı durum çocuk yapıtları için geçerli değildir. Çocuk yapıtlarında seçilen konunun; çocuğun düşünme, eğlenme ve merak gibi ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekir. Seçilen konu, çocuğun ilgisini çekebilmelidir. Aksi takdirde çocuk, kitaptan sıkılabilir. Dolayısıyla eser konu bakımından çocuğa görelilik ilkesine uygun olmalıdır. Kitapta konuyu güçlü ve zayıf gösteren öğelerin sıralanabilmesi için bu sorulardan faydalanılabilir:

“Kitapta hangi konu ele alınmıştır? / işlenmiştir? Yazarın konuyu ele alış, yorumlayış biçimi nasıldır?”

Konuyu yapılandıran bir öge olarak olay, hangi çatışmayla / çatışmalarla (kişi-kişi çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi-doğa çatışması, kişi-toplum çatışması) kurgulanmıştır?”

Kitaptaki çatışma / çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygun mu?”

Çatışma ve çatışmalar çocukların sevgi ve özgürlük gereksinmelerine uygun mu?”

Çatışma / çatışmalardaki merak ögesi zayıf mı, abartılmış mı? Çatışma / çatışmalar çocuklarda okuma ilgisi ve isteği uyandırabilecek özellikler taşıyor mu?

Çatışma / çatışmalar bir rastlantı ya da şansa bağlanarak mı sonuçlandırılmış?

Çatışmada / çatışmalarda üzücü ve acıklı olaylar aşırı bir duygusallık yaratıyor mu?

Kitaptaki olay ya da olaylar dizisi çocukların gülmesine / heyecanlanmasına / düş kurmasına / düşünmesine olanak sağlıyor mu?” (Sever, 2019: 128).

Çocuk kitaplarında yazar, konuyu çocuğun seviyesine göre ele almalıdır. Konuyu meydana getiren olayın hangi çatışmayla kurgulandığı belli olmalı ve bu çatışma çocukların anlama düzeylerine uygun olarak verilmelidir. Çatışmalarda merak duygusu zayıf da olmamalı abartılmış da olmamalıdır. Çatışmalarda üzücü ve acıklı olaylar aşırı bir duygusallık yaratmamalıdır. Kitaptaki olaylar çocukların düş kurmasına olanak sağlamalıdır.

1.4.3. İzlek (Tema)

Çocuk edebiyatının temel ilkelerinden biri de izlektir. “*Sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir izlek*” (Sever, 2019:129).

Bir çocuk edebiyatı yapıtında konu ve izlek birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Çocuk kitaplarında aile, arkadaşlık, doğa sevgisi, tarihî değerler, çalışkanlık gibi temalar yer almalıdır. Çocuğa görelik ilkesiyle yazılan eserlerde yer alan temaların temel amacı okuyucuda pozitif yönde duygular oluşturmaktır. “*Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda duyarak, gülererek, düşünerek, hüünlenererek dostluğun, barışın, çalışkanlığın, paylaşmanın yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir*” (Sever, 2019: 129).

1.4.4. Dil ve Anlatım

Çocuklar için yazılan eserlerde seçilen konu, çocuğun anlayabileceği bir dille aktarılmalıdır. Okuyucunun anlayabileceği bir dille aktarılmayan konular çocuğa görelik ilkesine ters düşmektedir. Bu yüzden dil ve anlatıma gerekli özen gösterilmelidir. Çocukluk döneminde okunan eserlerin dil kurallarına uygun olması dil gelişimini olumlu

yönde etkilemektedir. Ana dilin gereklerine uygun yapıtların verilmesi her eğitimcinin sorumluluğu altındadır. Bir yapıtta aşağıdaki sorulara verilen ‘evet’ yanıtının kitabı dil ve anlatım yönünden nitelikli kıldığını gösterir. Bu sorular:

“Kitapta, Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiş mi?

Anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmış mı?

Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına özenle uyulmuş mu?

Türkçe sözcükler, genel olarak anlatımda egemen mi? Eskimiş, dilin çevriminden çıkmış sözcüklerin kullanılmamasına dönük bir duyarlılık yaşama geçirilmiş mi?

Kitap, Türkçenin söz varlığını, dilsel düzeyine uygun olarak çocuğun kavramsal gelişimini destekleyecek biçimde yansıtıyor mu?” (Sever, 2019:133).

Çocuk kitaplarında Türkçenin anlatım gücü çocuğun dünyasına uygun bir şekilde sezdirilmelidir. Kitap içerisindeki anlatım duru, açık ve anlaşılır olmalıdır. Cümleler Türkçenin imlâ kurallarına uygun bir şekilde yazılmalıdır.

1.4.5. Kahramanlar

Bir çocuk yapıtında kahramanlar önemli bir yer tutmaktadır. Kahraman sözcüğünün tanımı Türkçe Sözlük’te *“Roman, hikâye, tiyatro, vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi”* (TDK Sözlük, 2011: 1268). olarak tanımlanır. Çocuklar kendilerini okudukları kitabın kahramanına benzetebilmektedir.

“Model alınan kişinin karakter özelliklerinin çocukların karakterini ve kişiliklerini oluşturma sürecini büyük ölçüde etkilediği düşünüldüğünde, çocuklara doğru rol modelleri sunmanın önemi ve gerekliliği daha iyi anlaşılacaktır. Bu bağlamda çocuklara modellik edebilecek gerçek kişilerin ya da kahramanların sunulmasında çocuklara uygun edebî eserlerden faydalanmak mümkündür” (Ceran, 2015: 137).

Çocuk kitaplarında yer alan kahramanların çocuğun seviyesine uygunluğu şu soruların yanıtına bağlıdır:

“Metindeki kahraman (başkişi) kimdir? Yan kişiler kimlerdir?”

Karakter nasıl geliştirilmiştir (davranış ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer karakterlerin yorumlarıyla, yazarın yorumuyla?)

Karakter, açık (geliştirilmiş) ya da kapalı (geliştirilmemiş) özelliklerden hangisini taşıyor?

Kahraman, kişilik özelliği olarak devingen mi, durağan mı? Diğer bir söyleyişle, kahraman, öykünün başından sonuna değin bir değişim yaşıyor mu, yaşamıyor mu?

Karakter, devingen bir özellik gösteriyorsa, yaşadığı değişim ya da değişimler inandırıcı mı? Yazar, kahramanın kişiliği ve yaşadığı olaylar ile değişim olgusu arasında kabul edilebilir, inandırıcı bir ilişki kurabilmiş mi?

Karakter bir bütün olarak çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşıyor mu?” (Sever, 2019:131).

Çocuk kitaplarında başkahraman ve yardımcı kahramanlar belli olmalıdır. Kahramanların kişilik özellikleri olarak devingen mi durağan mı olduğu net bir şekilde kitap içerisinde belirtilmelidir. Kahraman devingen ise yaşadığı değişim anlatılmalı ve çocuğun özdeşim kurabileceği özellikleri taşınmalıdır.

1.4.6. Çevre

Çocuklar okudukları eserlerdeki mekân ile kendi yaşamış oldukları mekânı karşılaştırabilmektedir. Çocuğa görelilik ilkesine uygun yazılan eserlerde çevre, çocuğun gerçek hayatta karşılaşılabileceği bir şekilde olmalıdır. Bir çocuk yapıtında çevrenin nitelik bakımından belirlenebilmesi için şu sorulara yanıt verilmelidir:

“Kahraman nasıl bir toplumsal çevrede yaşıyor? Yapıtta olayın geçtiği toplumsal ve kültürel çevrenin özellikleri nelerdir?

Olay nerede ve ne zaman geçiyor?

Kahraman, yaşadığı çevrenin hangi kültürel özelliklerinden etkileniyor?

Varsa hangilerini değiştirmek istiyor?

Kahraman toplumsal çevresiyle çatışma yaşıyor mu? Varsa, yaşadığı çatışmaların temel nedeni/nedenleri nedir/nelerdir? Bu çatışmalar, yazınsal bir kurgu içinde sunuluyor mu?

Kahraman, çevresiyle yaşadığı çatışmaları çözümlemede hangi yöntem ya da yöntemleri kullanıyor? Bu yöntem ya da yöntemlerle çatışmaları çözmeye başarılı olabiliyor mu?” (Sever, 2019:136).

Çocuk kitaplarında kahramanın yaşadığı çevrenin özellikleri eserde anlatılmalıdır. Kahraman yaşadığı çevrenin hangi özelliklerinden etkilendiği belirtilmelidir. Yaşanan olayların zamanı ve mekânı belli olmalıdır. Kahraman yaşadığı çevrede çatışma yaşıyorsa bu çatışmanın sebepleri ve çözümleri anlatılmalıdır.

1.4.7. İleti

Çocuklar için yazılan eserlerin temel amacı öğretmek veya nasihat etmek değildir. İleti kavramı *“Sanatçının yapıtı oluşturmasına neden olan, çocukla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir. Çocuklarda oluşturmak istediği temel duyarlılık, onlara iletmek istediği asıl düşüncedir”* (Sever, 2019: 133). Bir çocuk yapıtında verilen mesajlar doğrudan öğretim yerine sezdirme yöntemi kullanılarak aktarılmalıdır. Çocuk kitaplarında yer alan iletilerin belirlenmesinde şu sorulardan yararlanılabilir:

- “İncelenen metinler hangi özellikler taşıyor? Öğretici mi yazınsal mı?*
- Öğretici nitelikli bir metin ise metnin temel ileti nedir, yan iletileri nelerdir?*
- Yazar, metinde temel iletiyi hangi yollarla (tamlama, örneklendirme, karşılaştırma, tanık gösterme, bilimsel verilerden yararlanma vb.) geliştirmiştir?*
- Yazınsal nitelikli bir metin ise çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuş mu? Çocuğun duymasına, düşünmesine, düşünmesine olanak sağlıyor mu?*
- Yazınsal iletiler, kitabın seslendiği yaş grubunun anlam evrenine (çocuğun yaşamı ve insanı anlama yetisine ve duyarlılığına) uygun mu?*
- Yazınsal ileti ya da iletiler çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlılık oluşturabilecek nitelikte mi?*
- Yazınsal iletiler, kurgulanan olayın içine sindirilmiş mi? Okura sezdiriliyor mu? Yoksa birer yargı ya da önerme biçiminde mi aktarılıyor?*
- İletiler, yazarın kendi düşüncesini ya da ideolojisini, çocuğa kabul ettirme amacı taşıyor mu?”* (Sever, 2019: 135).

Çocuk kitaplarının ileti kısmına bakıldığında eserin içinde yer alan iletinin öğretici mi yoksa edebî mi olduğu belirtilmelidir. Edebî iletler çocuğun anlam dünyasına hitap etmeli, bu iletler okura sezdirilerek verilmelidir. Yazar kendi fikrini çocuğa iletler yoluyla aşlamamalıdır.

1.4.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

Bir çocuk yapıtında dış yapı ve iç yapı bazı temel ilkelere uygun bir şekilde hazırlanmalıdır. Bu temel ilkelerden en önemlisi, kitabın çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelilik ilkesine uygun olmasıdır. Çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınmadan yazılan kitaplar çocuğa hitap edemeyecektir.

Bir kitabın tasarım ve içerik özellikleri bakımından başarılı kabul edilmesi için dikkat edilmesi gereken ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler şunlardır:

“Kitapta mantıksal yanlışlığa düşülmüş mü? Kitap, çocuğun sağlıklı bir değerler sistemi oluşturmasına engel oluyor mu?”

Kitapta kadına ve erkeğe yüklenen anlam arasında bir ayrım var mı? Kitap, toplumdaki cinsel kimliklere yönelik geleneksel yargıları destekliyor mu?

Kitap, çocukların kendi cinsel kimlikleri içinde kişiliklerini geliştirmesine engel olabilecek kurgusal özellikler ve iletler taşıyor mu?

Kitapta kurgulanan olay dizisinde, denetimci ve baskıcı anlayışları onaylayan bir yaklaşım söz konusu mu?

Kitapta yazgıcılığı, boş inançları onaylayan, onları önemli kılmaya çalışan bir yaklaşım var mı? Kitap siyasal ya da dinsel telkinde bulunuyor mu?

Kitapta çocuğun girişimciliğini, deneme ve araştırma isteğini körelten anlayışlar olumlanıyor mu?

Kitapta çocuğun düşünmesini, düş kurmasını, eğlenmesini, yaratıcılığını baskılayan bir yaklaşım seziliyor mu” (Sever, 2019: 137).

Çocuk kitaplarında mantıksal hatalara yer verilmemeli ve baskıcı fikirleri kabul eden bir yaklaşım olmamalıdır. Kitap içerisinde batıl inançları onaylayan düşüncelere yer verilmemelidir. Siyasi ve dinî fikirler çocuğa aşılammalıdır. Çocuğun hayal kurmasını ve yorum yapmasını körelten yaklaşımlar kitap içerisinde yer almamalıdır.

1.5. MUZAFFER İZGÜ'NÜN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Muzaffer İzgü 29 Ekim 1933 tarihinde Adana'da dünyaya gelmiştir. Maddi açıdan zor bir çocukluk süreci yaşamıştır. Babasının geçirdiği hastalıktan dolayı İzgü, çocuk yaşta çalışmak zorunda kalmıştır. *“Eğitim öğretim hayatı da çeşitli zorluklarla geçen Muzaffer İzgü, ilkokulu üç farklı okulda okumuştur. İlk olarak gittiği İnönü İlkokulu üçüncü sınıfa kadar eğitim verdiği için dördüncü sınıfa geçtiğinde bu okuldan ayrılmış ve Gazipaşa İlkokulu'na yazılmıştır. Bu okulda depremde yıkılınca beşinci sınıfa da İstiklal İlkokulu'nda okumuştur”* (Uyguner, 2005: 11).

İzgü'nün kitaplarla olan ilişkisi ilkokul yıllarında kendini göstermiştir. *“ İlkokul yıllarında nahınlarla okula gitmek zorundadır. O yıllarda buz gibi evden ve sokaklardan kurtulmak, ısınmak daha sonraları ise kitap okumak için Halkevi kitaplığına gider. İlk kitaplarını da burada okur”* (Uyguner, 2005: 11-12).

Yazar, 1959 senesinde edebiyat alanında yazı yazmaya başlamıştır. Dönemin gazetelerinde yazdığı kısa öyküler ve röportajlar İzgü'nün ilk yazılarıdır. Yazarı asıl ünlendiren ise yazmış olduğu oyunlarıdır. İzgü'nün, edebiyat alanında yazmış olduğu eserler önce yetişkinlere yönelik eserler olduğu hâlde daha sonra hayatı boyunca çocuklara yönelik eserler yazmaya başlamıştır. *“İzgü'nün ilk kitabı Özyürek Yayınevi tarafından basılan ‘Şehit Osman’ adlı çocuk kitabı olmuştur. İlk romanı 1970 yılında Remzi Kitabevi tarafından basılan Gecekondu'dur”* (Eroğlu, 2008).

Yazar, çocuklara yönelik yazmış olduğu eserlerde mizah ögesini ön planda tutmuştur. Ancak eserlerinde eğitsel konulara da yer veren yazar, mizahi unsurlar ile eğitsel unsurları kaynaştırarak ahlaklı insan yetiştirmeyi hedeflemiştir. *“Eserlerinde gülmeceyi ustalıkla kullanan İzgü, gülmecenin bir amaç değil araç olduğunu ifade etmiş ve eserleri yoluyla okuyucuyu hem güldürmeye hem de düşündürmeye sevk etmiştir”* (Uyguner, 2005: 19).

Eserlerinde yer alan karakterler, toplum tarafından “İyi İnsan” olarak nitelendirilen kişilerden seçilmiştir. Bu kişiler; karamsarlıktan uzak, sevgi dolu, barışçıl, paylaşımcı gibi olumlu özelliklere sahiptir.

Muzaffer İzgü'nün Aldığı Ödüller

Muzaffer İzgü'nün Türk edebiyatına kazandırmış olduğu yapıtlardan ötürü ülkemizde ve dünyada çeşitli ödüller almıştır. Muzaffer İzgü'nün aldığı ödüller aşağıya listelenmiştir:

“Anayasa Hangi Yasa” öyküsüyle Milliyet Sanat Dergisi Gülmece Öykü Yarışması ikinciliği ödülü (1977)

“Hıdır Baba” öyküsüyle Akşehir Ulusal Gülmece Öyküsü Yarışması üçüncülüğü ödülü (1977),

“Dayak Birincisi” kitabıyla Nasrettin Hoca Altın Ödülü (1977)

Uluslararası Bulgaristan Altın Kirpi Ödülü (1978)

Sviştov Özel Ödülü (1978)

“Donumdaki Para” öyküsüyle Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü (1978)

“Uçtu Uçtu Ali Uçtu” kitabıyla İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı masal birinciliği (1979)

TÖMER En Başarılı Çocuk Kitapları Yarışması ikinciliği (1997)

Bütün yapıtları ile İzmir Ödülü (1997)” (Özaslan, 2012).

Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitapları

Muzaffer İzgü'nün yazarlık hayatı boyunca yazmış olduğu çocuk kitapları aşağıya sıralanmıştır:

Ökkeş Balık Avında (1968), Ökkeş Kurt Avında (1968), Ökkeş Bahçıvan (1969), Ökkeş Kapıcı (1969), Ökkeş Lunaparkta (1970), Ökkeş Otoparkta (1970) Ökkeş Maçta (1970), Ökkeş İşportacı (1970), Ökkeş Dolmuşçu (1971), Ökkeş Denizde (1971), Murat'ın Tatili (1972), Korkak Kahraman (1973), Anneannem Askere Gidiyor (1973), Yaşasın Kanal Anneanne (1973), Anneannemin Gramofonu (1973), Ormandaki Kulübe (1973), Anneannemin Apartman Kuzusu (1974) Anneannemin Erikli Bahçesi (1974), Makasçının Oğlu (1976), Kahraman Panter (1976), Ali'nin Bisikleti (1978), Kara Pamuk (1978), Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1979) Ekmek Parası (1979), Bayram Yeri (1979), (Kardelen adıyla 2000), Arıcık (1979), Pazar Kuşları (1979), Bülbül Düdük

(1980), *Çizmeli Osman* (1980), *Yumurtadan Çıkan Öğretmen* (1981), *Karlı Yollarda* (1982), *Güldüren Uçurtma* (1983), *Kuşadalı Metin Kaptan* (1985), *Küçük Arı Büyük Arı* (1989), *Al Yanaklı Hasan* (1989) *Kabakçı Amca* (1989), *Çingiraklı Çoban* (1989), *Can Dayım* (1990), *Duyduk Duymadık Demeyin* (1990), *Süpermen İstanbul'a Düştü* (1990), *Nasıl Şarlo Oldum* (1990), *Ufağım Ama En Büyük Benim* (1990), *Konuşan Kedi* (1990), *Dedemin Bisikleti* (1990), *Bulutlara Simit Satan Çocuk* (1990), *Kurt Korkusu* (1990), *Altı Sepet Tek Bıyık* (1990), *Uzay Karpuzu* (1991), *Kiraz Kız* (1991), *Yedi Renkli Saat* (1991), *Hokus Pokus* (1992), *Uzay Dolmuşu Kalkıyor* (1994), *Okula Giden Robot* (1994), *Bisikletim Viz Viz* (1995), *Kızılderili Çocuklar* (1995), *Sarı Şapkalı Kardan Adam* (1995), *Eşeğin Türküsü* (1995), *Kuklacı Çocuklar* (1995), *Konuşan Balon* (1995), *Armutçu Ayı* (1995), *Kahraman Kuçu* (1995), *Yusuf'un Treni* (1995), *Uçan Eşek* (1995), *Anneannem Gelin Oldu* (1997), *Anneannem Cankurtaran* (1997) *Anneannem Dans Kraliçesi* (1997), *Yaşasın Anneannespör* (1997), *Anneannemin Bebeği* (1997), *Anneannem Süsleniyor* (2001), *Anneannemin Kuyruklu Yıldızı* (2001), *Anneannemin Konuk Kedisi* (2002), *Anneannem Hayvanlar Arasında* (2002), *Anneannem Sihirbaz* (2003)" (Genç, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ÇALIŞMA DESENİ

Bu araştırma, Muzaffer İzgü'nün yazmış olduğu Ökkeş roman serisinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi ile oluşmuştur. Yazılı metinlerin incelenmesi, belirli ilkeler çerçevesinde çözümlenmesi için bir nitel araştırma olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. "*Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar*" (Tanrıöğen, 2012: 239).

2.2. ÇALIŞMA MATERYALİ

Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisi 10 kitaptan oluşmaktadır. Araştırmada incelenen eserler şunlardır:

1. Ökkeş Lunaparkta
2. Ökkeş Kurt Avında
3. Ökkeş Balık Avında
4. Ökkeş Kapıcı
5. Ökkeş İşportacı
6. Ökkeş Bahçıvan
7. Ökkeş Otoparkta
8. Ökkeş Maçta
9. Ökkeş Dolmuşçu
10. Ökkeş Denizde

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Muzaffer İzgü'nün çocuklar için yazmış olduğu Ökkeş roman serisinde yer alan on kitap basılı olarak elde edilmiştir. Verilerin toplanması ve çözümlenmesi için gerekli literatür taraması yapılmış ve Muzaffer İzgü ile ilgili 25 tez incelenmiştir. Muzaffer İzgü'nün Ökkeş roman serisinde doküman incelemesi yöntemi ile veriler elde edilmiş. Bu

veriler betimsel analiz yöntemine göre çözümlenmiştir. “*Betimsel analiz yaklaşımına göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir*” (Yıldırım & Şimşek, 2013: 256).

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak Muzaffer İzgü’nün Ökkeş roman serisinde yer alan 10 kitap, Sedat Sever (2019)’in “Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü” kitabındaki çocuk edebiyatının temel ilkeleri başlıkları altında incelenmiştir. Bu başlıklar şunlardır:

- Tasarım ve Resim Özellikleri
- Konu- Kurgu
- İzlek-Tema
- Dil ve Anlatım
- Kahramanlar
- Çevre
- İleti
- Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. ÖKKEŞ LUNAPARKTA

Saf bir çocuk olan Ökkeş babasıyla birlikte bir köyde yaşamaktadır. Henüz bir yaşında iken annesini bir salgın hastalık sonucu kaybeder. Ökkeş on iki yaşına gelmiş olmasına rağmen okuma yazmayı öğrenemez. Babası bu durumunu küçükken tepe üstü yere düşmesine bağlar. Ökkeş'in lunaparka gitme isteği ise Bekir Efendi'nin oğlu Mustafa'nın şehirde gittiği lunaparkı anlatmasıyla başlar.

3.1.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.1.1.1. Boyutlar

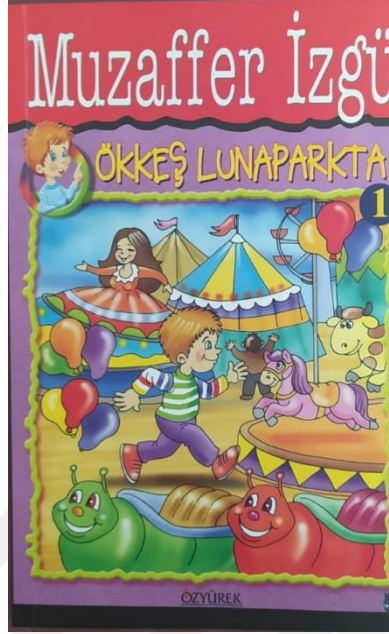
“Ökkeş Lunaparkta” adlı romanın boyutu 13.5x19.5 cm'dir. İlköğretim seviyesindeki çocuk kitaplarının boyutu 16x23 cm'dir. Bu boyut çocuk kitapları için bir ölçüt sayılır. “Ökkeş Lunaparkta” adlı eser boyut olarak normal kabul edilen ölçütlerin altında bir ölçüte sahiptir.

3.1.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Lunaparkta” adlı romanda kullanılan kâğıt türü ikinci hamur kâğıttır. Çocuk kitapları için birinci hamur kâğıt kullanılması önerilir ancak kitap 9-10 yaş grubuna yönelik hazırlandığı için ikinci hamur kâğıt kullanılması çocuk kitapları için bir sorun teşkil etmez. Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın ikinci hamur olması olumsuz bir durum değildir.

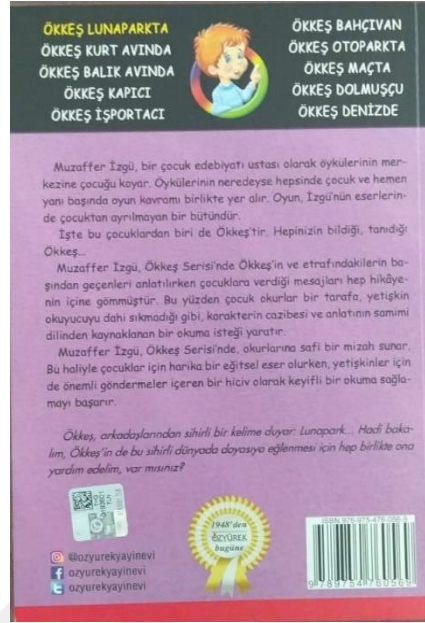
3.1.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 1. Ökkeş Lunaparkta – Ön Kapak

Kitabın ön kapağında ana kahraman olan Ökkeş'in resmi sol üst köşede daire içerisinde yer almaktadır. Ayrıca ön kapakta Ökkeş'in lunaparkta mutlu olduğu görülmektedir. Ön kapakta kitabın konusuna uygun resimler konulmuştur. Bu resimler etrafı yeşil çizgili bir çerçeveye sığdırılmıştır. Çerçeveye benzetilen yeşil çizginin üzerinde kitabın adına yer verilmiştir. Kitap adının üzerinde ise yazarın adı bulunmaktadır. Yazarın adının kitabın ön kapağında ve büyük puntolu harflerle yazılması kitabın ismini gölgede bırakmıştır. Kitap bir roman serisi olduğu için kitap adının alt sağında sayı ile yazılmış 1 rakamı verilmiştir. Bu da serinin ilk kitabı olduğunu gösterir. Kapağın alt kısmında ise yayınevi ismi yer almaktadır. Kapakta okuyucu seviyesi belirtilmemiştir ancak kitabın hitap ettiği seviye Özyürek Yayınevi'nin internet sitesinde 4. ve 5. sınıflar olarak geçmektedir. Belirtilen sınıf seviyesinden kitabın yaş grubunun 9-10 yaş olduğu anlaşılmaktadır. Seri içerisinde yer alan kitaplar hedef kitleye uygundur. Kapakta lunaparka yer verilmesi çocukların ilgisini çekmesi yönünden olumludur. Ayrıca ön kapakta sarı, kırmızı, mavi gibi ana renkler; turuncu, yeşil, mor gibi ara renklere yer verilmesi okurun ilgisini olumlu yönden etkilediği için eser başarılı olmuştur.

Şekil 3. 2. Ökkeş Lunaparkta – Arka Kapak

Arka kapağın üst kısmında kitabın ana kahramanı Ökkeş'in resmi yer almaktadır. Resmin sağ ve sol tarafında "Ökkeş" adlı roman serisinde yer alan kitapların isimleri verilmiştir. "Ökkeş Lunaparkta" adlı eserin arka kapağında ayrı bir renk fonu kullanılmış ve aynı metin yazılmıştır. Arka kapakta yer alan son birkaç cümlede kitabın içeriğiyle ilgili bilgi verilmiştir. Bu cümleler arka kapakta eğik yazı stiliyle yazılmıştır.. Bu cümle: *"Ökkeş, arkadaşlarından sihirli bir kelime duyar: Lunapark... Hadi bakalım, Ökkeş'in de bu sihirli dünyada doyasıya eğlenmesi için hep birlikte ona yardım edelim, var mısınız?"*

Genel anlamda kitabın kapağının ön ve arka yüzüne bakıldığında görsellerin renkli olması, kitap hakkında merak edilen soruların yer alması, kitabın içeriğiyle kapaktaki resmin uyumlu olması kitabın kapağını başarılı kılmıştır.

3.1.1.4. Sayfa Düzeni

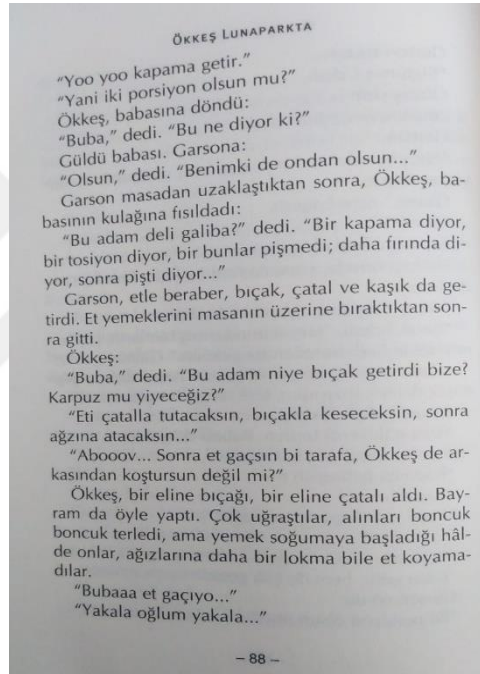
"Ökkeş Lunaparkta" adlı eser 95 sayfadan oluşmaktadır. Sayfalara yerleştirilen görseller tam sayfa şeklinde kitapta yer almıştır. Kitap içerisindeki görsellerde renk kullanılmamıştır. "Ökkeş Lunaparkta" adlı roman 9-10 yaş seviyesindeki çocuklara hitap eder ve bu yaş seviyesindeki çocuklar resimli ve renkli kitaplardan hoşlanmaktadır. Kitaptaki görsellerde renk kullanılmaması kitabı olumsuz yönde etkilemiştir. Görseller anlatılan konu ile uyumlu bir şekilde verilmiştir. Genel anlamda incelediğimizde sayfa

düzeni serinin diğer kitaplarında olduğu gibi okuyucunun ilgisini çekebilmesi, anlaşılabilir olması ve konuyla uyumlu görsellere yer verilmesi eseri başarılı kılmıştır.

3.1.1.5. Harfler

“Ökkeş Lunaparkta” adlı roman 4. ve 5. sınıf seviyesine hitap etmektedir. Bu sınıf seviyesine uygun harf puntosu MEB Mevzuatı’na göre 4. sınıflarda 12 punto, 5. sınıflarda 11 punto diye geçmektedir. “Ökkeş Lunaparkta” adlı eserde harf boyutu 14 puntodur. Bu punto büyüklüğü MEB Mevzuatı’na göre daha büyüktür.

Şekil 3. 3. Ökkeş Lunaparkta – Harfler

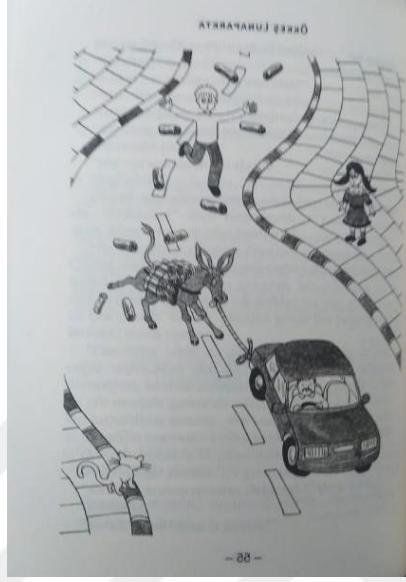

3.1.1.6. Resimler

Kitabın kapağını Süleyman Özkonuk, iç resimleri ise Bora Özen tasarlamıştır. Çocuk kitaplarında çocuklar için yazılan eserlerin ilgi çekiciliğini artıran en önemli noktalardan biri de görsellerin renkli bir şekilde verilmesidir fakat kitabın içindeki görsellerde renk kullanılmaması, okur kitlesi çocuklar olan bir yapıt için olumsuz bir durum olmuştur. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4’ü metin, 1/4’ü resim olmalıdır. Eser 95 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir. Eserin içerisindeki görsellerin büyük çoğunluğu bir sayfanın tümünü kapsayacak şekildedir. Ayrıca kitapta görsellere çok fazla yer verilmemiştir.

Daha çok anlatım ön plana çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında verilen görseller konuya uygun anlatımı destekleyecek şekildedir.

Şekil 3. 4. Ökkeş Lunaparkta – Resimler

Şekil 3. 5. Ökkeş Lunaparkta – Resimler

3.1.2. Konu – Kurgu

Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" adlı roman serisi 10 kitaptan oluşmaktadır. Bu seri birbiriyle bağlantılıdır. Seri içerisinde yer alan her kitap farklı bir olay anlatmaktadır. Serinin ilk kitabı olan "Ökkeş Lunaparkta" Ökkeş adında bir çocuğun serüvenini

anlatmaktadır. Ökkeş bir köyde babası Bayram Emmi ile yaşamaktadır. Serinin ikinci kitabında ise birinci kitapta bahsedilmeyen babaanneden de söz edilmiştir. Ökkeş'in annesi ise Ökkeş doğduktan bir yıl sonra köye gelen bir salgın hastalık sonucu vefat eder. Ökkeş, okulu çok sevmesine rağmen okuma yazmayı bir türlü öğrenemez. Ökkeş on iki yaşına geldiği hâlde, birinci sınıftan ikinci sınıfa geçememiştir. Babası Bayram Emmi, bu durumu Ökkeş'in küçük yaşlardayken tepe üstü yere düşmesine bağlamıştır. Babası öğretmene Ökkeş'in başından geçen kazayı anlatır. Öğretmen, Ökkeş'i büyük bir şehre götürmesini oradaki hastanelerin birinde baktırmasını söyler fakat Bayram Emmi'de para olmadığı için çocuğunu götüremez. Ökkeş'in lunaparka gitme isteği ise günün birinde Bekir Efendi'nin oğlu Mustafa'nın arkadaşlarına şehirde gittiği lunaparkı anlatmasıyla başlayacaktır. Ökkeş de lunaparka gitme isteğini babası Bayram Emmi'ye anlatır. Bayram Emmi Ökkeş'in yumurta satarak biriktirdiği paranın şehre gitmek için yeterli olmayacağını söyler. Babası iki gün rahatsız olduğunu dolayısıyla oyunları şehre Ökkeş'in götürüp satmasını söyler. Ökkeş oyunları satma işini zor olsa da başarır ve eve parayla döner. Bu şekilde babasıyla birlikte şehrin yolunu tutar ve lunaparka gider. Ökkeş lunaparkta çok keyifli bir vakit geçirir. Geceleyin babasıyla birlikte bir otelde kalır. Yarın köye vardığında o da tıpkı Mustafa gibi arkadaşlarına çok şey anlatacaktır.

Konuya genel olarak bakıldığında Ökkeş'in on iki yaşına gelmiş olmasına rağmen kendi yaşından çok daha küçük bir yaş seviyesinde düşünmesi, olayları yanlış kavraması neticesinde gelişen mizahi bir anlatım okura sunulmuştur. “Ökkeş Lunaparkta” adlı kitap mizahi anlatımın dışında okura bir çocuğun masumiyetini de göstermesi bakımından önemlidir. Yazar mizahi bir dille, merak ögesini de diri tutarak olayı aktarması okurun kitaba olan ilgisini artırmıştır. Ayrıca sade dille ve anlaşılır olarak yazılması eseri, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluk açısından olumlu kılmıştır.

3.1.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş Lunaparkta” adlı eserde, saf bir köylü çocuğunun lunaparka gitmek için gösterdiği gayret anlatılmaktadır. Eserde Ökkeş'in kelimeleri yanlış anlaması, hayvanların konuştuğuna inanması, sürekli olarak bir şeyleri unutması gibi özellikleri olmasına rağmen lunapark hayalini gerçekleştirdiği anlatılmaktadır. Eserde Ökkeş'in lunaparka gidebilmesi için gerekli parayı kendi çabasıyla kazandığı vurgulanmıştır. Eserde, bir hayali gerçekleştirmenin verdiği başarı duygusu Ökkeş adlı saf bir köylü çocuğu üzerinden verilmiştir. Ökkeş üzerinden verilen mesajla çocukların isterlerse kendi

çabalarıyla hayallerini gerçekleştirebileceği sezdirilmiştir. Yazar, sezdirmeyi çocukların seviyesine uygun bir dille yapmıştır. Kısacası başarı ve gayretli olma izleğine yer verilmiştir.

3.1.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş Lunaparkta”adlı hikâye hakim bakış açısıyla yazılmıştır.

“Baba oğul ikisi de sustular. Biraz sonra Ökkeş yine ağlamaya başladı” (s. 18).

“Ökkeş, kasabanın ilk dükkân ve evlerine varmıştı. İlk rastladığı çeşmeden kana kana su içti” (s. 43).

Eserde ağırlıklı olarak öyküleyici anlatım biçimi kullanılmıştır. Eser ayrıca betimleyici anlatım biçimiyle de desteklenmiştir.

“Ökkeş içeriye girdi. Kendisini yatağın üzerine attı. Gözlerini tavandaki iri iri dilmelere dikerek ağlamaya başladı“ (s. 16).

“Yerden kocaman bir taş aldı. Odunların hafif gelen tarafına, iplerin arasına sıkıştırdı bu taşı...” (s. 38).

Bir çocuk edebiyatı yapıtında atasözleri, deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler gibi söz varlığı unsurları yaş seviyesine uygun bir şekilde verilmelidir. Eserde atasözleri hiç kullanılmazken deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler ve diğer söz varlığı unsurları 4. ve 5. sınıf seviyesine uygun basit bir şekilde verilmiştir. Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: Gözünü dört aç (s. 33). Ağzı bir karış açık kaldı (s. 51). Ödü kopuyordu (s. 93).

İkilemeler: Allah Allah (s. 54). Kocaman kocaman (s. 75). Renkli renkli (s. 75). Fırıl fırıl (s. 75). Pırıl pırıl (s. 85). Minik minik (s. 92).

Pekiştirme: Tertemizdi. (s. 85).

Halk Söyleyişleri: Uğurlar ola (s. 35).

“Ökkeş Lunaparkta” adlı eserde dizgi hataları yer almaktadır fakat bu hatalar anlam düzeyini etkileyecek nitelikte değildir. Dizgi hatalarının olması bir çocuk edebiyatı yapıtı için olumsuz bir durumdur. Ayrıca ‘k’ harfi yerine ‘g’ harfinin kullanımına çok fazla yer verilmiştir. Bu durumda yerel dilin kullanıldığını gösterir.

Kitap içinde yer alan yöresel ağızda yazılan sözcüklerin İstanbul Türkçesi karşılıklarıyla birlikte aşağıda verilmiştir:

Gonuşuyordunuz/konuşuyordunuz, şehirdeki/şehirdeki, gayfe/kahve, garınca/karınca, dimek/demek, heç/hiç (s. 9).

Gafan golun/kafan kolun, datlı datlı/tatlı tatlı, eniyon/iniosun, guş/kuş, tumafiller/otomobiller, bubam/babam (s.10).

Yımırta/yumurta, Mıstafa/Mustafa, güccücük/küccücük (s.11).

3.1.5. Kahramanlar

Eserdeki olayların gelişimi tek bir karakter üzerinden okura sunulmuştur. Olaylar, ana karakter olan Ökkeş üzerinden verilmiştir.

Ökkeş: Saf bir köylü çocuğudur. Olayları yanlış anlaması yönüyle bir Karagöz-Hacivat tiplemesine benzetilebilir. On iki yaşında olmasına rağmen okuma-yazma bilmemektedir. Ökkeş'in annesi Ökkeş doğduktan bir yıl sonra bir salgın sonucu vefat eder. Ökkeş babası Bayram Emmi ile yaşamaktadır.

Bayram Emmi: Ökkeş'in babasıdır. Ökkeş'in annesi vefat ettikten sonra Ökkeş'e hem ana hem baba olmuştur. Onu, elinden geldiği kadarıyla yetiştirmeye çalışmıştır. Zamanı gelince okula da göndermiştir. Bayram Emmi yoksul bir köylüdür. Bu yoksul durumuna rağmen Ökkeş'in lunapark isteğini kırmaz.

Mustafa: Bu isim eserde 'Mıstafa' diye geçmektedir. Mustafa, Bekir Efendi'nin oğludur. Şehirde gördüğü lunapark izlenimlerini etrafında toplanan arkadaşlarına ballandıra ballandıra anlatır. Ökkeş de lunaparkı ilk defa bu şekilde öğrenir ve o da lunaparka gitmek ister.

İbrahim: Bu karaktere kitapta çok fazla yer verilmemiştir. Ökkeş, biriktirmiş olduğu paranın yerini saflığından ötürü arkadaşlarına söyler. İbrahim adlı köylü Ökkeş'e ders olsun diye parayı dut ağacının dibindeki taşın altından alır. Daha sonra parayı Ökkeş'e teslim eder.

Kürük: Ökkeş'in eşeğine vermiş olduğu isimdir. Ökkeş lunapark hayalini gerçekleştirmek için Kürük ile birlikte kasabaya gider ve orada odunları satar.

3.1.6. Çevre

Çevre tasvirlerinde yaş seviyesi dikkate alınmış ve çok fazla detaya inilmemiştir. Olaylar daha çok Ökkeş'in yaşadığı köy ve lunapark etrafında gelişmiştir. Dolayısıyla çevre tasvirleri de en çok bu iki yerde meydana gelmiştir.

“Ökkeş, bir an öylece durup kalakaldı. Ömründe hiç bu kadar güzel şeyler görmemişti. Havada dönen kocaman kocaman renkli renkli bir şeyler, yerde fırl fırl dönen başka şeyler” (s. 75).

Eserde geçen çevre kavramı çocukların gerçek hayatta görebileceği, karşılaşabileceği bir çevredir. Dolayısıyla mekân tasviri çocukların günlük hayatta rastlayabileceği ve hayal kurabileceği unsurlardan oluşmaktadır.

3.1.7. İleti

Eserde saf bir köylü çocuğu olan Ökkeş'in tüm olumsuzluklara rağmen lunaparka gitme hayalinden vazgeçmediği ve bunu gerçekleştirene kadar da pes etmediği mesajı verilmiştir. “Ökkeş Lunaparkta” adlı eserde verilmek istenen iletiler kitapta gizli bir şekilde verilmiştir. Ökkeş, lunaparka gidebildiği için hayali gerçekleştirebilme iletisine ve bu yolda çaba gösterdiği için de başarı iletisine yer verilmiştir. Ökkeş, çocuk yaştaki okuyucuların kendisini özdeşleştirdiği bir karakterdir. Dolayısıyla hayalini gerçekleştirmek için gösterdiği çaba okuyucuları da olumlu yönde etkileyecektir.

3.1.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

Çocuk edebiyatında aranan önemli özelliklerden bir tanesi de eserin öğreticilik unsuru taşımasıdır. Bu öğreticilik okuyucuyu sıkmamalıdır. Esere bu yönden bakıldığında eserde öğretici unsurlar, okuyucuyu sıkmadan verilmiştir. Bu yüzden eser eğitsel ve yazınsal ilkelere uygun bir şekildedir. Eser 9-10 yaş aralığına hitap etmektedir. Bu yaş aralığında olan çocuklar hayatta karşılaşmadıkları olayları kitaplar sayesinde öğrenebilmektedir. Dolayısıyla çocuk fark etmeden bazı bilgileri okuduğu kitaplar sayesinde öğrenir. Bu bilgilerin dolaylı yoldan verilmesi eseri başarılı kılar.

“Eşek çeşmeden içemez ki. Hem eşeğin ağız değiştirilir mi hiç çeşmeye? ‘Değmedi ki emmi.’ Eşek senden daha akıllıymış. Çeşmeye dudak değiştirilmeyeceğini biliyormuş. Git de bir kova bul!” (s. 49).

3.2. ÖKKEŞ KURT AVINDA

Bu kitapta iki hikâyeye yer verilmiştir. İlk hikâyede Ökkeş kasabaya gitmesi gerekmektedir. Köyde diz boyu kar ve Ökkeş'in kurtla karşılaşma ihtimali vardır. Babası olası bir kurt saldırısı için Ökkeş'in eline tüfek verir ve tüfeği nasıl kullanacağını gösterir. Ökkeş az kalsın bu tüfekle komşusu Haydar Emmi'yi vuracakken komşusunu son anda fark eder. Hayatında hiç kurt görmeyen Ökkeş, kirpiyi kurt zannedip köye götürür. Babası Ökkeş'e tüfek vermekle yanlış yaptığını anlar. İkinci hikâyede ise Ökkeş'in eşiği kaybolur. Ökkeş ve arkadaşı Şaban eşiği aramaya koyulurlar. Tüm gün eşiği aradıkları için yorulup bir yerde uyuyakalırlar. Uyandıklarında gece olduğunu ve her tarafı karanlık bastığını görünce korkarlar. Neyse ki imdatlarına eşek yetişir. Onları kısa sürede köye ulaştırır.

3.2.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.2.1.1. Boyutlar

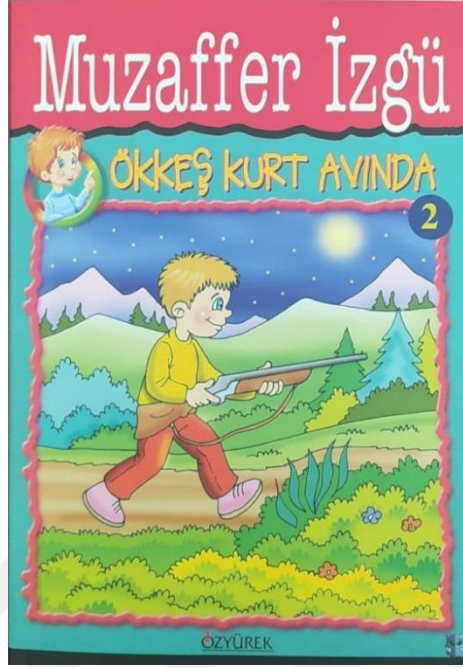
“Ökkeş Kurt Avında” adlı romanın boyutu 13.5x19.5 cm'dir. Bu eser 9-10 yaşındaki çocuklara hitap eden bir eserdir. Çocuklara yönelik yazılan kitapların boyutları 16x23 cm olmalıdır. “Ökkeş Kurt Avında” adlı roman çocuk kitaplarında boyut olarak kabul gören 16x23 cm'in altında bir boyuta sahiptir.

3.2.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Kurt Avında” adlı roman 4. ve 5. sınıf düzeyine yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu dönem çocuklarına hazırlanan kitaplar için kullanılan kâğıt türünün birinci hamur kâğıt olması tavsiye edilmektedir. Bu döneme yönelik hazırlanan çocuk kitaplarının ikinci hamur kâğıt olması çocuklara engel teşkil etmez. Eserde yer alan kâğıtta çocuğa zarar verebilecek çıkıntılar bulunmamaktadır.

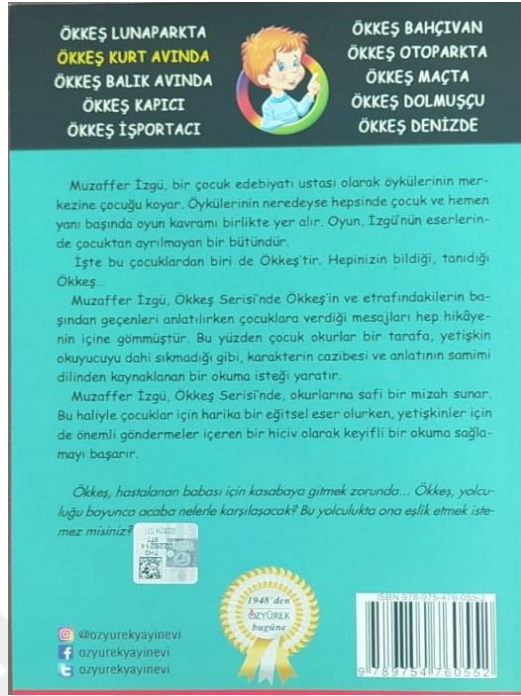
3.2.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 6. Ökkeş Kurt Avında – Ön Kapak

Kitabın ön kapak resminden anlaşıldığı gibi ana kahraman olan Ökkeş'in elindeki tüfekte gecenin bir vakti bir şeyler aradığını gösteren bir resme yer verilmiştir. Serinin ikinci kitabı olan 'Ökkeş Kurt Avında' iki hikâyeye yer verilmiştir. Ön kapak resmi sadece birinci hikâyeye uygundur. Bu resimler etrafı kırmızı çizgili bir çerçeveye sığdırılmıştır. Kırmızı çizginin üzerinde kitabın adı yer almıştır. Kırmızı çizginin üst sağ kısmında da serinin ikinci kitabı olduğunu gösteren 2 rakamı bulunmaktadır. Sol kısmında ise küçük bir dairede mutlu bir Ökkeş resmine yer verilmiştir. Kitap adının üst kısmında yazarın adı, ön kapağın alt- orta kısmında yayınevi yazılmıştır. Yazarın adının kitabın üst kısmında büyük punto ile yazılması kitabın adını gölgede bırakmıştır. Kapakta okuyucu seviyesi belirtilmemiştir ancak kitabın hitap ettiği seviye Özyürek Yayınevi'nin internet sitesinde 4. ve 5. sınıflar olarak geçmektedir. Belirtilen sınıf seviyesinden kitabın yaş grubunun 9-10 yaş olduğu anlaşılmaktadır. Seri içerisinde yer alan kitaplar hedef kitleye uygundur. Ön kapak resmine genel olarak bakıldığında sarı, kırmızı, mavi gibi ana renklere; turuncu, yeşil, mor gibi ara renklere yer verilmesi çocuğun ilgisini çekmesi bakımından olumludur. Ön kapak resminde bir çocuğun elinde tüfek olması kitabı okuyan çocuklar için olumsuz bir durumdur.

Şekil 3. 7. Ökkeş Kurt Avında – Arka Kapak

Arka kapakta kitabın üst orta kısmında Ökkeş'in resmi yer almıştır. Sağ ve sol tarafında ise serinin içerisinde yer alan kitap isimleri bulunmaktadır. “Ökkeş Kurt Avında” adlı eserin arka kapağında ayrı bir renk fonu kullanılmış ve aynı metin yazılmıştır. Arka kapakta yer alan son birkaç cümlede kitabın içeriğiyle ilgili bilgi verilmiştir. Bu bilgi de çocuğun merak duygusunu ön plana çıkartacak sorular şeklindedir. Bu sorular: “*Ökkeş, hastalanan babası için kasabaya gitmek zorunda... Ökkeş, yolculuğu boyunca acaba nelerle karşılaşacak? Bu yolculukta ona eşlik etmek istemez misiniz?*”

Kitabın kapağının ön ve arka yüzüne bakıldığında ön kapaktaki görselin renkli olması ve kitabın içeriğiyle uyumlu olması kitabın ön kapağını renk açısından olumlu kılmıştır. Kitabın arka kapağında yer alan kitabın içeriğiyle ilgili çocukta merak uyandıran soruların olması arka kapağın başarılı olmasını sağlamıştır. Bu kitabın ön kapak görselinde çocuk yaştaki bir bireyin eline tüfek almış olduğu bir görselin yer alması kitabın hedef kitlesi olan çocuklar için olumsuz bir durumdur.

3.2.1.4. Sayfa Düzeni

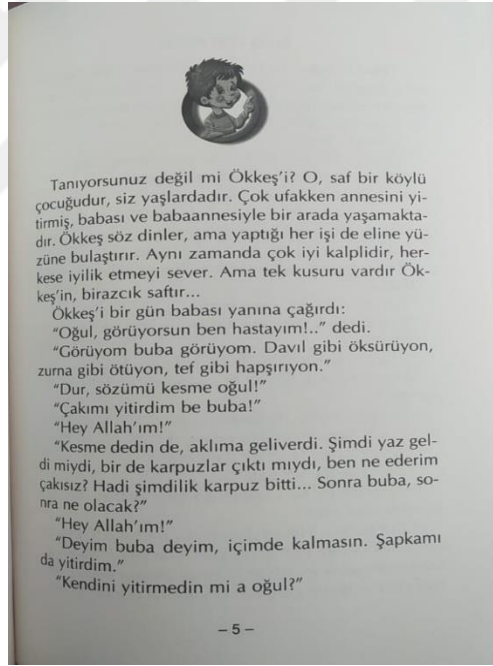
“Ökkeş Kurt Avında” adlı eser 80 sayfadan meydana gelmiştir. Serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bu kitapta da sayfa düzeni basit olarak tasarlanmıştır. “Ökkeş

Kurt Avında” adlı roman 9-10 yaş seviyesindeki çocuklara hitap eder ve bu yaş seviyesindeki çocuklar resimli ve renkli kitaplardan hoşlanmaktadır. Bu kitaptaki görsellerde renk kullanılmaması kitabı olumsuz yönde etkilemiştir. Görseller genel olarak konuyla uyumlu bir şekildedir. Sadece bir görselde (s. 53). birinci hikâyeye ait iken ikinci hikâyenin anlatıldığı kısımda yer verilmesi anlatılan hikâyeye uygun olmamıştır.

3.2.1.5. Harfler

“Ökkeş Kurt Avında” adlı roman 4. ve 5. sınıf düzeyinde yazılan bir kitaptır. Bu sınıf seviyesine uygun harf puntosu MEB Mevzuatı’na göre 4. sınıflarda 12 punto, 5. sınıflarda 11 punto diye geçmektedir. “Ökkeş Kurt Avında” adlı eserde harf boyutu 14 puntodur. Bu punto büyüklüğü MEB Mevzuatı’na göre daha büyüktür. Harf boyutu okurun kitabı rahat bir şekilde okumasına engel olmamaktadır.

Şekil 3. 8. Ökkeş Kurt Avında – Harfler

3.2.1.6. Resimler

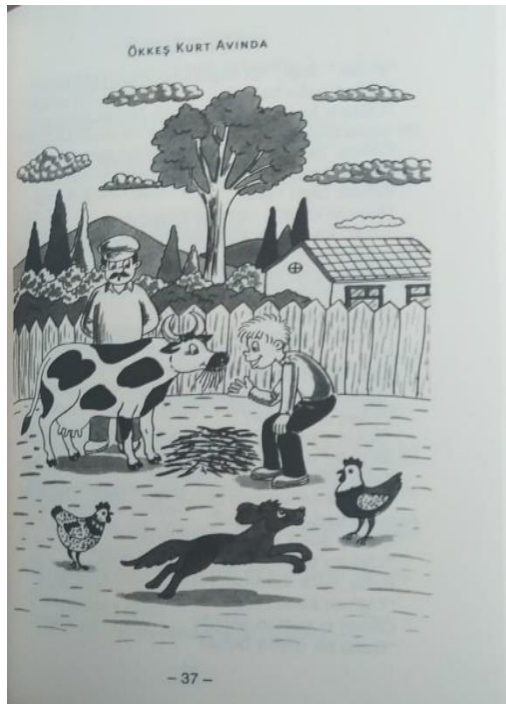
Kitabın iç görsellerini Bora Özen, kapak resmini de Süleyman Özkonuk tasarlamıştır. Kitabın içerisindeki görsellerin renksiz olması okuyucusu çocuk olan bir yapıt için olumsuz bir durumdur. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 80 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir. Çocukların dikkatini ve ilgisini çekebilmek için renk

unsurunun bol kullanılması gerekmektedir. Genel olarak bakıldığında kitap (s. 53). resmi dışında görseller hikâyeye uyumlu bir şekildedir.

Şekil 3. 9. Ökkeş Kurt Avında – Resimler

Şekil 3. 10. Ökkeş Kurt Avında – Resimler

3.2.2. Konu – Kurgu

“Ökkeş Kurt Avında” adlı kitapta iki hikâyeye yer verilmiştir. Kitabın birinci serisinde hiç bahsi bile geçmeyen babaanneye ikinci seride değinilmiştir. Bu kitapta serinin diğer kitaplarında olduğu gibi Ökkeş’in saflığından ve olayları yanlış anlamasından bahsedilmiştir. Serinin ilk kitabında olduğu gibi bu kitapta da Ökkeş’in kasabaya gitmesi gerekmektedir. Köyde diz boyu kar yağmaktadır. Havanın soğuk ve karlı olmasından dolayı Ökkeş’in kurtla karşılaşma ihtimali vardır. Babası Bayram, Ökkeş’e tüfeği nasıl kullanacağını gösterir. Ökkeş, az kalsın komşusu Haydar Emmi’yi kurt zannedip öldürecek iken son anda Haydar Emmi’yi görür. Ökkeş kurdu öldürüp köye getirmeye karardır fakat Ökkeş daha önce hiç kurt görmediği için biraz da saf olmasından kaynaklı kirpiyi kurt zanner ve köye babasının yanına getirir. Babası Ökkeş’e tüfek vermekle yanlış yaptığını anlar ve kendisi kasaba yoluna düşer. Gitmeden önce babaannesinin evde olmadığını söyler, kasabadan dönene kadar ahırdaki inek, koyun ve tavuklara Ökkeş’in bakmasını tembih eder. Ayrıca evde yalnız kalmasın diye Güllü Teyze’nin oğlu Şaban’ı çağırır. Ökkeş ile Şaban, Bayram Emmi’nin dediklerini bir bir yapar. Hatta sütü bile mayalarlar fakat süt birazcık taşar. Gecenin ilerleyen vakitlerinde ahırdan ses gelir. Şaban, Ökkeş’i uyandırır. İkisi de çok korkmuştur. Ökkeş ve Şaban bunun bir hırsız olduğunu düşünür. Ökkeş, korkudan ahıra gidemez. Köyün muhtarını çağırır. Muhtar ahıra girer ve gülümseyerek çıkar çünkü gürültüyü çıkaran hırsız değil bir kuzudur. “Ökkeş Kurt Avında” adlı ilk hikâye bu şekildedir.

İkinci hikâyeye ise bu sefer ‘Karakulak’ adlı eşeğin ortadan kaybolması ile başlar. Bayram Emmi, Ökkeş’e eşeğin kaybolduğunu der. Şaban’ın annesinden izin alarak Şaban ile birlikte eşeği aramasını söyler. Ökkeş babasının dediğini yapar. Şaban’ın annesinden izin alır ve ikisi birlikte eşeği aramaya koyulurlar. Karabaş adlı köpek, daha sonra onlara eşlik edecektir. Tüm gün eşeği arayan Ökkeş ve Şaban yorulur ve bir yerde uyuyakalırlar. Uyandıklarında gece olduğunu ve her yeri karanlık bastığını görüp korkarlar. Tam o esnada Karakulak adlı eşek anırır. Eşeği bulan Ökkeş ve Şaban eşeğe binip yarım saat içinde köye ulaşırlar.

İki konuya da genel olarak bakıldığında Ökkeş’in saflığı görülmektedir fakat ilk hikâyede Ökkeş’in tüfek kullanamaması gayet normal bir durumdur. Köy ortamında büyüyen bir çocuğun tüfeği kullanmayı bilmesi gelebilecek tüm tehlikeleri önlemek adına önemlidir fakat ne olursa olsun bir çocuğun eline tüfek verilmemesi gerekir.

İlk hikâyede Ökkeş'in komşusu Haydar Emmi'yi öldürebileceğini yazar mizahi bir anlatımla aktarmış ve mesajı bu şekilde yetişkinlere vermiştir. Kitabın isminin “Ökkeş Kurt Avında” olması akla kurt avını getirmektedir. Eserde kurt avının olmaması eseri olumsuz yönde etkilemiştir. İkinci hikâyede ise daha çok merak duygusu ön plana çıkarılmak istenilmiştir. Bunu da mizahi unsuru bol bol kullanarak vermiştir. Eserin sade bir dille yazılması ve bol mizah içermesi çocukların ilgisini çekmesi bakımından başarılıdır.¹

3.2.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş Kurt Avında” adlı eserde ilk hikâyede Ökkeş'in kurtla karşılaşma ihtimali cesaretle izleğine, Ökkeş'in arkadaşı Şaban'ın Ökkeş'e yardım etmesi yardımlaşma izleğine örnektir. İkinci hikâyede ise Ökkeş'in eşeğinin kaybolmasıyla beraber arkadaşı Şaban'ın Ökkeş'e eşeğini bulmada yardımcı olması arkadaşlık ve dayanışma izleğine yer verildiğini gösterir.

3.2.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş Kurt Avında” Ökkeş roman serisinin ikinci kitabıdır. Kitaba yazar soru sorarak giriş yapar. Kitapta hâkim bakış açısı kullanılmıştır.

“Ökkeş söz dinler, ama yaptığı her işi de eline yüzüne bulaştırır. Aynı zamanda çok iyi kalplidir, herkese iyilik etmeyi sever” (s. 5).

Eserde öyküleyici anlatım, betimleyici anlatıma göre daha yoğun kullanılmıştır.

“Ökkeş tekrar tüfeğini omzuna takıp kasabanın yolunu tuttu. Epey gittikten sonra yorulup tüfeği yanına koydu, kara ağacın altına uzandı” (s. 20).

“Birden kurt geldi aklına, hemen koşup tüfeğini aldı, omzuna astı. Tekrar yürümeye başladı” (s. 20).

“Ökkeş'in babası soluk soluğa karşıdaki yeşil bayıra tırmandı. Etraftaki kuş sesleri, yamacında şakıyor, aşağıdan akan dere, bu kuş seslerine cevap veriyordu...” (s. 51).

¹ Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah yönünden incelenmesi ile ilgili olarak bkz. Evin Eroğlu, *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Mizah Unsurları Yönüyle İncelenmesi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu 2008.

Çocuklar için yazılan eserlerde söz varlığı seviyeye uygun bir şekilde verilmelidir. “Ökkeş Kurt Avında” deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler ve diğer söz varlığı unsurları 4. ve 5. sınıf seviyesine uygun basit bir şekilde verilmiştir. Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: Çıt çıkmıyordu (s. 50). Deli edersin (s. 7). Yüreğine soğuk sular serpildi (s. 21). Nişan aldın (s. 19).

İkilemeler: Ters ters (s. 9). Boncuk boncuk (s. 19). Güm güm (s. 21). Titreye titreye (s. 48). Sıkı sıkı (s. 62).

Pekiştirmeler: Çepeçevre (s. 50).

Serinin ilk kitabında olduğu gibi bu eserde de dizgi hataları mevcuttur. Bu hatalar anlam düzeyini etkilememekte ancak bir çocuk yapıtı için bu olumsuz bir durumdur; çünkü çocuk sözcükleri ne şekilde görürse o şekilde kavrayacak ve özümseyecektir.

Kitap içinde yer alan yöresel ağızda yazılan sözcüklerin İstanbul Türkçesi karşılıklarıyla birlikte aşağıda verilmiştir:

Görüyom buba /Görüyorum baba (s. 5).

Bekmezin dibi/Pekmezin dibi (s. 6).

Şindi/Şimdi (s. 24).

Heç/hiç Gırınca/kırınca Accık yağ /azıcık yağ (s. 27).

Yimek/yemek (s. 32).

Eşşek/eşek (s. 33).

3.2.5. Kahramanlar

“Ökkeş Kurt Avında“ adlı eserde olaylar Ökkeş adlı saf bir çocuk aracılığıyla verilmiştir.

Ökkeş: Kitabın ana kahramanıdır. Söylenilen kelimeleri yanlış anlamakta ve bu durum gülünç bir hâle dönmektedir.

Bayram: Ökkeş’in babasıdır.

Babaanne: Ökkeş’in ninesidir. Bu karaktere kitapta çok fazla yer verilmemiştir.

Şaban: Komşuları Güllü Teyze’nin oğludur. Aynı zamanda Ökkeş’in arkadaşıdır. Ökkeş’in işi düştüğünde ona yardım eder.

Haydar Emmi: Ökkeş’in komşusudur. Ökkeş tarafından kurt zannedilir.

Karakulak: Ökkeş'in epeğinin adıdır. Köyde kaybolur. Ökkeş ve Şaban aramaya çıkarlar.

Karabaş: Ökkeş'in köpeğinin adıdır. Ökkeş'i bir an olsun yalnız bırakmaz.

3.2.6. Çevre

Kitapta çevre tasvirleri yaş seviyesine uygun bir şekilde detaylı verilmemiştir. Olaylar daha çok köy ve çevresinde geliştiği için çevre tasvirleri de burayla sınırlı kalmıştır.

“Kavaklı yol bitmiş, şimdi ova başlamıştı... Ovanın başlangıcında kocaman bir çınar ağacı vardı. Köylüler ona ‘ulu ağaç’ derlerdi” (s. 59).

Köy yaşamı, çocukların gerçek hayatta karşılaşabileceği bir çevredir. Okur, bu çevreyi hayal gücü sayesinde bir kez daha yaşayabilecek ve kahramanların duygularını hissedecektir.

3.2.7. İleti

Kitap iki hikâyeden oluşmaktadır. İlk hikâyede saf bir köylü çocuğunun eline tüfek verilerek cesur ve güçlü olması istenilmiştir fakat yazar bu durumda oluşabilecek olumsuzluğa da değinmiştir. Yetişkinlere has bazı davranışların çocuktan beklenilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda yazar, cesur olmanın özellikle de çocuklar için her zaman geçerli olmaması gerektiği iletisini vurgulamıştır.

İkinci hikâyeye ise ilk hikâyeye tema olarak benzemektedir. Saf bir köylü çocuğunun arkadaşı ile birlikte kaybolan epeği araması arkadaşlık iletisine, birlikte gecenin bir yarısı köye dönmeleri ise cesaretleme iletisine, epeği bulmaları ise başarı iletisine örnek olarak gösterilebilir. Başarı, arkadaşlık gibi iletilerin çocuklar üzerinde olumlu tesiri olmaktadır. Dolayısıyla iki hikâyede de mesaj okura başarılı bir şekilde sunulmuştur.

3.2.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

Çocuk edebiyatının ilkelerinden biri de öğreticilik ilkesidir. Bu öğreticilik okuru sıkmamalıdır. Esere bu yönden bakıldığında serinin ilk kitabında olduğu gibi bu seride de öğreticilik okuyucuyu sıkmamıştır. Ayrıca bilgi çocuğa sezdirilerek verilmiştir. Eser 9-10 yaş aralığına hitap etmektedir. Bu yüzden eğitsel ve yazınsal ilkeler yönünden eser başarılıdır.

“Anladım buba, süt iyice soğuyacak sonra tekrar ocağın üstüne koyacağım, yine ısıtıp ıltıacağım” (s. 39).

3.3. ÖKKEŞ BALIK AVINDA

Hikâyede olay Ökkeş'in babasının balık avlama isteğiyle başlar. Ökkeş ve babası kayığı tamir edip balık avına çıkarlar fakat şansları yaver gitmez büyük bir fırtına çıkar. Ökkeş ve babası kendilerini bir adada bulurlar. O geceyi adada geçirirler. Ertesi gün fırtına etkisini kaybeder. Baba oğul kayığı tamir edip köyün yolunu tutarlar.

3.3.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.3.1.1. Boyutlar

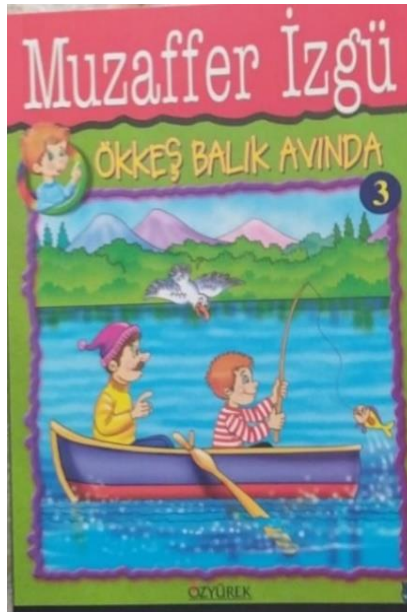
“Ökkeş Balık Avında” adlı romanın boyutu 13.5x19.5 cm'dir. Bu kitap 4. ve 5. sınıf düzeyine uygun olarak hazırlanmış bir eserdir. Çocuk kitaplarında uygun görülen boyut 16x23 cm'dir. Kitabın boyutu normal kabul edilen ölçüden daha küçüktür.

3.3.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Balık Avında” adlı eser 9-10 yaş grubuna hitap eden bir kâğıttır. Kitapta yer alan kâğıtta ikinci hamur kullanılmıştır. Çocuk kitaplarında ikinci hamur kâğıt kullanılması 9-10 yaş grubu çocuklar için uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan kâğıt ikinci hamur kâğıt olduğu için kâğıdın rengi krem rengindedir.

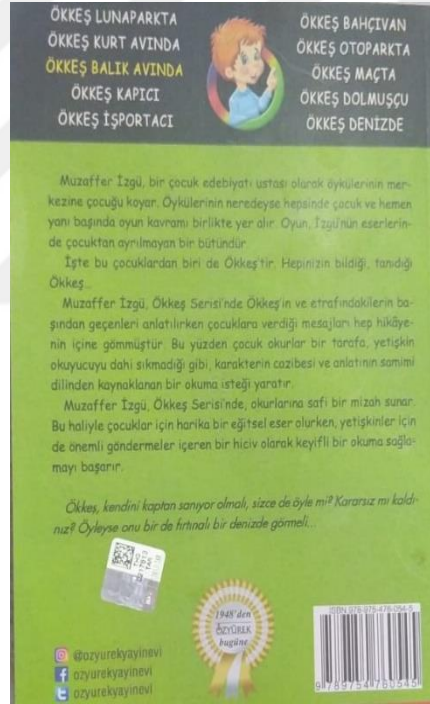
3.3.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 11. Ökkeş Balık Avında – Ön Kapak

Kitabın ön kapağında başkahraman Ökkeş'in babasıyla birlikte bir kayıkta balık avladığı görülmektedir. Ökkeş'in oltasıyla bir balık tuttuğu resmedilmiştir. Bu durumdan ötürü Ökkeş mutlu olmuştur. Bu doğa konulu görüntü bir çerçeve içerisine sığdırılmıştır. Çerçevenin sağ köşesinde serinin üçüncü kitabı olduğu gösterilmiştir. Kitabın alt-orta kısmında yayınevinin ismi yer almaktadır. Yazarın adının kitabın en üst kısmında ve büyük puntolarla yazılması kitabın adını arka plana düşürmüştür. Yayınevinin internet sitesinde serinin 4. ve 5. sınıfa yani 9-10 yaşa uygun olduğu belirtilmiştir. Eser ele alınıp incelendiğinde 9-10 yaş seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Ön kapak resminde ana renklerden olan kırmızı, sarı ve mavi renkler yer almıştır. Bunun yanında ara renklerden mor, pembe ve yeşil renklerine yer verilmiştir.

Şekil 3. 12. Ökkeş Balık Avında – Arka Kapak

Arka kapakta yer alan bilgiler serinin tümünde bulunmaktadır. Bu bilgiler Muzaffer İzgü'nün öykülerinde çocuğu merkeze koyduğu yazılmış, çocuk ve oyun kavramlarını birbiriyle bağlantılı olarak eserlerinde işlediği belirtilmiştir. Ayrıca yazarın çocuklara vermiş olduğu mesajı, hikâyenin içerisine gizlediği bilgisi de yer almıştır. Bununla birlikte kitabın, sadece çocuklar için değil yetişkinler için de önemli mesajlar içerdiği arka kapakta belirtilmiştir. Serinin diğer kitaplarından farklı olarak sadece kitap içeriğini merak etmemizi sağlayacak birkaç cümle kullanılmıştır. Bu cümleler: “*Ökkeş, kendini kaptan sanıyor olmalı, sizce de öyle mi? Kararsız mı kaldınız? Öyleyse onu bir*

fırtınalı bir denizde görmeli...” Serinin tüm kitaplarında arka kapakta ayrı renk fonu kullanılmıştır.

Genel olarak ön kapakta yer alan resmin içerikle uyumlu olması kitap için olumlu bir durumdur. Aynı zamanda ön kapakta yer alan görsellerin renkli olması çocuğun kitaba bakışını olumlu yönde etkilemektedir. Arka kapakta yer alan metnin serinin tüm kitaplarında aynı olması kitabın olumsuz bir özelliğidir. Arka kapağın alt kısmında eğik yazıyla yazılan, kitaba karşı merak uyandıran sorular kitabın arka kapağını olumlu yönde etkilemiştir.

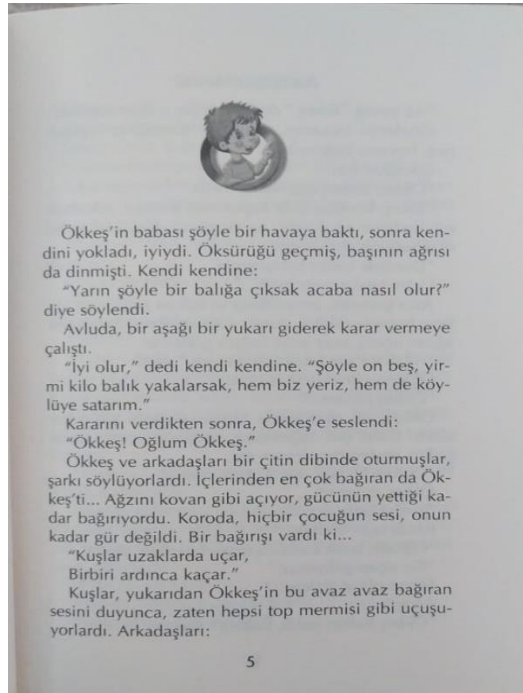
3.3.1.4. Sayfa Düzeni

“Ökkeş Balık Avında” adlı roman 112 sayfadan meydana gelmektedir. Bu eser 9-10 yaş seviyesindeki çocuklara hitap eder ve bu yaş seviyesindeki çocuklar resimli ve renkli kitaplardan hoşlanmaktadır. Bu kitapta görsellerde renk kullanılmaması kitabı olumsuz yönde etkilemiştir. Serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bu seride de sayfa düzeni basittir.

3.3.1.5. Harfler

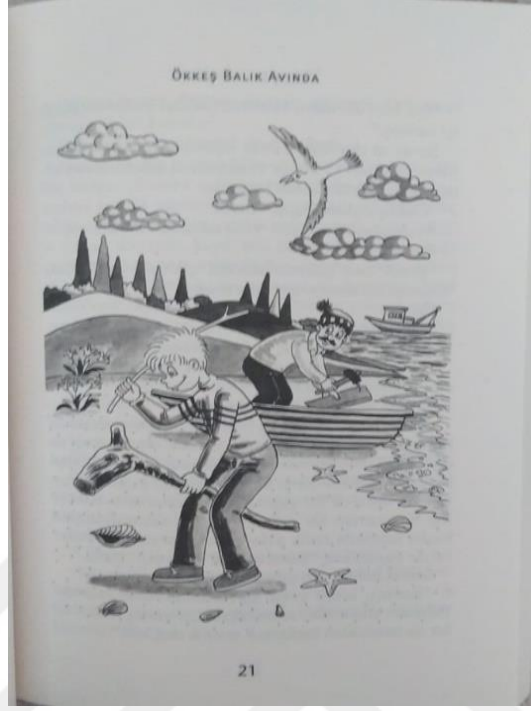
“Ökkeş Balık Avında” adlı eserde yer alan harflerin boyutu 14 puntodur. Kitap 4. ve 5. sınıf düzeyine uygun olarak hazırlanmıştır. İlköğretim 4. sınıflar için uygun olan harf boyutu 12, 5. sınıflar için uygun olan harf boyutu ise 11 puntodur. Harf boyutu MEB Mevzuatı’nda geçen punto büyüklüğünden daha büyüktür. Kitap içerisinde yer alan harflerin boyutu okumayı engellememektedir.

Şekil 3. 13. Ökkeş Balık Avında – Harfler

3.3.1.6. Resimler

Şekil 3. 14. Ökkeş Balık Avında – Resimler

Şekil 3. 15. Ökkeş Balık Avında – Resimler

Serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bu serinin de iç görsellerini Bora Özen, kapak resmini de Süleyman Özkonuk tasarlamıştır. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk

kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Bu yaş seviyesindeki çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 112 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir. Görsellerde renk unsurunun olmaması kitabı olumsuz kılan bir özelliktir. Kitabın kapak resminde bulunan görsel canlılık, kitabın içerisindeki görsellerde kullanılmamıştır. Genel olarak kitaptaki resimlerin konuyla uyumu, ön kapak resmindeki canlılık ve hikâyenin konusuna uygun bir kapak olması kitabın çocuk edebiyatının temel ilkelerinden olan resim başlığında başarılı olduğunu gösterir. Bu da bir çocuk yapıtı için önemli bir özelliktir.

3.3.2. Konu – Kurgu

Kitap 10 seriden oluşmaktadır. Her seride 'Ökkeş' adlı saf bir köylü çocuğunun başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Bu seride de olay, Ökkeş'in babasının balık avlama isteğinden doğar. Ökkeş'in babası kayığı tamir eder ve ertesi gün balık avlamak için hazır olurlar. Bir balık tutarlar ve o balığı Ökkeş tavada güzelce kızartır fakat hava birdenbire bozulmaya, kayık beşik gibi sallanmaya başlar. Fırtına çok şiddetlidir. Canlarını kurtarmak için kıyasıya bir mücadele içerisine girerler. Güç bela kendilerini bir adada bulurlar. Bu adanın ismi Yılan Adası'dır. Ada ismini yılanlardan almaktadır. Ökkeş adanın ismini öğrendikten sonra çok korkar. Babası yılanların kışın uyduğunu yazın uyandığını söyler. Dolayısıyla bu mevsimde yılan olmadığını dile getirir fakat yine de Ökkeş yerde gördüğü her şekli yılanla benzetir ve çok korkar. Onları evde bekleyen bir de babaanneleri vardır. Babaanne oğlu ve torununun yolunu gözlemektedir. Saatler geçtikçe içine bir korku düşer. Köylüler babaanneyi teselli eder ama onların da bu havadan pek umudu yoktur. Hava gittikçe bozulmaya başlar. Köylülere göre bir kayık ne kadar dayanabilirdi ki tek umutları fırtınanın onları bir adaya atmış olmasıdır. Babaanneyi komşusu Hanife Hala ve onun gelini yalnız bırakmaz. Ökkeş'in babası, en çok annesini merak eder. O geceyi adada geçireceklerdir. Fırtına bir gün geçtikten sonra durur. Ökkeş ve babası kayığı tekrar tamir ederler. Ökkeş arkadaşlarına söylemiş olduğu "Köye kocaman bir balık ile döneceğim." sözünü hatırlar. Balık götürmezse arkadaşlarının onunla alay edeceğini düşünür. Ağları da fırtınadan ötürü paramparça olmuştur. Ökkeş ve babası yola çıkarlar. Onları ilk önce köylüleri Ramazan görür. Ramazan parmağıyla onları köylülere işaret eder. Köylüler sevinçle bağrıışmaya başlarlar fakat Ökkeş, balık getiremediği için üzgündür. Ökkeş'in babası ise çok mutludur gider annesine sarılır. Ökkeş de sarılır. Ökkeş'in oltası sandalın bir yanına takıldığı için gelirken kocaman bir

balık getirdiğini kayığı çekerken fark eder. Ökkeş şimdi koca kafalı Recep'e çalınmış der. "Ben tuttum" der.

"Ökkeş Balık Avında" adlı kitapta anlatılan konuda merak unsuru diri tutulmuştur. 4. ve 5. sınıf seviyesine göre oldukça sürükleyici özellikler taşımaktadır. Ayrıca dil yapısı sade ve anlaşılır düzeydedir. Çocuk edebiyatı açısından değerlendirildiğinde başarılıdır.

3.3.3. İzlek (Tema)

"Ökkeş Balık Avında" adlı eserde umut izleğine yer verilmiştir. İzlek başlığı altında çocuğa verilmek istenen mesaj: Koşullar ne olursa olsun Allah'tan ümit kesmemek gerektiğini ve hayatla mücadele etmek gerektiğini öğretir. Çocuğun hayata olan bakış açısında umudu yeşertir. Çocuk edebiyatının olmazsa olmaz ilkesi olan "Kitap çocuğu karamsarlığa itmemelidir." ilkesine uygun bir şekilde yazılmış bir eser olduğu için başarılıdır.

3.3.4. Dil ve Anlatım

Eser ilahi (hâkim) bakış açısıyla yazılmıştır. Ayrıca daha çok öyküleyici anlatım kullanılıp betimleyici anlatımla da desteklenmiştir.

"Ökkeş'in babası şöyle bir havaya baktı, sonra kendini yokladı. İyiydi. Öksürüğü geçmiş, başının ağrısı da dinmişti" (s. 5).

"İleride kayalık bir tepe, bu tepenin yamaçlarında da küçük küçük ağaçlar vardı. Ağaçların çoğu fazla gelişmiş çaluların içinde boğulmuştu" (s. 86).

Eserde çocuklar için bilgilendirici nitelik taşıyan unsurlar hikâyeleştirilmiştir.

"Babası misinayı bir çekti, bir bıraktı, bir çekti, bir bıraktı. Birdenbire çekerse, balığın misinayı çekip koparacağını biliyordu" (s. 56).

Kitapta merak duygusunu uyandıran cümleler sıklıkla kullanılmıştır. Bu da çocukların merak duygusunu geliştirmiş kitaba karşı ilgiyi artırmıştır.

"Belki yarım saattir suyla savaşıyorlardı. Bakalım bu savaştan hangi taraf yenilmiş çıkacaktı" (s. 70).

Bir çocuk yapıtında söz varlıkları dili daha iyi öğrenmek ve kavrayabilmek açısından önemlidir fakat aşırı bir kullanım, sadelik ilkesine ters düşer. Esere bu yönden bakıldığında verilen söz varlıkları yaş seviyesine uygun olduğu için başarılıdır. Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: Ardına düştü (s. 7). Aklı başından gidip (s. 47). Sık dişini (s. 49). Kolları kopmuştu (s. 69). Umudu kesen (s. 81). Ödü kopuyordu (s. 91). Kulak kabarttı (s. 97). Bayram ediyordu (s. 111).

İkilemeler: Guluk guluk (s. 10). Seke seke (s. 15). Koşa koşa (s. 19). Ağlaya ağlaya (s. 25). Şaşkın şaşkın (s. 28). Kocaman kocaman (s. 29). Tas tas (s. 29). Art arda (s. 44). Tek tük (s. 65).

Pekiştirmeler: Koskoca (s. 47). Bambaşkaydı (s. 72). Kapkaranlıktı. (s. 104).

Halk Söyleyişleri: Bereket (s. 47).

Eksiltili Cümle: “Koroda, hiçbir çocuğun sesi, onun kadar gür değildi. Bir bağırışı vardı ki... “ (s. 5).

Argo İfade: Kocaman kafalı Recep (s. 112)

Serinin bu kitabında da dizgi hataları mevcuttur.

Çekirdeğini çintecekti / Çekirdeğini çitleyecekti. (s. 19).

Su yüzündeki / Su yüzeyindeki (s. 55).

Balığı başını / Balığın başını (s. 61).

Gözpınarlarındaki /Göz pınarlarındaki (s. 66).

Umudu kesen köylüler /Umudunu kesen köylüler (s. 81).

Kitapta yöresel ağızda yazılan sözcüklerin İstanbul Türkçesi karşılıklarıyla birlikte aşağıda verilmiştir:

Biliyon mu / Biliyor musun (s. 28).

Bişi alıcan mı /Bir şey alacak mısın (s. 35).

Buba / Baba (s. 68).

“Ökkeş Kurt Avında” adlı eserde alışılmadık bir kelimeye verilmiştir.

“*Hanişe Hala, ineklerinin nasıl buzağıladığını anlattı*” (s. 39).

Ökkeş adlı kitap serisinde “Ökkeş Balık Avında” adlı kitapta yerel dil kullanımı bundan önceki serinin iki kitabından daha azdır. Bu da bir çocuk yapıtı için olumlu bir durumdur. Kitaba genel olarak bakıldığında söz varlıkları yerinde kullanılmıştır.

3.3.5. Kahramanlar

Ökkeş: Saf bir köylü çocuğudur. Kelimeleri yanlış anlamaya meyillidir. Bu yüzden Hacivat ile Karagöz tiplerine benzetilebilir.

Bayram: Kitapta adı geçmez fakat serinin diğer kitaplarında adı geçmektedir. Çocuğuna hem annelik hem babalık görevini yapmaktadır. Ökkeş'in saflığını kabullendiği için hatalarından ötürü ona kızgınlık duymamaktadır.

Nine: Ökkeş'in babaannesidir. Oğlunu da torununu da çok sevmektedir. Ev işlerine yardımcı olmaktadır. Ökkeş ve babasının eve dönmemesi onu telaşlandırır.

Hanife Hala: Ninenin arkadaşıdır. Aynı zamanda komşularıdır. Ökkeş bu kadına Hanife Hala demektedir.

Recep: Ökkeş'in arkadaşıdır. Ökkeş tarafından "Koca Kafalı" diye seslenilen kişidir. Ökkeş adadan balık getirince Recep'e havasını atar.

3.3.6. Çevre

Çevre tasvirleri yaş seviyesine uygundur. Olaylar köy ve deniz çevresinde gelişmiştir.

"Kapkara olmuştu her yan. Sanki denizin ortasında, bu sabah güneş birdenbire daha doğmadan batmıştı" (s. 68).

"Arkalarında ağaç büyüklüğünde kocaman kocaman dalgalar kıyıya çarpıyor, çatlıyorlardı. Görünüş çok korkunçtu. Ama onlar artık kurtulmuşlar, ateş bile yakmışlardı. Şu anda da karınlarını doyuruyorlardı. Balığın yarısı da duruyordu" (s. 79).

Köy ve deniz yaşamına dair verilen çevre tasvirleri ayrıntıya inilmeden anlatılmıştır. Bu durum okuyucusu çocuk olan bir yapıt için başarılı bir durumdur.

3.3.7. İleti

"Ökkeş Balık Avında" adlı eserde verilmek istenen mesaj; mücadele etmek, cesaretli olmak ve umudunu kaybetmeden çaba göstermektir. Bu tür iletiler çocuklar üzerinde olumlu tesir yaratmaktadır. Bu tür iletilerin bir çocuk kitabında yer alması eserin kaliteli olmasını sağlarken çocukların kitaba olan ilgisini artırır ve bu durum kitap okuma oranına olumlu etki eder. Ayrıca bir bireyin yapmaması gereken davranışların neler olabileceği hikâyenin içerisine serpiştirilmiştir.

"Bir keresinde, kuş uçar da ben niye uçamam diye, koskoca çarşafı yırtmış, onunla bir kanat yapmış, tutup kendini ağaçtan atmıştı da bereket dalın birine takılıp kalmıştı. Şayet dala takılmayıp aşağıya düşseydi, şimdiye dek ya çoktan ölmüş ya da sakat kalmış olurdu" (s. 47).

Aşağıda verilen iletiler çocuklara uygun olmayan iletilere örnek olarak gösterilebilir:

“... başına gelenler büyüktü, ama onlara da söz vermişti, kocaman bir balık yakalayıp gelecekti. Şimdi arkadaşları onunla alay edeceklerdi” (s.108).

“kocaman kafalı Recep balığın yanına gelmiş, bir balığı elliyor, bir Ökkeş’e bakıyordu...” (s. 112).

3.3.8. Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Bir çocuk yapıtında verilmek istenen mesaj doğrudan değil dolaylı yoldan sezdirilerek anlatılmalıdır. Sezdirme yöntemi ile iletilen mesaj, çocuğun kitaptan sıkılmasına mâni olur. Bu yönüyle incelendiğinde eser başarılıdır. Eserde ayrıca kısa bilgiler de yer almaktadır. Bu bilgiler sezdirilerek verilmiştir.

“Ökkeş arada bir sandalın ucuna bağladığı misinayı yokluyordu. Misinada bir çalkantı varsa, demek ki oltanın ucunda balık vardı” (s. 53).

3.4. ÖKKEŞ KAPICI

Ökkeş'in İstanbul'a gidiş macerası İstanbul'da kapıcılık yapan dayısı vesilesiyle olur. Ökkeş'in dedesi hastalandığı için dayısı köye gelir. Kısa bir süre sonra da dedesi vefat eder. Dayısı babasının ölümünden sonra köyde çok durmak istemez. Ökkeş'in de isteğiyle birlikte İstanbul'a giderler. Ökkeş İstanbul'da kapıcı olan dayısının yanında çalışmaya başlar. Ökkeş bir süre sonra İstanbul'da kaybolur. Ökkeş'i bir karakolda bulurlar. Bu olaydan sonra Ökkeş korkuya kapılıp köye döner.

3.4.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.4.1.1. Boyutlar

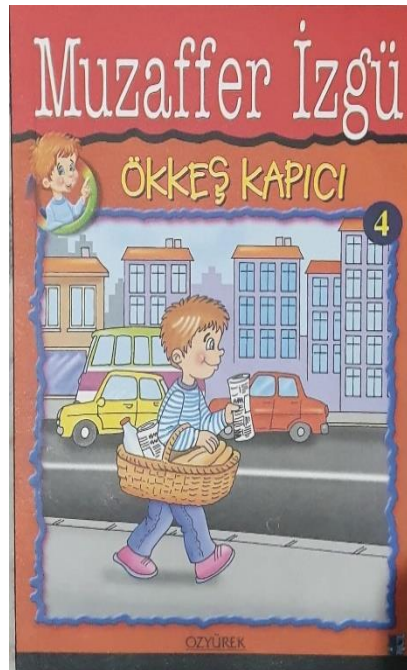
“Ökkeş Kapıcı” adlı kitap boyut olarak 13.5x19.5 olarak tasarlanmıştır. Bu eser 9-10 yaş seviyesine göre hazırlanmış bir romandır. Bu yaş seviyesindeki çocukların okuyacağı kitapların boyutları 16x23 cm olması normal sayılır. Bu ölçütlere göre “Ökkeş Kapıcı” adlı eser bu boyutlara göre küçük kalmaktadır.

3.4.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Kapıcı” adlı eserde kullanılan kâğıt türü ikinci hamur kâğıttır. Kitap 4. ve 5. sınıf düzeyine hitap ettiği için kullanılan kâğıt türünün ikinci hamur olması çocuklar açısından sorun olmamaktadır. Kitapta yazılan yazılar kâğıt üzerinde net bir şekilde görülmektedir. İkinci hamur kâğıdın kullanıldığı kitaplarda resimler renksizdir.

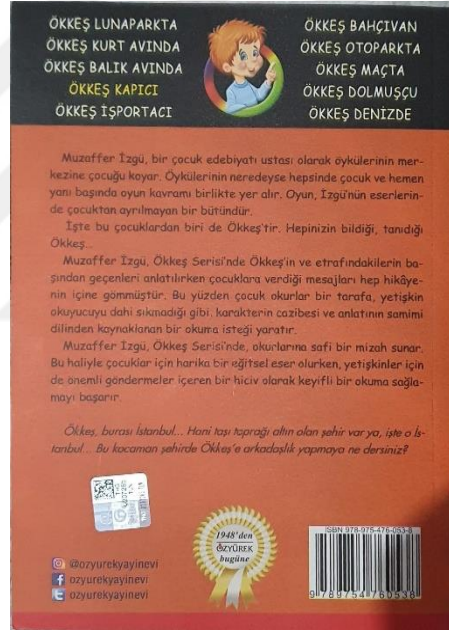
3.4.1.3. Kapak - Cilt

Şekil 3. 16. Ökkeş Kapıcı – Ön Kapak

Ön kapakta ana kahraman Ökkeş'in serinin ilk üç kitabından farklı olarak şehir hayatında olduğu görülmektedir. Ökkeş'in elindeki sepetin içinde ekmek, süt ve gazete bulunmaktadır. Bu da Ökkeş'in kapıcılık işine giriştiğini gösterir. Sağ köşede serinin dördüncü kitabı olduğunu belirten dört rakamı verilmiştir. Yazarın adı en üstte kitap adı da bir altta yer almıştır. Yazarın adının en üstte büyük puntuyla yazılması kitabın adını arka planda bırakmıştır. En altta ve ortada ise yayınevinin ismi bulunmaktadır. Yayınevinin internet sitesinde serinin 4. ve 5. sınıfa yani 9-10 yaşa uygun olduğu belirtilmiştir. Eser ele alınıp incelendiğinde 9-10 yaş seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Bu kitabın ön kapağında canlı renkler olan mavi, kırmızı ve sarı renkler kullanılmıştır. Bu renklerin kitap kapağında kullanılması çocukların ilgisini çekmektedir.

Şekil 3. 17. Ökkeş Kapıcı – Arka Kapak

“Ökkeş Kapıcı” adlı eserin arka kapak resmi turuncu renktedir. Serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bu kitabın arka kapak resminde de aynı metne yer verilmiş farklı bir fon rengi kullanılmıştır. Metnin son cümlelerinde kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandıracak ifadeler yer almıştır. Bu ifadeler: “Ökkeş, burası İstanbul... Hani taşı toprağı altın olan şehir var ya, işte o İstanbul... Bu kocaman şehirde Ökkeş'e arkadaşlık yapmaya ne dersiniz?” Ayrıca metnin üst kısmında serinin diğer kitap isimleri bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında ön kapakta yer alan görsel, kitabın içeriğiyle uyumludur. Ön kapakta kullanılan renkler çocuğun dikkatini çekmesi yönünden kapağı başarılı kılmıştır. Arka kapakta kullanılan rengin canlı olması çocukların dikkatini

çekmektedir. Arka kapağın son kısmında kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandıran soruların yer alması arka kapağın başarılı olmasını sağlamıştır.

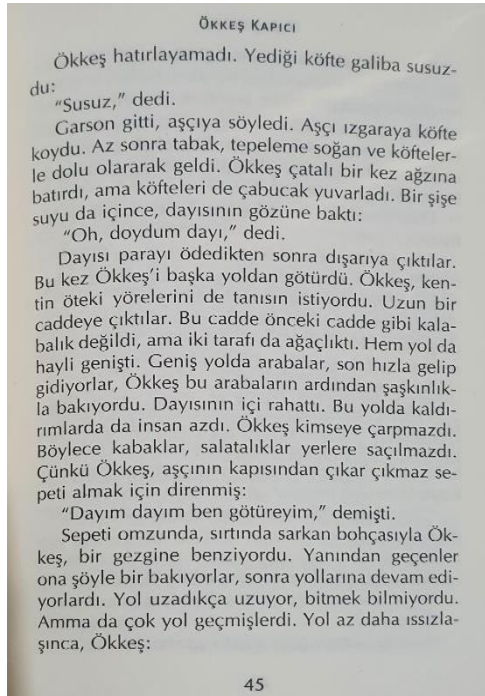
3.4.1.4. Sayfa Düzeni

“Ökkeş Kapıcı” adlı eser 112 sayfadan oluşmaktadır. Eser 9-10 yaş seviyesine hitap eder. Bu dönemdeki çocuklar resimli kitaplardan hoşlanır. Çocuklar için yazılan bir kitapta sayfa düzeni büyük önem taşır. Yapıtta çocuğun gözlerini yoracak, okumasını zorlaştıracak unsurlar bulunmamaktadır. Kitap içerisindeki görseller konuyla uyumlu bir şekilde verilmiştir. Bu yönüyle eser başarılıdır. Eserde yer alan resimlerin renksiz olması eserin olumsuz yönüdür. Kitaba genel olarak bakıldığında olumlu ve olumsuz iki durumu da taşımaktadır.

3.4.1.5. Harfler

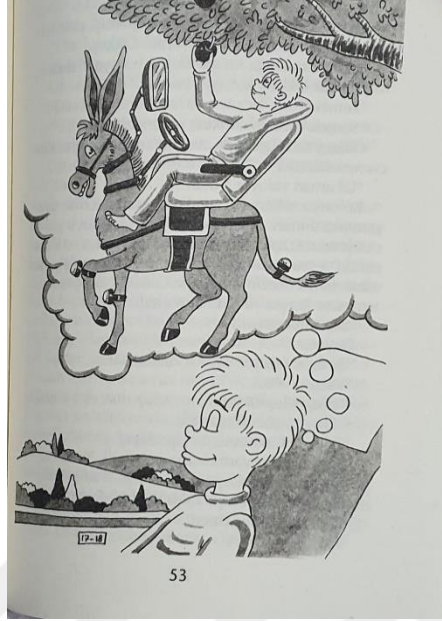
“Ökkeş Kapıcı” adlı eserde kullanılan harflerin boyutu 14 puntodur. Bu eser 4. ve 5. sınıf düzeyinde yazılmış bir eserdir. Bu seviyede yazılan eserlerin harf boyutları 4. sınıflar için 12 punto 5. sınıflar için 11 puntodur. MEB Mevzuatı’na göre eserde kullanılan punto büyüktür. Genel olarak harfler kitap içerisinde okunaklı bir konumdadır.

Şekil 3. 18. Ökkeş Kapıcı – Harfler

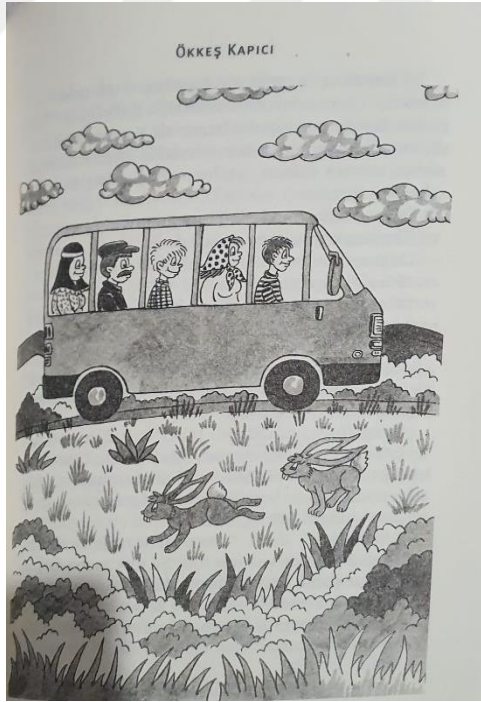

3.4.1.6. Resimler

Şekil 3. 19. Ökkeş Kapıcı – Resimler

Şekil 3. 20. Ökkeş Kapıcı – Resimler

Kitabın kapak resmini Süleyman Özkonuk, iç resimlerini de Bora Özen hazırlamıştır. Kapak resmindeki renklilik ve canlılık kitabın iç görsellerine yansımamıştır. İç görsellerin renksiz ve yetersiz olması çocuğun kitap ile arasına mesafe koymasına sebep olmuştur. Ayrıca görseller metnin konusu ile uyumludur. Çocuğun

metin ile resim arasında bağlantı kurması metni anlamasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 112 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir.

3.4.2. Konu – Kurgu

Serinin önceki kitaplarında Ökkeş kırsal alandadır. “Ökkeş Kapıcı” adlı kitapta ise şehir hayatındadır. Ökkeş’in İstanbul’a gidiş macerası, dayısının köye gelmesiyle başlar. Ökkeş’in dedesi vefat ettikten sonra dayısı köyde çok durmak istemez. Ökkeş’in şehir hayatını merak etmesi, dayısının onu İstanbul’a götürmesine vesile olur. Kitapta Ökkeş’in İstanbul’da gördüğü değişik şeylere karşı tepkilerine yer verilmiştir. Ökkeş, İstanbul’da kapıcı olan dayısının işinde ona yardım eder fakat bir süre sonra İstanbul’da kaybolur. Bu kayboluş Ökkeş’in korkuya kapılmasına neden olur. Dayısı, Ökkeş’in kaybolduğunu anladıktan sonra karakola gider. Ökkeş bir başka karakolda bulunur. Dayısına haber verirler. Ökkeş, bu olaydan sonra köye dönmek ister. Dayısı da Ökkeş’i kısa bir süre içinde köye gönderir. Ökkeş yolda iken şehirde gördüğü şeyleri arkadaşlarına anlatacağı için çok mutludur.

Eserde, çocuğun seviyesine uygun bir şekilde öğretici unsurlar kullanılmıştır. Konunun ilgi çekici olması, kitabın çocuklar tarafından merak edilip okunmasını sağlamaktadır.

3.4.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş Kapıcı” adlı hikâyede Ökkeş ilk defa köy dışına çıkar. Büyük bir şehre giden Ökkeş’in yolda ilk defa gördüğü şeyler onu şaşırtır. Eserde, Ökkeş şehir ve köy hayatını karşılaştırma fırsatını bulur. Kitaba genel olarak bakıldığında keşif, merak ve özlem izleğine yer verilmiştir. Bu üç izlek de çocuklarda olumlu bir etki bırakmaktadır. Ayrıca eserde çocuk işçiliğine yer verilmiş olması ve kitabın çocuk işçiliği konusunu normal bir durum gibi anlatması UNICEF’in çocuk hakları ilkelerine aykırıdır. Bu durum eserin olumsuz bir özelliği olarak değerlendirilebilir.

3.4.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş Kapıcı” adlı hikâye hâkim bakış açısıyla yazılmıştır. Hikâye anlatım biçimi olarak daha çok öyküleyici anlatım biçimi ile verilmiş betimleyici anlatımla da desteklenmiştir.

“Alacakaranlıkta Ökkeş böyle bağırınca, köyün tüm köpekleri ayağa kalktı, hep bir ağızdan havlamaya, Ökkeş’in ardı sıra koşmaya başladılar. Ökkeş bağırırken köpekler daha çok havlıyordu. Ökkeş, Cipçi Osman’ın kapısına vardığında, belki ardında on, on beş köpek vardı” (s. 15).

Hikâye, çocuğun ilgisini canlı tutmuştur. Olayların anlatımında akıcı bir dil kullanılmış merak ögesi ön plana çıkarılmıştır. Hikâyede yer alan söz varlıkları 4. sınıf ve 5. sınıf düzeyine uygundur. Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: Dört dönüyordu (s. 9). İçini çekti (s. 17). İçi içine sığmıyordu (s. 26). Aklını bozdu (s. 30). Gözleri parladı (s. 30). İçi rahatladı (s. 34). Akli başından gitti (s. 48). Yüreği ağzına geldi (s. 68). Ödü koptu (s. 69). Dikkat kesilmiş (s. 93). Ağzının suyu aktı (s. 98).

İkilemeler: Kaybolur maybolur (s. 6). Şapur şupur (s. 7). İri iri (s. 8). Sokak sokak (s. 9). Nazik nazik (s. 12). Bilmiş bilmiş (s. 13).

Pekiştirmeler: Sıpsıcacık (s. 18). Yemyeşildi (s. 24). Yepyeni (s. 63). Koskocaman (s. 36).

Lakaplar: Cipçi Osman

Kitap içinde yer alan yöresel ağızda yazılan sözcüklerin İstanbul Türkçesi karşılıklarıyla birlikte aşağıda verilmiştir:

Şehere/ Şehre, Buba /Baba (s. 13).

Yımırta /yumurta, yımirtlasın/ yumurtlasın (s. 17).

Ayrıca kitapta alışılmamış benzetme ögelerine de yer verilmiştir:

“Ökkeş kulaklarına inanamadı. O şaşkınlıkla çok mutlu kediler gibi yaptı, soluğu dut ağacının tepesinde alarak bağırmaya başladı” (s. 6).

Genel olarak bakıldığında çocuğun yaş seviyesine uygun verilen söz varlıkları ve eserin sürükleyiciliği bir çocuk yapıtı için olumlu bir durumdur.

3.4.5. Kahramanlar

Ökkeş: Saf bir köylü çocuğudur. Babası ve ninesi ile yaşamaktadır. Kapıcı olan dayısı vesilesiyle İstanbul'a gider.

Hıdır: İstanbul'da kapıcılık yapmaktadır. Ökkeş'in dayısıdır. Babası hastalandığı için köye gelir. Ancak babası iki gün sonra vefat eder. Hıdır İstanbul'a dönmeye karar verir. Ökkeş kendisiyle gelmek istediği için onu kıramaz. İstanbul'a götürür.

Güllü: Hıdır'ın karısıdır. İstanbul'da yaşamaktadır.

Cipçi Osman: Köye ilk kez cip getiren kişidir. Köylüleri köyden kasabaya getirip götürmektedir.

Ökkeş'in Babası: Serinin diğer kitaplarında ismi Bayram olarak geçmektedir. Bu seride ismi Ökkeş'in babası olarak geçmektedir.

Nine: Ökkeş'in babaannesidir. Oğlu ve torunu ile birlikte yaşamaktadır.

3.4.6. Çevre

Kitapta yer alan çevre tasvirleri yaş seviyesine uygun olarak verilmiştir. Mekân tasvirlerinde genel olarak kırsal kesim ile İstanbul'un şehir hayatı yer almıştır.

“ Koştı, vişne ağacına tırmandı, iki avuç toplayarak ağaçtan indi. Onları da yıkadı, yedi. Vişne bitince, bu kez armut ağacına tırmandı, iki avuç armutla indi. Onları da yıkadı yedi. Sonra Karabaş'ın ardından koşmaya başladı. Avluda , Karabaş kaçıyor, o kovalıyordu” (s. 20).

“Belediye otobüsü az sonra Karaköy'ü geçmiş, Beşiktaş'a doğru gidiyordu. Ökkeş'in dayısı, Beşiktaş'ta bir apartmanda kapıcıydı” (s. 71).

3.4.7. İleti

Kitapta “Çocuk yaşta olan bireyler, çevre değiştirdiği zaman yeni girdiği çevrede uyum sorunu yaşar.” mesajı verilmek istenmiştir. Bundan dolayı çevre değişimine uyum sağlamak için çocuğun dış dünya ile bağlantısının kopmaması gerekir. Çocuk edebiyatının ilkeleri açısından bakıldığı zaman Ökkeş adlı roman kahramanı İstanbul'da kaybolduğu için bu kitabı okuyan çocukta da yeni girilen çevreye karşı korku oluşturabilir. Eserin ileti olarak çocuk işçiliğini normal bir durum gibi aktarması eserde olumsuz bir iletinin var olduğunu gösterir.

3.4.8. Eğitsel ve Yazınsal Özellikler

Bir çocuk yapıtında verilmek istenen bilgiler, doğrudan anlatımla değil örtülü olarak okura sunulmalıdır. Eserde yer alan bilgiler sezdirilerek verildiği için eser çocuk edebiyatı ilkelerine göre başarılı olmuştur. Ayrıca konunun ilginç olması, çocuğun kitaba dikkatini yoğunlaştıracaktır. Yapıtta verilen bilgilendirici cümleler çocuğun gündelik hayatta karşılaşılabileceği türdendir. Dolayısıyla çocuk, kitap ve gerçek hayat arasında bağ kurabilmiştir. Eser bu yönüyle başarılı olmuştur.

“Dört yol ağzında Ökkeş’in ilgisini en çok trafik polisi çekti. Ağzında düdüğü araçlara işaret ediyordu. Hangi araca işaret etmişse o araç geçiyor, gideceği yola sapıyordu” (s. 40).

3.5. ÖKKEŞ İŞPORTACI

Ökkeş'in babasının arkadaşı Çerçi Yusuf köylere gidip işportacılık yapmaktadır. Ökkeş'i de sevdiği için onu da yanına çırak olarak alır. Ökkeş, bu yolculukta yanına Karabaş adlı köpeğini de alır. Gittikleri ilk köyde Karabaş köpeklerin saldırısına uğrar ve ortadan kaybolur. Ökkeş bu duruma çok üzülür. Karabaş'ı bulurlar ama Ökkeş tekrar aynı şeyleri yaşamamak için işportacılık mesleğini bırakır ve köyüne geri döner.

3.5.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.5.1.1. Boyutlar

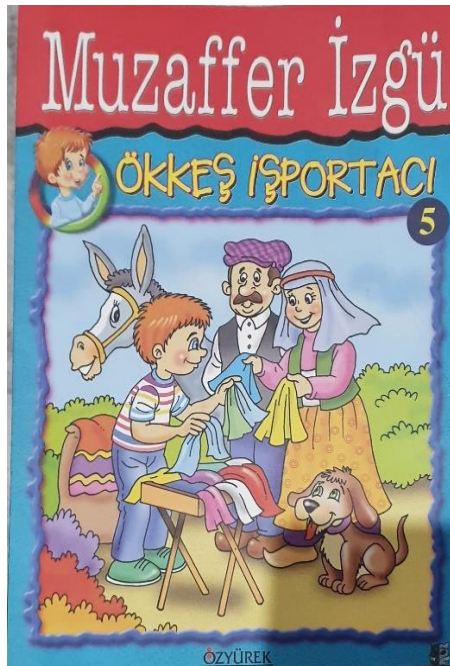
“Ökkeş İşportacı” adlı eser 13.5x19.5 cm olarak tasarlanmıştır. Çocuk edebiyatında çocuk kitaplarının boyutu 16x23 cm olarak kabul edilmektedir. “Ökkeş İşportacı” adlı esere bakıldığında eser boyut olarak normal kabul edilen ölçüden daha küçük olduğu görülmektedir.

3.5.1.2. Kâğıt

“Ökkeş İşportacı” adlı eserde kullanılan kâğıt ikinci hamur kâğıttır. Çocuk kitaplarında birinci hamur kâğıt kullanılması önerilmektedir ancak ikinci hamur kâğıt kullanılması da sorun teşkil etmemektedir. Eserde kullanılan kâğıt, ikinci hamur kâğıt olduğu için kâğıdın rengi krem rengidir. Eserde yer alan kâğıtta çocuğa zarar verebilecek çıkıntılar yer almamaktadır.

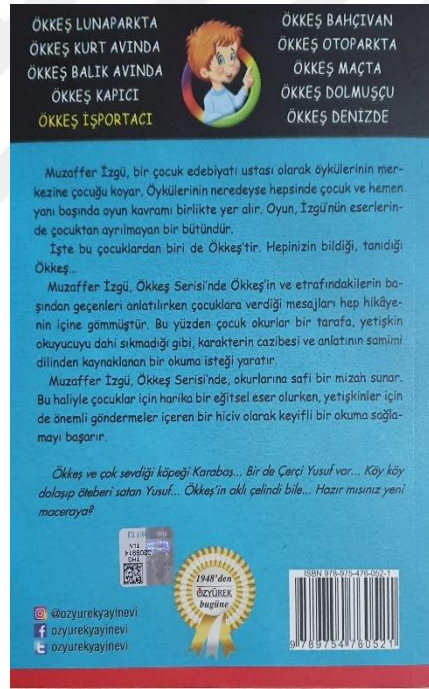
3.5.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 21. Ökkeş İşportacı – Ön Kapak

Kitabın ön kapak resminde Ökkeş'in işportacılık yaptığı görülmektedir. Köylü kıyafetindeki iki kişiye bir şeyler gösteren Ökkeş'in satış yapmada başarılı olduğu görülmektedir. Ayrıca köpek ve eşeğin satış işinde Ökkeş'e eşlik ettiği resimde gösterilmiştir. Resim bir çerçeveye sığdırılmıştır. Kitabın ve yazarın adı çererveenin üst kısmında yer almaktadır. Yazarın adının kitabın üst kısmında ve büyük puntoda yazılması kitabın adını gölgede bıraktığı için olumsuz bir durumdur. Çerçevenin sağ üst köşesinde ise serinin beşinci kitabı olduğu yazılan 5 rakamından anlaşılmaktadır. Çerçevenin alt orta kısmında ise yayınevi adına yer verilmiştir. Kitap 9-10 yaş seviyesine uygun olarak hazırlanmıştır. Ön kapakta kullanılan resimlerde ana renk olan kırmızı, mavi ve sarı renklerin kullanılması; ara renk olan yeşil, mor ve turuncu renklerin kullanılması çocukların dikkatini kitaba olumlu yönde çekmektedir.

Şekil 3. 22. Ökkeş İşportacı – Arka Kapak

“Ökkeş İşportacı” adlı eserin arka kapak resmi mavi renktedir. Serinin önceki ilk dört kitabında olduğu gibi “Ökkeş İşportacı” adlı eserde de arka kapakta farklı bir renk fonu tercih edilmiştir. Ayrıca serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bu seride de aynı metin yer almış sadece metnin son cümlelerinde okurun dikkatini ve merakını ön plana çıkaracak cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleler: “*Ökkeş ve çok sevdiği köpeği Karabaş... Bir de Çerçi Yusuf var... Köy köy dolaşıp öteberi satan Yusuf... Ökkeş'in aklı çelindi bile... Hazır mısınız yeni maceraya?*”

Genel olarak kitabın ön kapağında yer alan resmin kitabın içeriğiyle uyumlu olması kitabın başarılı bir özelliğidir. Ön kapakta yer alan renkler çocukların sevdiği sıcak renklerdir. Arka kapakta kullanılan rengin canlılığı ve metnin son cümlelerinde yer alan merak uyandıracak ifadelerle yer verilmesi gibi olumlu özellikler kitabı başarılı kılarken arka kapakta sürekli olarak aynı metnin yer alması ve kitap içeriğiyle ilgili bilgileri birkaç cümle ile sınırlandırması kitabın başarısını gölgelemiştir.

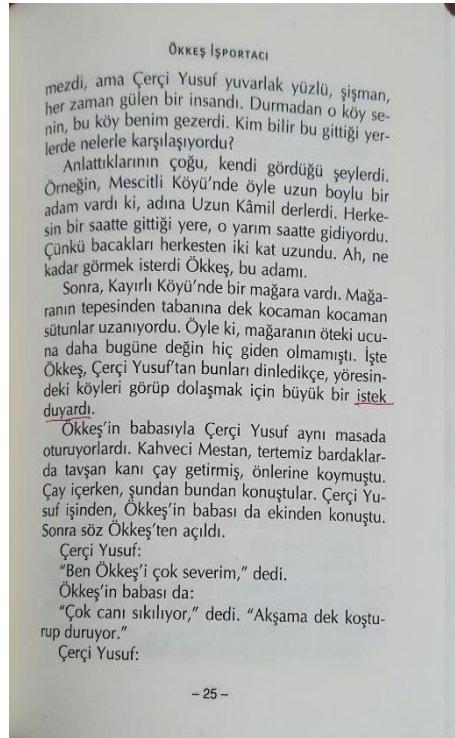
3.5.1.4. Sayfa Düzeni

“Ökkeş İşportacı” adlı eser 112 sayfadan meydana gelmektedir. Esere bakıldığında 4. ve 5. sınıf düzeyine yönelik hazırlanmıştır. Eser içerisinde yer alan görseller metinle uyumlu şekilde verilmiştir. Eser içerisinde yer alan görsellerin renksiz olması eserin olumsuz bir özelliğidir. Eserde çocuğun gözlerini yoracak, okumasını engelleyecek unsurlar bulunmamaktadır.

3.5.1.5. Harfler

“Ökkeş İşportacı” adlı eserde yer alan harfler çocuğun okumasını engelleyecek boyutta değildir. Eser 4. ve 5. sınıfa yönelik olarak hazırlanmıştır. 4. sınıflar için hazırlanan çocuk kitaplarında 12 punto, 5. sınıflar için hazırlanan çocuk kitaplarında 11 punto kullanılmaktadır. “Ökkeş İşportacı” adlı eserde kullanılan punto 14 puntodur. 4. ve 5. sınıf düzeyinde yazılan çocuk kitaplarında yer alan harf boyutu ile eserde yer alan harf boyutu karşılaştırıldığında eserde kullanılan harf boyutu daha büyüktür.

Şekil 3. 23. Ökkeş İşportacı – Harfler

3.5.1.6. Resimler

Şekil 3. 24. Ökkeş İşportacı – Resimler

Şekil 3. 25. Ökkeş İşportacı – Resimler

Serinin tüm kitaplarında kapak resmi Süleyman Özkonuk, iç resimleri ise Bora Özen hazırlamıştır. Kitabın kapak resminde sarı, kırmızı ve mavi gibi ana renkler; yeşil, mor ve turuncu gibi ara renkler kullanılmıştır. Kitapta yer alan iç görsellerde renk

bulunmamaktadır. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 112 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir.

3.5.2. Konu – Kurgu

Ökkeş'in babasının işportacı arkadaşı Çerçi Yusuf, Ökkeş'i pek sevmektedir. Ökkeş köyde çok sıkıldığı için Çerçi Yusuf, Ökkeş'i yanına çırak olarak alır. Ökkeş bu uzun yolculukta yanına Karabaş adlı köpeğini alır. Karabaş daha gittikleri ilk köyde diğer köpeklerin saldırısına uğrar. Bu durumdan ötürü korkup kaçar. Ökkeş köyün her tarafında köpeğini arar. Ökkeş, Karabaş'ı bulamadığı için huzursuz ve mutsuz olur. Yemeden içmeden kesilir. Köpeğini en sonunda bulur fakat tekrar aynı şeyleri yaşamamak için işportacılık mesleğini bırakır. Köyüne geri döner.

Kitabın konusuna genel olarak bakıldığında olumsuz bir yargı ön plana çıkmaktadır. Gönüllü olarak dahi olsa çocuk yaştaki bir bireyin çalıştırılması olumsuz bir mesajı okura iletir.

3.5.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş İşportacı” adlı yapıtta verilmek istenen izlek hayvan sevgisidir. Ökkeş'in köpeği Karabaş kaybolduğunda Ökkeş, yemek dahi yiyemez olmuştur.

“...Ökkeş'in aklında ne yemek vardı, ne de su. Bir köpeğini bulsa, başka bir şey istemezdi” (s. 77).

“Ökkeş İşportacı” adlı eserde yer alan izleklerden biri de çocuk işçiliğidir. Çocuk işçiliğinin normal bir durum olarak eserde işlenmesi eserin olumsuz özelliği olarak değerlendirilebilir.

3.5.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş İşportacı” adlı eser anlatım bakımından üçüncü kişi ağzıyla anlatılmıştır.

“Yamaçtan az inince koruluğun yanına vardılar. Çerçi Yusuf, armutların hemen koruluğun girişinde olduğunu Ökkeş'e söyleyince, Ökkeş dalıverdi koruluğun içine “ (s. 51).

Anlatım biçimi olarak öyküleyici ve betimleyici anlatım kullanılmıştır.

“Köy alanına gelmişlerdi. Köylüler alandaki kocaman ağacın altına oturmuşlar, konuşuyorlardı. Çerçinin geldiğini görünce, bir iki çocuk koşarak yanlarına geldi” (s. 73-74).

Eser, çocuğun merak duygusunu diri tutmuştur. Kullanılan söz varlıkları çocuğun yaş seviyesine uygun verilmiştir. Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: Aklına gelmek (s. 14). İcini çekmek (s. 14). Canı sıkılmak (s. 24). İstek duymak (s. 25). Kulaklarına inanamak (s. 31). Uğur getirmek (s. 33). Ayağına gelmek (s. 36). Ayak uydurmak (s. 42). Yola düşmek (s. 42). Akli almamak (s. 47). Ödü Kopmak (s. 54). Yüreği kabarmak (s. 72). Yüreği ağzına gelmek (s. 94).

İkilemeler: Şapur şupur (s. 5). Kıpır kıpır (s. 10). Pat pat (s. 14). Baka baka (s. 16). Zurnacılık murnacılık (s. 17). Nazlı nazlı (s. 18). Horul horul (s. 19).

Pekiştirmeler: Kıpırmızı (s. 34). Yapayalnız (s. 42). Yemyeşil (s. 45). Dosdoğru (s. 75).

Lakaplar: Uzun Kâmil

Meslekler: Çerçi Yusuf, Değirmenci Haydar

Benzetme: “Nah ayakları çocuk mezarı kadar var” (s. 106).

Ayrıca kitapta alışılmamış bir deyim örneği verilmiştir.

“Ama Ökkeş’in içine bir meraktır düşmüştü” (s. 47).

Eserde bazı yazım yanlışları ve hatalar görülmüştür. Bunlardan biri satır sonuna sığmayan kelimenin yanlış hecelenmiş bir şekilde kitapta verilmiş olmasıdır.

“İlyaslar iki keçilerini her akşam sağlar, elde etti-kleri sütü sonra yoğurt yapar” (s. 52).

Bunlardan ikincisi de toplumda sıklıkla kullanılan “Dünyada inanmam.” ifadesi burada yanlış kullanılmış. “Ama dünyada hiçbiri inanmayacaklardı” (s. 60). ifadesi yanlış kullanılmıştır. Kitapta geçen bu ifadenin doğrusu “Ama hiçbiri dünyada inanmayacaktı.” şeklinde olmalıdır.

Üçüncü olarak bir çocuk yapıtında “Nah ayakları çocuk mezarı kadar var” (s. 106). Olumsuz duygular çağrıştırdığı için pedagojik olarak çocuklara uygun bir ifade değildir.

3.5.5. Kahramanlar

Ökkeş: Saf bir köylü çocuğu olarak bilinen Ökkeş, bu seride gözü açık biri olarak anlatılmıştır. İşportacılık işindeki başarısından çıkarılabilir.

Çerçi Yusuf: İşportacılık yapar. Evlidir, çocuğu yoktur. Yuvarlak yüzlü, şişman ve gülen bir insandır. Ökkeş'i çok sevmektedir. Ökkeş ile birlikte köylere eşya satmaya çıkarlar.

Uzun Kâmil: Mescitli köyünde yaşayan uzun boylu bir adamdır. Boyunun uzunluğu sayesinde bir saatlik yolu yarım saatte gitmektedir. Çerçi Yusuf, köyleri gezdiği için bu adamın boyunun uzunluğunu Ökkeş'e anlatır. Ökkeş bu yüzden Uzun Kâmil'i görmeyi çok istemektedir.

Değirmenci Haydar: İşportacılık işine giren Ökkeş'in ilk müşterisidir. Ayna ve sakız satın alır.

Osman, Cemil ve Mehmet: Bu üç kardeş Ökkeş'in köpeği Karabaş'ın bulunmasına yardım ederler.

Ökkeş'in Babası ve Ninesi: Ökkeş'in can sıkıntısının geçmesi için kısa bir sürede olsa işportacılık yapmasını onaylamışlardır.

3.5.6. Çevre

Mekân olarak köy ve çevresi tasvir edilmiştir. Bu tasvirler çocuğun yaş seviyesine uygun basit tasvirlerdir.

“Ökkeşgil'in tarlaları pek öyle büyük değildi. Beş dönüm yerleri vardı. Bu toprağı sonbaharda babasıyla birlikte sürerlerdi” (s. 10).

“Değirmen çok uzaklarda kalmıştı. Hatta gözükmüyordu” (s. 44).

3.5.7. İleti

“Ökkeş İşportacı” adlı eserde çocuk işçi çalıştırmanın normal bir durum gibi iletildiği görülmektedir. Bu ileti kitapta yer alan olumsuz bir ileti olarak kabul edilebilir. Köpeği kaybolan Ökkeş'in duyduğu kaygıya bakarak hayvan sevgisi iletileri eserde yer alan olumlu iletilerdendir. Ökkeş'le birlikte Osman, Cemil ve Mehmet'in köpeği aramaları yardımseverlik iletileri, eserde yer alan başka bir olumlu iletidir. Kitapta olan iletilerin hem olumlu hem de olumsuz olduğu söylenebilir.

3.5.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

Kitapta verilen bilgiler, sezdirme yöntemi ile okura sunulmuştur. İşportacılık gibi günümüzde kaybolan bir mesleği anlatması eseri ilginç kılmıştır. Çocuğun gerçek yaşamda ilişki kurabileceği ve karşılaşabileceği bilgiler olması eseri başarılı kılmıştır. Eserde meyve ve sebzelerin yikanmadan yenilmeyeceğine yönelik bilgiler bulunur:

“Ne olmuştu bu yıl Fidan Nine’nin gelinine? Domatesi yıkamadan yemiş zehirlenmişti. Şayet Cipçi Osman rastlantı olarak köyde bulunmasaydı İnci Gelin ölüp giderdi” (s. 52).

Eserde Ökkeş yaşı küçük olduğu hâlde işportacı olarak çalışması çocuk işçiliğine örnektir. Bu durum kitabın içeriğini olumsuz etkilemiştir.

“... Çerçi Yusuf’la kıyasıya pazarlık ediyorlardı. Pazarlıkta anlaşamayanlar, alacakları düğmeyi, yumağı ya da başka bir şeyi Ökkeş’e veriyorlardı. O zaman Ökkeş’in canı sıkılıyordu. Hele hele bu pazarlık işine hiç akli ermiyordu” (s.69).

3.6. ÖKKEŞ BAHÇIVAN

Ökkeş, babası ve ninesi ile birlikte Taşlıkoyak arazisini tarla yapmaya karar verirler. Arazi tarla olmaya uygun bir yapıda değildir ancak azim ve kararlılık neticesinde Taşlıkoyak arazisi tarla hâline getirilir. Köyün ileri gelenlerinden Zeynel Ağa kuyusuz tarla olmayacağını dile getirir ve Ökkeş'in ninesiyle bir bahse tutuşur. Zeynel Ağa kuyudan su çıkarsa bir koç vereceğini kuyudan su çıkmazsa da onlardan keçilerini alacağını söyler. Günün sonunda kuyudan su çıkar ve irisinden bir koç almayı hak kazanırlar.

3.6.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.6.1.1. Boyutlar

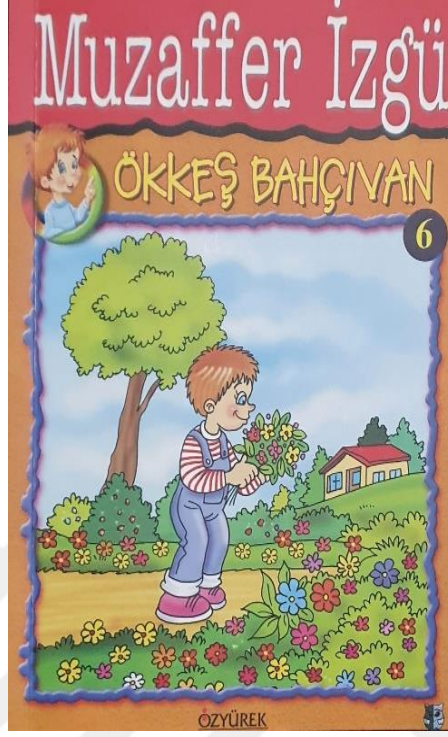
“Ökkeş Bahçıvan” adlı eser 13.5x19.5 olarak tasarlanmıştır. Eser boyut olarak çocukların rahatça kaldırabileceği bir büyüklüktedir. Çocuk kitaplarında normal boyut olarak kabul edilen ölçütler 16x23 cm olarak kabul edilmektedir. “Ökkeş Bahçıvan” adlı esere bakıldığında boyut olarak çocuk kitaplarında normal kabul edilen ölçütten daha küçük bir boyuta sahiptir.

3.6.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Bahçıvan” adlı eserde kullanılan kâğıt ikinci hamur kâğıttır. Çocuk kitaplarında yer alan kâğıt cinsinin birinci hamur kâğıt olması önerilir ancak ikinci hamur kâğıt kullanılması çocuk kitapları için bir eksiklik değildir. Çocuk kitaplarında ikinci hamur kâğıt kullanılmasının sebebi genel olarak ekonomik olmasından kaynaklanmaktadır. Kitaplarda yer alan resimlerin renksiz olmasının sebebi ikinci hamur kâğıt kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

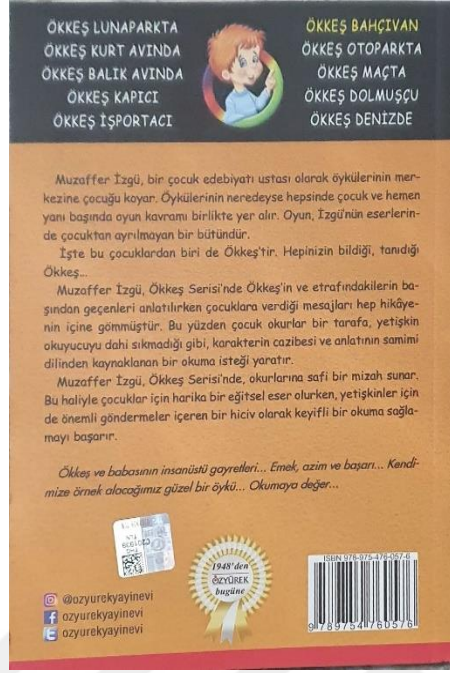
3.6.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 26. Ökkeş Bahçıvan – Ön Kapak

Kitabın ön kapak resminde Ökkeş'in rengarenk çiçeklerin olduğu bir bahçede mutlu olduğu görülmektedir. Kitabın ön kapak resmi, anlatılan konuya uygun bir şekilde tasvir edilmiştir. Kitapta anlatıldığı gibi Ökkeş'in arkasında ahlat ağacı ve onun hemen ilerisinde inşa etmiş oldukları kulübe yer almaktadır. Ön kapak resminde kırmızı, mavi, yeşil, sarı gibi çocuklar tarafından bilindik renklerin kullanılması çocuk için olumlu bir durumdur. Sağ köşede verilen rakamdan anlaşıldığı gibi serinin altıncı kitabıdır. Yazarın adı en üstte verilmiş onun hemen altında kitabın ismine yer verilmiştir. Yazarın adının en üstte büyük puntuyla yazılması olumsuz bir durumdur çünkü kitabın adı arka planda kalmıştır. Kitabın en alt orta kısmında yayinevi ismine yer verilmiştir. Yayınevinin internet sitesinde serinin 4. ve 5. sınıfa yani 9-10 yaşa uygun olduğu belirtilmiştir. Eser ele alınıp incelendiğinde 9-10 yaş seviyesine uygun olduğu görülmektedir.

Şekil 3. 27. Ökkeş Bahçıvan – Arka Kapak

“Ökkeş Bahçıvan” adlı eserin arka kapak resmi turuncu renktedir. Serinin tüm kitaplarında olduğu bu kitabın arka kapak fonu da farklı bir renktedir. Ayrıca serinin tüm kitaplarında yer aldığı gibi bu kitapta da Muzaffer İzgü’nün bir çocuk edebiyatı ustası olduğu, öykülerinde çocuğu merkeze koyduğu ve samimi bir anlatım tarzına sahip olduğu arka kapakta okura sunulmuştur. Kitabın arka kapak resmine bakıldığında canlı bir renk fonu kullanılması okurun dikkatini olumlu yönde etkileyecektir fakat kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandıracak ifadelerin birkaç cümle ile sınırlı tutulması okuyucusu çocuk olan yapıt için yetersiz olmuştur. İfade edilen bu cümle: “*Ökkeş ve babasının insanüstü gayretleri... Emek, azim ve başarı... Kendimize örnek alacağımız güzel bir öykü... Okumaya değer...*” şeklindedir.

Kitaba genel olarak bakıldığında ön kapak resminin anlatılan konuya uygun olması, dikkat çeken renklerin yer alması kitabın ön kapak resmini başarılı kılmıştır. “Ökkeş Bahçıvan” adlı eserin arka kapağına genel olarak bakıldığında ise alt kısımda yer alan kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandıracak cümlelerin olması kitabın arka kapağının çocuklar üzerinde etkili olduğunu gösterir ancak bu ifadelerin birkaç cümleyle sınırlı olması olumsuz bir durumdur.

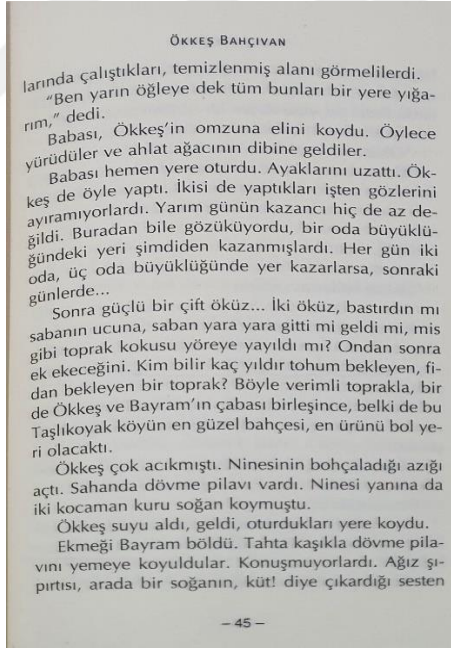
3.6.1.4. Sayfa Düzeni

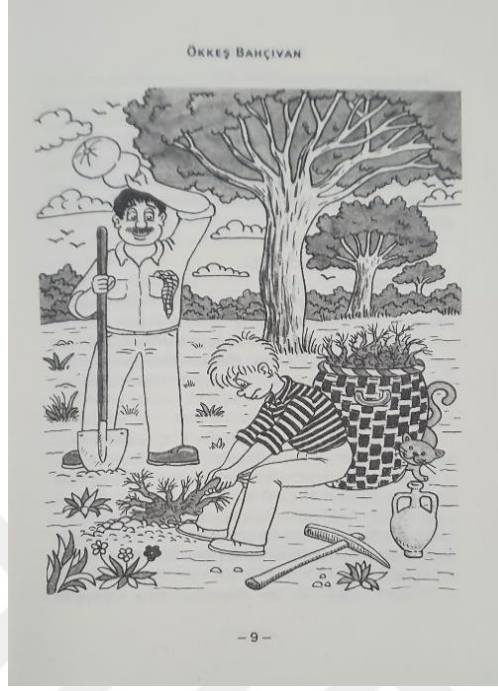
“Ökkeş Bahçıvan” adlı eser 112 sayfa olarak hazırlanmıştır. Eserin sayfa düzeni çocuğun gözlerini yoracak şekilde değildir. Eserin sayfa düzenine bakıldığında çocuğun okumasını engelleyecek unsurlar yer almamaktadır. Eser içerisinde yer alan görsellerin konu ile uyumlu bir şekilde olması kitabın olumlu bir özelliğidir. Görsellerde renk olmaması kitabın eleştirilmesi gereken yönlerinden biridir.

3.6.1.5. Harfler

“Ökkeş Bahçıvan” adlı eserin harf puntoları çocukların okumasını engelleyecek ölçütte değildir. Harflerin puntosu, harfler arasındaki boşluklar, satır uzunluğu gibi birçok faktör kitap içerisinde düzenlenmiştir. Bu eser 9-10 yaş grubundaki öğrencilere hitap eden bir eserdir. Bu yaş grubundaki çocuklar için kullanılan harf puntosu MEB Mevzuatı’nda 11-12 punto olarak gösterilmektedir. “Ökkeş Bahçıvan” adlı eser 14 puntoyla yazılmıştır. Harf boyutu mevzuata göre büyük yazılmıştır.

Şekil 3. 28. Ökkeş Bahçıvan – Harfler

3.6.1.6. Resimler**Şekil 3. 29. Ökkeş Bahçıvan – Resimler****Şekil 3. 30. Ökkeş Bahçıvan – Resimler**

Kitabın kapak resmini Süleyman Özkonuk, iç görselleri ise Bora Özen hazırlamıştır. Genel olarak bakıldığında kitabın hem kapak resmi hem de iç görseller konuya uygun bir şekilde verilmiştir. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 112 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir.

3.6.2. Konu – Kurgu

Ökkeş, babası ve ninesi ile yaşamaktadır. Kış hazırlıkları için ağaç köklerini sökerken Taşlıkoyak arazisini tarla yapmaya karar verirler fakat arazi tarla olmaya pek elverişli değildir. Bu nedenle bütün köylü onlarla dalga geçer. Ökkeş, babası ve ninesi ile birlikte tüm olumsuzluklara rağmen verdikleri çaba neticesinde köylüleri haksız çıkaracaktır. Köyün ileri gelenlerinden Zeynel ve yanındaki üç köylü Taşlıkoyak'a gelirler. Zeynel, kuyusuz bahçe olmayacağını dile getirir ve bir bahse tutuşurlar. Şayet kuyudan su çıkarabilirlerse Zeynel, irisinden bir koç vereceğini, çıkaramazlarsa onlardan keçilerini alacağını söyler. Bir taraftan kuyu kazılırken bir taraftan da tarla alanı temizlenir. Günün sonundan azim ve emek galip gelir. Kazmış oldukları kuyudan su çıkar. Zeynel irisinden bir koç vermek zorunda kalır. Böylece Ökkeş ve ailesinin hem umutları güçlenmiş olur hem de olumsuz değerlendirmeler yapan köylülere ders vermiş olurlar.

3.6.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş Bahçıvan” adlı eserde umut izleğine yer verilmiştir. Umut izleği azim ve emek ile bütünleştirilerek anlamlı kılınmıştır.

3.6.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş Bahçıvan” adlı eserde öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimi kullanılmıştır.

“Su kaynamaya başladığında nine içeriye girdi. Suyun üzerine bulgur attı. Bulgur çorbası yapacaktı. İçine az reyhan otu, az da kuru nane attı. Bulgur hemen kaynamış suyu yuttu. Nine, tencereyi indirdi, yağ tavasını koydu. Yağı kızdırdı, çorbanın üzerine döktü. Sonra keçinin sütünü ocağın üzerine oturttu. Onlar bulgur aşını yerlerken süt kaynadı. Nine bulaşıkları ocağın yanında yıkadı, dışarıya duruladı” (s. 72).

Eser üçüncü kişi ağzıyla anlatılmıştır.

“Hafta sonunda yağmur başladı. Öyle bir yağmurdu ki yavaş yavaş yağıyordu, toprak susuzluğunu yağmuru yavaş yavaş emerek gideriyordu” (s. 99).

Eserde çok fazla dizgi hataları mevcuttur. Bu durum okuyucunun kaliteli bir okuma yapmasını engellemektedir. Eserde yer alan yanlış yazımlar ve doğru hâlleri şu şekilde belirlenmiştir:

aldı> daldı, biz de ikimiz> biz ikimiz (s. 13),
 şaşıyordu>şaşıyordu (s. 35),
 gereksinmesi> gereksinimi (s. 46),
 kotardıkları>kurtardıkları (s. 50),
 sezinledi> sezdi(s. 61),
 gittik>gitti (s. 66),
 hergünkünden> her günkünden (s. 90),
 dinelmiş>dinlenmiş (s. 106).

Akıcı bir dil kullanılan eserde söz varlıkları 9-10 yaş seviyesi dikkate alınarak kullanılmıştır. Eserde yer alan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: İcini çekmek (s. 12). Aklımı yitirmek (s. 22). Aklına koymak (s. 22). Gözünün önüne gelmek (s. 31). Yabana atmak (s. 33). Aklı yatmak (s. 46). Dili tutulmak (s. 112).
 İkilemeler: Basar basar (s. 5). Avuç avuç (s. 6). Gıcır gıcır (s. 10). Öter ötmez (s. 31).
 Pekiştirmeler: Ballı mı ballı (s. 26). Yemyeşil (s. 15). Tastamam (s. 16). Yepyeni (s. 23).
 Kıpırmızı (s. 26).

Atasözü: Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur. (s. 57).

3.6.5. Kahramanlar

Ökkeş: Saf bir köylü çocuğu olarak bilinen Ökkeş, bu seride çalışkanlığı ve azmi ile öne çıkarılmıştır. Kitapta ayrıca Ökkeş’in anne özlemi çektiği sık sık dillendirilmiştir.

Baba: Eserde, Ökkeş’in babasının mücadeleciliği ve çalışkanlığı anlatılmıştır.

Nine: Ökkeş’in babasının annesidir. Ökkeş’e annelik yapmıştır. Başta o da bu tarla fikrine sıcak bakmaz iken daha sonra bu mücadeleye katılacaktır.

Zeynel: Köyün ileri gelenlerindedir. Taşlıkoyak arazisinde suyun çıkmayacağını söylemiş ve Ökkeş’in ninesi ile bahse tutuşmuştur. Bahsi kazanan Ökkeş ve ailesi Zeynel’in koçuna da sahip olurlar.

Muhtar: Ökkeş'in babası Taşlıkoyak arazini tarla yapmak istemektedir. Şayet tarla olarak kullanabilirse mülkiyetinin kendisine verilmesini muhtardan talep eder ve muhtar bunu kabul eder.

3.6.6. Çevre

Mekân olarak köy ve Taşlıkoyak arazisi tasvir edilmiştir. Ayrıca arazinin tarlaya dönüşme fikri dahi karakterlerin mutlu olmasını sağlamıştır. Çevrenin değişmesiyle beraber karakterlerin duygu durumu da değişmiştir.

“Kış yaklaştığında bir dönümlük yer hazırды. Bir dönümlük yerin taşları ayıklanmış, kökleri çıkarılmış, dümdüz edilmişti. Güneş batarken baba oğul, sanki hiç yorulmamışlar gibi, bu düzlüğün bir başından öbür başına koşuyorlar, nine de onları gülen bir yüzle izliyordu” (s. 98).

3.6.7. İleti

Eserde insan emeğinin doğayı değiştirebileceği iletisine yer verilmiştir. Kitapta Ökkeş'in ninesinin dediği gibi *“Çalışmanın elinden bir şey kurtulmaz, rahmetli baban derdi ki ‘Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.’ Bakılmamış, dağ olmuş, biz bakacağız ve bağ yapacağız” (s. 57-58).* Kitapta ifade edilen azim, kararlılık ve çalışkanlık gibi iletilerin çocukları olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

3.6.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

Eserde Ökkeş'in ninesinin dile getirmiş olduğu *“Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur. Bakılmamış, dağ olmuş, biz bakacağız ve bağ yapacağız” (s. 57-58).* Bu ifade eserin didaktik yönüne vurgu yapmıştır.

3.7. ÖKKEŞ OTOPARKTA

Kış aylarında köyde tarla, bahçe işi olmadığı için köylüler mevsimlik işçi olarak başka şehirlere gitmek zorundadır. Ökkeş de büyüdüğünden o da babasıyla birlikte başka bir şehre gider. Orada Hasan adında biriyle tanışır. Hasan sayesinde araba yıkama işini öğrenir. Hayatında ilk defa para kazanan Ökkeş çok mutludur. Köyden ninesinin çok hasta olduğu haberi gelir. Babası, ninesini kaldıkları şehre getirmek için yola koyulur.

3.7.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.7.1.1. Boyutlar

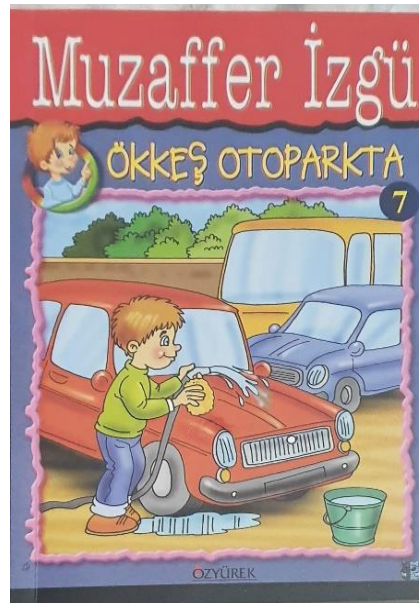
“Ökkeş Otoparkta” adlı yapıt 13.5x19.5 olarak tasarlanmıştır. Çocuk kitaplarında normal kabul edilen ölçütler 16x23 cm’dir. Bu ölçüte bakıldığında “Ökkeş Otoparkta” adlı eser boyut olarak küçük hazırlanmıştır. Bu yapıt 9-10 yaş seviyesine göre tasarlandığı için taşınması ve kaldırılması kolaydır.

3.7.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Otoparkta” adlı eserde ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Çocuk kitaplarında kullanılması gereken kâğıt, birinci hamur kâğıttır ancak ikinci hamur kâğıt kullanılması olumsuz bir durum değildir. Çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmak ve kitaba karşı olan ilgisini arttırmak için kullanılan dış yapı unsurlarından biri de kâğıttır. Kâğıtta ikinci hamur kullanılması kitapta yer alan görsellerin renksiz olmasına etki etmiştir.

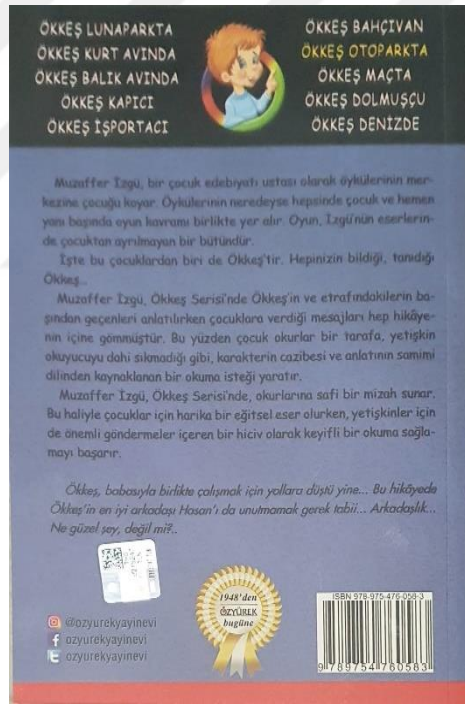
3.7.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 31. Ökkeş Bahçıvan – Ön Kapak

Kitabın ön kapağında, kitabın ana kahramanı Ökkeş'in bir arabayı yıkadığı görülmektedir. Ökkeş'in çevresinde yıkadığı araba dışında başka arabalar da olduğu resimde gösterilmiştir. Ökkeş'in elindeki hortum ve yanındaki su dolu kovadan anlaşıldığı gibi Ökkeş bir otoparkta çalışmaktadır. Resim bir çerçeveye sığdırılmıştır. Çerçevenin sağ üst köşesinde 7 rakamı verilmiştir. Bu da serinin yedinci kitabı olduğunu gösterir. Çerçevenin alt orta kısmında yayinevi adı yer almaktadır. Eserin hedef kitlesi kitap üzerinde belirtilmemiş. Yapılan incelemeler sonucu hedef kitlesi 9-10 yaş olarak belirtilmiştir. Eser ele alınıp incelendiğinde hitap edilen yaş seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Çerçevenin üst kısmında kitabın adı ve yazarın adı verilmiştir. Yazarın adının üstte büyük puntuyla yazılması olumsuz bir durumdur. Kitabın ön kapağında yer alan görsel kitabın içeriğiyle uyumludur.

Şekil 3. 32. Ökkeş Otoparkta – Arka Kapak

“Ökkeş Otoparkta” adlı eserin arka kapak resmi mavi renktedir. Serinin tüm kitaplarında olduğu gibi arka kapakta aynı yazıya yer verilmiş sadece son cümleler farklılık göstermiştir. Arka kapakta verilen metnin son cümlelerinde kitabın içeriğiyle ilgili çok kısa bir bilgi yer aldıktan sonra merak uyandıracak bir soruya yer verilmiştir: “Ökkeş, babası ile birlikte çalışmak için yollara düştü yine... Bu hikâyede Ökkeş'in en iyi arkadaşı Hasan'ı da unutmamak gerek tabii... Arkadaşlık... Ne güzel şey, değil mi?..” Kapağın üst kısmında ise serinin diğer kitap isimlerine yer verilmiştir.

Genel olarak esere bakıldığında ön kapakta yer alan görsellerin renkli olması ve içerikte yer alan konuyla görsellerin birbiriyle uyumlu olması kitabın ön kapağını başarılı kılmıştır. Arka kapağın alt kısmında yer alan kitabın içeriğiyle ilgili çocukta merak uyandıran soruların yer alması arka kapağı başarılı kılmıştır.

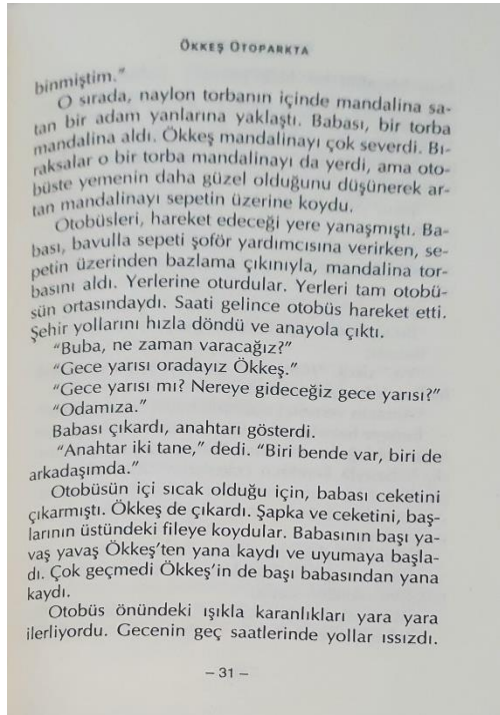
3.7.1.4. Sayfa Düzeni

“Ökkeş Otoparkta” adlı roman 111 sayfadan oluşmaktadır. Eser 4. ve 5. sınıf düzeyinde yazılmış bir eserdir. Kitabın sayfa düzeninden kaynaklı herhangi bir okuma engeli bulunmamaktadır. Metinde sözcükler arası göz sıçrayışları rahat bir şekilde yapılmaktadır. Kitap kapağında yer alan görsel içerikle uyumlu ve renklidir. Kitabın içeriğinde yer alan görseller kitap içeriğiyle uyumludur ancak görsellerin renksiz olması eleştirilebilir bir durumdur. Kitapta çocuğun okumasına engel olacak bir durum bulunmamaktadır.

3.7.1.5. Harfler

“Ökkeş Otoparkta” adlı esere bakıldığında kullanılan punto 14 puntodur. Kitap 4. sınıf ve 5. sınıf düzeyine göre hazırlanmıştır. MEB Mevzuatı’nda 4. sınıflarda kullanılan punto 12 puntodur. 5. sınıflarda kullanılan punto 11 puntodur. Bu ölçütlerden hareketle eser ele alındığında eserin puntosu mevzuata göre büyüktür. Yapıt içerisinde yer alan harf boyutu çocuğun okumasını zorlaştırmamaktadır.

Şekil 3. 33. Ökkeş Otoparkta – Harfler

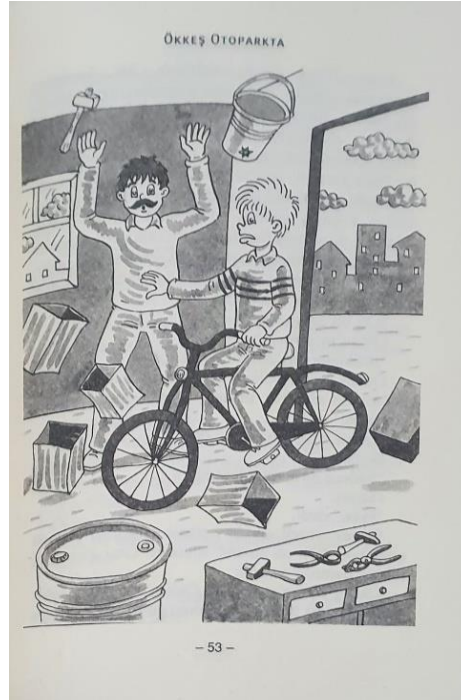

3.7.1.6. Resimler

Şekil 3. 34. Ökkeş Otoparkta – Resimler

Şekil 3.35. Ökkeş Otoparkta – Resimler

Kitabın kapak resmini Süleyman Özkonuk, iç görselleri ise Bora Özen hazırlamıştır. Kitabın hem kapak resmi hem de iç görselleri konuya uygun bir şekilde verilmiştir. Kapak resminde renkler ön planda iken iç görsellerde renk kullanılmamıştır. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 111 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir.

3.7.2. Konu – Kurgu

Köyde kış aylarında tarım durduğu için köydeki bütün erkekler, başka şehirlere mevsimlik işçi olarak gitmek zorunda kalırdı. Ökkeş'in babası da giderdi fakat bu kış Ökkeş de büyüdüğünden o da babasıyla birlikte çalışmaya gider. Ökkeş orada Hasan ile tanışır. Hasan taksi durağında araba yıkamaktadır. Araba yıkama işine Ökkeş de Hasan vesilesiyle girer. Ökkeş hayatında ilk defa para kazanır. Ayrıca yine Hasan aracılığıyla ilk defa bisiklete biner. Ökkeş, Ökkeş'in babası, Hasan hamama giderler. Orada bir güzel yıkanır. Ökkeş'in babası bir iş bulmuştur. Her şey böyle yolunda giderken köyden haber gelir. Ökkeş'in ninesi hasta olmuştur. Ökkeş'in babası, annesini şehre getirmek için yola çıkar.

Kitapta ana kahraman olan Ökkeş'in şehir hayatında yaşadığı maceralar anlatılmaktadır. Hamamda şişman adamı üç defa istemsizce düşüren Ökkeş, okuyucuyu kahkahalara boğar.

3.7.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş Otoparkta” adlı yapıtın izleği çocuğu yaşama hazırlamaktır.

“Küçük çocuklar, ilkokulu bitirdikten sonra alışınlar diyerek babalarının yanında kente giderler, orada bazen babalarına yardım ederler, bazen evde babalarına yemek hazırlarlar, büyüdükten sonra da babaları gibi işçi olurlardı” (s. 6).

Eserde olumsuz bir izlek olarak değerlendirilen çocuk işçilik işlenmiştir. Çocukların çalıştırılması UNICEF'in çocuk hakları beyannameğine aykırıdır. Böyle bir izleğin eserde yer alması eseri olumsuz kılmaktadır.

3.7.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş Otoparkta” öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimi kullanılmıştır.

“Bavul ağır olduğu için Ökkeş’in babasının elindeydi. Bavulun sapından sıkıca yakalamıştı. Ökkeş, dönüp dönüp ardına ninesine bakıyordu. Ninesi, uğur getirsin diye elindeki bir testi suyu arkalarından yola boşaltıyordu” (s. 23).

Eser üçüncü kişi ağzıyla anlatılmıştır.

“Bayram, anasının boynuna sarıldı. Yaşlı kadın ağlıyordu. Oğlunu öptü, kokladı. Ökkeş’e sarıldı. Ökkeş’i daha çok sıktı, daha çok öptü. Ökkeş de ninesinin ellerini öptü” (s. 23).

Eserde güldürücü öğeler yer almıştır. Yazar, çocukları bir yandan güldürtüp bir yandan da onlara hayatın gerçeklerini sezdirmiştir. Kullanılan dil yapmacıktan uzak doğal bir dildir.

Eserde kullanılan söz varlıkları, çocuğun 4. ve 5. sınıf seviyesine uygun olarak verilmiştir. Eserde yer alan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: İlişkisi kesilmek (s. 5). İçini çekmek (s. 7). Gözünü dikmek (s. 8). Gözüne uyku girmemek (s. 10). Sevinçten havalara uçmak (s. 12). Düşünü kurmak (s. 28). İçi rahatlamak (s. 29). Akli başından gitmek (s. 54). Ödü kopmak (s. 70).

İkilemeler: Koşa koşa (s. 8). Kolay kolay (s. 10). Güle oynaya (s. 12). Yavaş yavaş (s. 29).

Pekiştirmeler: Dosdoğru (s. 20). Upuzun (s. 35). Sapsarı (s. 36). Bambaşka (s. 50). Kıpırmızı (s. 81).

Ayrıca kitapta bir cümlede olumlu bir durumu olumsuz bir durum olarak ifade etmiş, bu da cümlede mantık hatasına sebep olmuştur:

“Hasan, Ökkeş’i çok seviyordu. Ökkeş de Hasan’ı. Hiç kavga ederler miydi? Sanki ikisi kardeş olsa bu kadar birbirlerini sevmezlerdi” (s. 85).

3.7.5. Kahramanlar

Ökkeş: Bu seride Ökkeş çalışkanlığı ve sakarlığı ile bilinmektedir.

Bayram: Ökkeş’in babasıdır. Ailesine bağlıdır. Annesine ve oğluna düşkündür.

Hasan: Ökkeş’in arkadaşıdır. Ökkeş’in çalışma hayatına atılmasına yardımcı olur. Ökkeş, Hasan sayesinde birçok şeyi öğrenir.

Nine: Ökkeş'in babaannesidir. Ökkeş ve babası şehre çalışmaya gidince evde yalnız kalır. Bir süre sonra da hastalanır.

Kemal: Ökkeş'e durakta araba yıkama işini veren kişidir. Hasan vesilesi ile onunla tanışmıştır.

Şişman Adam: Ökkeş'in sakarlığı nedeniyle üç defa hamamda düşüp yıkanmak zorunda kalır.

3.7.6. Çevre

“Ökkeş Otoparkta” mekân tasvirleri daha çok Ökkeş'in mevsimlik işçi olarak gittiği şehirde kullanılmıştır.

“Durağın yanındaki arsada Ökkeş bir saatin içinde araba kaldırmasını ve durdurmasını öğrendi” (s. 100).

3.7.7. İleti

“Ökkeş Otoparkta” adlı eserde Ökkeş'in arkadaşı Hasan'ın Ökkeş'e her ne kadar doğru kabul edilmese de iş bulması yardımseverlik ve arkadaşlık iletisine örnek olarak gösterilebilir.

Bu eserde yer alan çocuk işçilik kavramı eserin olumsuz bir özelliğidir. Eserde çocuk işçiliğini normal bir durum gibi anlatmak çocuk kitaplarının başarısına gölge düşürmektedir.

3.7.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeleri

Çocuğun yaş seviyesi dikkate alınarak yalan söylemek, yasalara bağlılık gibi öğretici ve ahlaki bilgiler sezdirilerek verilmiştir.

“... Yalnız biliyorsun ehliyetsiz araba kullanmak yasaktır. Ancak on sekiz yaşından sonra ehliyet alabilirsin” (s. 100).

“... Ökkeş hiç yalan söylemezdi. Hemen, arkadaşı Hasan'la gidip bisiklete bindiklerini söyledi” (s. 59-60).

3.8. ÖKKEŞ MAÇTA

Ökkeş, arkadaşı Hasan'ın isteği üzerine stadyuma birlikte giderler. Orada ilk defa maç izleyen Ökkeş insanların bağırıp çağırmasına anlam veremez. Bundan dolayı bir daha maç izlemeye gitmez. Ökkeş, Hasan ile birlikte araba yıkama işini yapmaktadır. Ökkeş'in çalıştığı yerde şoförlük yapan Hilmi, iki kişiyi köye götürmek için gece yola çıkar. Ökkeş ve Hasan da bu yolculuğa katılır. Bu iki kişi bir süre sonra arabayı durdurup şoförden para talep ederler. Ökkeş cebindeki acı biberi yüzlerine fırlatır. Bu şekilde bu iki hırsız kolayca zaptedip polise teslim ederler.

3.8.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.8.1.1. Boyutlar

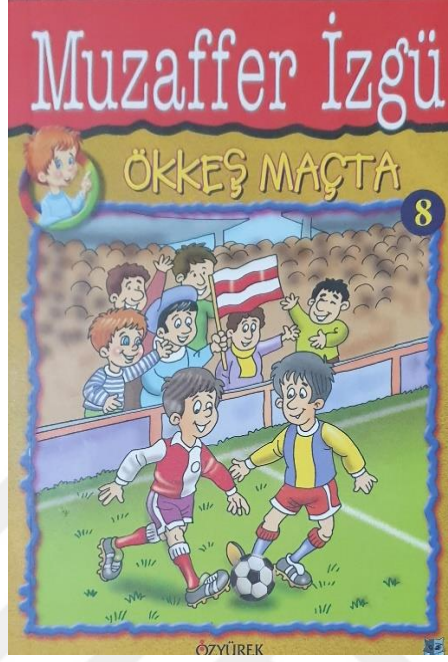
“Ökkeş Maçta” adlı eserin boyutu 13.5x19.5 olarak tasarlanmıştır. Bu kitabın boyutu 9-10 yaş seviyesindeki çocukların kaldırabileceği, rahat bir şekilde taşıyabileceği bir kitaptır. 4. ve 5. sınıf düzeyine yönelik olarak hazırlanan çocuk kitaplarının normal kabul edilen boyutu 16x23 cm'dir. Çocuk kitaplarında normal kabul edilen ölçüt ile “Ökkeş Maçta” adlı eserin ölçütü karşılaştırıldığında eser boyut olarak küçük tasarlanmıştır.

3.8.1.2. Kâğıt

Çocuk kitaplarında kullanılması gereken kâğıt birinci hamur kâğıt olmalı ancak ikinci hamur kâğıt kullanılması eleştirilecek bir nokta değildir. “Ökkeş Maçta” adlı eserde kullanılan kâğıt ikinci hamur kâğıttır. İkinci hamur kâğıt kullanıldığı için kâğıdın rengi krem rengidir. Eserde kullanılan kâğıtta çocuklara zarar verebilecek girinti-çıkıntı bulunmamaktadır. Ayrıca eserlerde ikinci hamur kâğıt kullanılmasının sebeplerinden biri de ikinci hamur kâğıdın ekonomik olmasıdır.

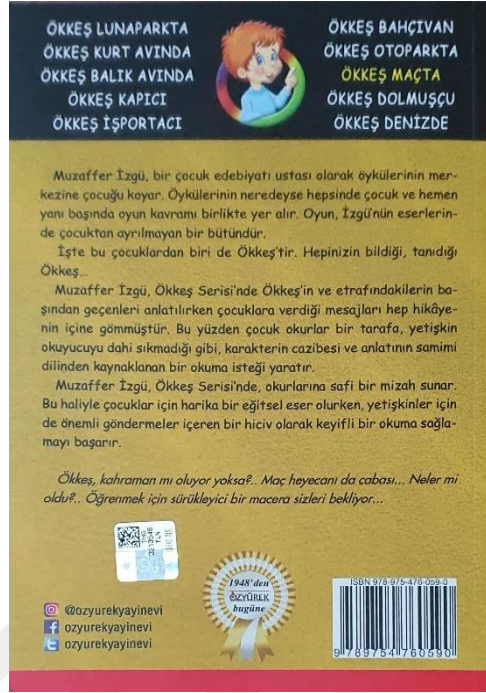
3.8.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 36. Ökkeş Maçta – Ön Kapak

Kitabın ön kapağında, Ökkeş bir futbol stadyumunda görülmektedir. Ökkeş'in yüz ifadesinden anlaşıldığı gibi gayet mutlu olduğu izlenimi verilmiştir fakat kitap içerisinde Ökkeş, stadyuma gidip maç izlemekten hoşnut olmamıştır. Yazarın adının kitabın ortasında ve en üstte büyük puntuyla yazılmış olması kitabın adının geri planda kalmasına neden olmuştur. Resmin sağ üst köşesinde serinin numarası bulunmaktadır. Kitabın yayınevi adı resmin alt orta kısmında yer almıştır. Kitabın hitap ettiği çocuk seviyesi kitap üzerinde belirtilmemiştir. Kitabın yayınevi olan Özyürek Yayınevi'nin internet sitesinde kitabın seviyesi 9-10 yaş olarak geçmektedir. Seride yer alan kitabın hitap ettiği yaş seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Kitaba genel olarak bakıldığında, kırmızı, mavi ve sarı gibi ana renkler; yeşil, mor, kahverengi gibi ara renkler kullanılmıştır.

Şekil 3. 37. Ökkeş Maçta – Arka Kapak

“Ökkeş Maçta” adlı kitabın arka kapak resmi sarı renktedir. Serinin her kitabında arka kapakta farklı bir renk fonu kullanılmıştır. Arka kapakta serinin tüm kitaplarında olduğu gibi aynı metin verilmiştir. Metnin sonunda yer alan birkaç cümlede kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandıracak ifadeler vardır: *“Ökkeş, kahraman mı oluyor yoksa?.. Maç heyecanı da cabası... Neler mi oldu?.. Öğrenmek için sürükleyici bir macera sizleri bekliyor...”*

Genel olarak kitabın ön kapağında yer alan görsel ile içerik arasında uyum sağlanılmadığı için ön kapak görseli eleştirilebilir. Kitabın ön kapağında yazar adı, yayınevi adı, kitabın adı, serinin kaçınıcı sayısı olduğu yazılmış ancak kitabın hitap ettiği yaş seviyesi belirtilmemiş bu ön kapakta yer alan bir eksikliklerdir. Kitabın arka kapağında serinin diğer kitaplarında olduğu gibi farklı bir renk fonunun kullanılması kitabın başarılı yönlerinden biridir. Ayrıca arka kapağın alt kısmında yer alan sorular, çocuğun kitaba olan merak duygusunu harekete geçirecektir.

3.8.1.4. Sayfa Düzeni

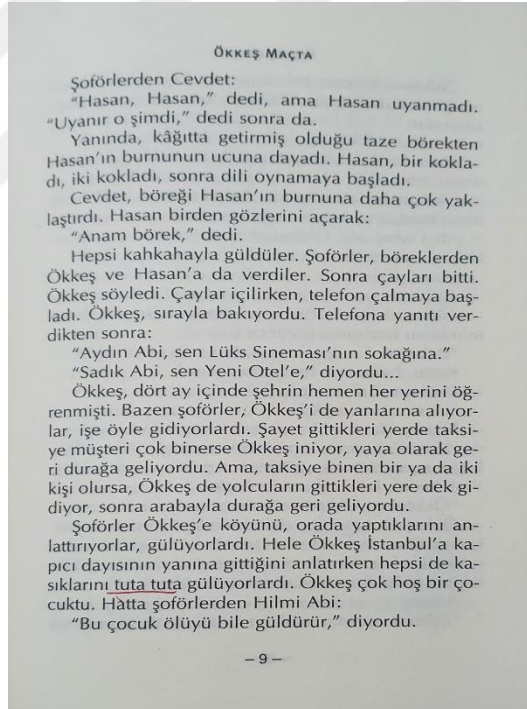
“Ökkeş Maçta” adlı eser 95 sayfadan meydana gelmektedir. Eserin sayfa düzeni okuyucunun zorlanmayacağı şekilde hazırlanmıştır. Göz hareketlerinin sözcükler üzerinde rahat hareket edebileceği şekilde sayfa düzeni oluşturulmuştur. Kitap

içerisindeki sayfalarda kenar boşluklarına dikkat edilmiştir. Eserdeki görseller konu ile uyumlu bir şekilde çizilmiştir ancak renksiz olarak tasarlanmıştır. Bu durum eserin olumsuz bir özelliğidir.

3.8.1.5. Harfler

“Ökkeş Maçta” adlı eserde kullanılan harfler çocuğun gözünü zorlayacak şekilde yazılmamıştır. Eserde kullanılan harf puntosu 14 puntodur. Eser 4. ve 5. sınıf düzeyine göre hazırlanmıştır. MEB Mevzuatı’nda çocuk kitaplarında kullanılacak harf puntolarını belirtmiştir. 4. sınıf için hazırlanan çocuk kitaplarındaki harf puntosu 12, 5. sınıf için hazırlanan çocuk kitaplarında kullanılan harf puntosu 11 puntodur. Eserde kullanılan harf puntosu mevzuata göre büyüktür. Genel olarak harfler çocuk okurun rahat bir şekilde okuyabileceği puntoda yazılmıştır.

Şekil 3. 38. Ökkeş Maçta – Harfler

3.8.1.6. Resimler

Şekil 3. 39. Ökkeş Maçta – Resimler

Şekil 3. 40. Ökkeş Maçta – Resimler

Kitabın kapak resmini Süleyman Özkonuk, iç görsellerini ise Bora Özen hazırlamıştır. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 95 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu açıdan eser verilen oranlara uygun olarak hazırlanmamıştır. Kitabın ön kapağında yer alan görsel hem renkli olması hem de içerikle uyumlu olmasından dolayı başarılıdır. Arka kapakta yer alan renk fonun serinin her kitabında farklı olması yine arka kapağı görsel açıdan başarılı kılmıştır ancak kitabın iç görsellerinin renksiz hazırlanması kitabın resimler başlığı altında olumsuz bir özelliğidir.

3.8.2. Konu – Kurgu

Serinin bir önceki kitabında Ökkeş'in ninesi köyde hasta olmuş, Ökkeş'in babası nineyi şehre getirmek için yola çıkmıştır. Nine köyden hasta hâliyle gelir. Şehirde doktora görünür. Kısa bir süre sonra da toparlanıp iyileşir. Ökkeş, serinin bir önceki kitabında da bahsi geçen arkadaşı Hasan ile birlikte bir taksi durağında araba yıkamaktadır. Birçok şeyi ilk defa Hasan ile gerçekleştiren Ökkeş, ilk defa bisiklete biner. Kısa bir süre içinde bisiklet sürmeyi öğrenir. Ökkeş, Hasan'ın isteği üzerine stadyuma maç izlemeye gider. İlk defa maç izleyen Ökkeş, maçtan hiç haz almaz. Stadyumda yer alan kişilerin bağırıp çağırması Ökkeş'in tuhafına gider. Bir daha da maça gitmek istemez.

Şoförlerden Selim, arabası geri geri gelirken o esnada araba yıkayan Hasan'ın ayağı iki taksi arasında sıkışır. Hasan'ı hastaneye kaldırırlar. Hasan'ın ayağı bir süre alçıda kalır. Bu süreçte Ökkeş, yıkadığı arabaların parasından bir payı da Hasan'ın annesi Esmeye Teyze'ye verir. Hasan iyileştikten sonra tekrar işe gitmeye başlar. Birgün şoförlerden Hilmi, Ökkeş ve Hasan'ı çıkışta eve bırakmak ister. O esnada durağa gelen iki kişi ilerideki bir köye gitmek istediklerini söylerler. Durakta da başka bir araba olmayınca durak sahibi Kemal, Hilmi'ye o iki kişiyi köye bırak der. Şoför Hilmi çok yorgun olduğu hâlde isteksiz bir şekilde kabul eder. Ökkeş ve Hasan da Şoför Hilmi'yi yalnız bırakmaz. Beraber giderler. Araba şehirden biraz uzaklaşınca o iki yolcu silahlarını çıkarıp Şoför Hilmi'den para talep ederler ve cebindeki parayı alırlar. Ökkeş'ten de para talep eden hırsızlar, Ökkeş'e cebindeki parayı derhâl kendilerine vermesini emrederler. Hırsızlar Ökkeş'in cebinde acı biber olduğunu bilmemektedir. Ökkeş o esnada hızlı davranıp cebindeki acı biberi onların yüzüne döker. Canları yanan hırsızlar, Hilmi'nin de erken davranmasıyla yakalanıp polise teslim edilir.

“Ökkeş Maçta” adlı eserde kitaba adını veren Ökkeş’in maça gitmesi olayı diğer olayların gerisinde kalmıştır. Ökkeş’in ninesinin hasta olması ve iyileşmesi, Ökkeş’in bisiklet sürmeyi öğrenmesi, Ökkeş’in ilk defa maça gitmesi, Ökkeş’in arkadaşı Hasan’ın sakatlanması, Ökkeş’in Hasan’ın ailesine yardım etmesi, Ökkeş’in babasına götürmek için cebine koyduğu acı biberin onları soygunculardan kurtarması gibi birçok olay kitapta anlatılmıştır. Dolayısıyla kitap adı diğer olayların gerisinde kalmıştır.

Kitabın adı özellikle erkek çocukların dikkatini çekmesi yönünden başarılıdır. Ayrıca kitapta birçok olayın olması, çocukların kitaptan sıkılmasına engel olmuştur. Bu yüzden eser konu bakımından başarılıdır.

3.8.3. İzlek (Tema)

“Ökkeş Maçta” adlı eserin izleği kahramanlıktır.

3.8.4. Dil ve Anlatım

“Ökkeş Maçta” adlı yapıt üçüncü kişi ağzıyla anlatılmıştır.

“Babasının köye gittiği gece Hasan, Ökkeş’in yanında yattı. O akşam Ökkeş çok az uyudu. Rüyasında hep ninesini görüyordu” (s. 5).

Eser, öyküleyici anlatımla anlatılmış betimleyici anlatımla da desteklenmiştir.

“Ökkeş İstanbul’a gelince Hasan adında bir arkadaş buldu. Hasan, Ökkeş’i çok sevdi. Ona taksi durağında bir iş buldu. İki arkadaş orada otomobil yıkıyorlardı” (s. 5).

Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: Aklı yatmamak (s. 42). Aklı ermemek (s. 43). Yüreğine dokunmak (s. 47). İçini çekmek (s. 32). Can atmak (s. 8).

İkilemeler: Pırıl pırıl (s. 6). Kısık kısık (s.6). Durup durup (s. 10). Kocaman kocaman (s. 17).

Pekiştirmeler: Mosmor (s. 27). Bembeyaz (s. 29). Dosdoğru (s. 39).

Halk Söyleyişi: Baraja varmazdan önce /Baraja varmadan önce (s. 29).

Kullanılan söz varlıkları 4. ve 5. sınıf seviyesine uygundur. Ancak eserde çok fazla dizgi hataları yer almakta bu da okuma sürecinin kalitesini düşürmektedir.

Meyhane geldik / Meyhaneye geldik (s. 18).

Şanstan arabalarından biri stadyumdan tarafa gidiyordu / Şansa arabalardan biri stadyum tarafına doğru gidiyordu. (s. 41).

Deterjanlı suyun akmasına çalışıyordu. / deterjanlı suyun akmasını sağlıyordu.
(s. 72).

Bunları üçü birbirine / bunların üçü birbirine (s. 83).

3.8.5. Kahramanlar

Ökkeş: Serinin ilk kitaplarında Ökkeş saf bir köylü çocuğu iken bu durum serinin diğer kitaplarında farklılaşmıştır. Ökkeş; yardımsever, uyanık ve kahraman rolüne bürünmüştür.

Hasan: Ökkeş'in şehirdeki arkadaşıdır. Beraber bir taksi durağında araba yıkamaktadırlar.

Esmе : Hasan'ın annesidir. Ökkeş'in ailesi ile aynı avluda yaşamaktadırlar.

Bayram: Ökkeş'in babasıdır. O da Ökkeş gibi şehirde çalışma hayatına atılmıştır.

Kemal: Ökkeş ve Hasan'ın çalıştığı durağın sahibidir.

Selim: Taksi durağında şoförlük yapmaktadır. Arabasıyla Hasan'a yanlışlıkla çarpmıştır.

Hilmi: Taksi durağında şoförlük yapmaktadır. Ökkeş sayesinde hırsızlar tarafından soyulmaktan kurtulur.

3.8.6. Çevre

“Ökkeş Maçta” adlı eserde mekân olarak daha çok Ökkeş'in çalıştığı taksi durağı ile taksilerin müşterileri bıraktığı yol güzergâhı kullanılmıştır.

“Arabayı ıssız yola sürdü. Yol çok kavisliydi. Yağmur iyice bozmuştu. Kocaman kocaman çukurlar vardı. Araba bu çukurlardan geçtikçe, içindekilerin başı arabanın tavanına değiyordu. Az sonra yol sertleşti, arabanın ışıklarının içinde kireç ocağının ağzı kapkara, korkunç bir mağara ağzına benziyordu” (s. 78).

3.8.7. İleti

“Ökkeş Maçta” adlı eserde birçok iletiye yer verilmiştir. İstanbul'da bir taksi durağında çalışan Ökkeş ve Hasan'ın birbirine bağlılığı arkadaşlık iletisine, Ökkeş'in Hasan'ın ailesine para yardımında bulunması yardımseverlik iletisine, Ökkeş'in cebindeki acı biberi soyguncuların yüzüne fırlatması cesaretle ve kahramanlık iletisine yer verilmiştir.

3.8.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

“Ökkeş Maçta” adlı eserde, eğitsel ilkeler doğrudan değil sezdirilerek verilmiştir. Edebî metinlerde eğitsel ilkelerin çocuğa nasihat şeklinde verilmemesi gerektiği bilinmektedir. Kitapta da nasihat etme yoluna girilmemiştir. Eserde evin geçimini sağlamak zorunda olan Hasan’ın taksi durağında yaşadığı talihsiz kaza yüzünden bir süre hastanede kalması anlatılmıştır. Bu süreçte Ökkeş, aileye maddi destek sağlamıştır. Hatta bazen durakta kendisine istediği kebabı Hasan’ın evde olan kardeşlerine de götürmüştür. Bu davranışını Ökkeş’in babası Ökkeş’e telkin etmemiştir. Ökkeş, kendi istediği için yapmıştır.

“Ökkeş her gün kazandığının yarısını Esme Teyze’ye veriyordu” (s. 67).

“Bazı günler, durakta kendine kebab alınca, Ökkeş bunun bir bölümünü, Hasan’ın küçük kardeşlerine getiriyordu” (s. 67).

3.9. ÖKKEŞ DOLMUŞÇU

Ökkeş ve Hasan bir otoparkta araba yıkama işini yapmaktadır. Bu araba yıkama işi kışın çok zor geçmektedir. İki arkadaşında elleri bu mevsimde buz kesilmektedir. Durakta taksicilik yapan Hilmi, bir dolmuş satın alır ve muavin olması için Ökkeş'e iş teklifinde bulunur. Ökkeş işi hemen kabul eder. Beraber dolmuş işine girerler. Şoför Hilmi, Ökkeş'in isteğiyle Hasan'a da bir dolmuşta iş ayarlar. Hasan'ın kız kardeşi Miyeser bu sene okula başlayacaktır. Ökkeş, Hasan'ın kız kardeşini kendi kardeşi gibi görüp tüm okul ihtiyaçlarını kendi cebinden karşılar.

3.9.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.9.1.1. Boyutlar

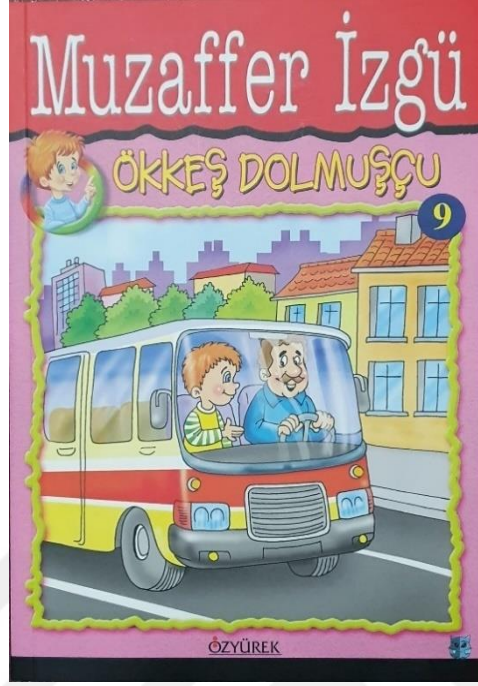
“Ökkeş Dolmuşçu” adlı serinin boyutu 13.5x19.5 olarak tasarlanmıştır. Eser 9-10 yaş seviyesine göre hazırlanmıştır. Bu yaş seviyesindeki çocuklar için bu eser, taşınması kolay bir boyuta sahiptir. Çocuk kitapları için boyut olarak normal sayılan ölçüt 16x23 cm'dir. Eserin boyutu normal kabul edilen ölçütle karşılaştırıldığında küçük kalmaktadır.

3.9.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Dolmuşçu” adlı eser kâğıt kalitesi açısından incelendiğinde 9-10 yaş seviyesine göre tasarlanmıştır. Eserde kullanılan kâğıt türü ikinci hamur kâğıttır. Çocuk kitaplarında ikinci hamur kâğıt kullanılması eleştirilecek bir durum değildir. Eserde ikinci hamur kâğıt kullanılması görsellerin renksiz olmasına sebebiyet vermiştir. Genel olarak kâğıt başlığı altında değerlendirildiğinde kitabın olumlu ve olumsuz iki durumu da mevcuttur.

3.9.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 41. Ökkeş Dolmuşçu – Ön Kapak

Kitabın ön kapağında Ökkeş bir dolmuş içerisinde görülmektedir. Ökkeş'in yanındaki şoförle gayet mutlu olduğu resimde gösterilmiştir. Bu resim serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bir çerçeveye sığdırılmıştır. Çerçevenin üstünde kitabın ismine yer verilmiştir. Kitap isminin verildiği üst kısımda ise yazarın adı bulunmaktadır. Yazarın adının büyük puntuyla yazılması kitabın adını gölgede bırakmıştır. Bu durum olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Çerçevenin sağ üst köşesinde ise serinin numarasına yer verilmiştir. Kitabın yayınevinin adı da çerçevenin alt kısmında yazılmıştır. Eserin hitap ettiği yaş seviyesi kitap üzerinde belirtilmemiştir. Kitabın yaş seviyesi Özyürek Yayınevi'nin internet sitesinde 9-10 yaş diye geçmektedir. Eser ele alınıp incelendiğinde hedef kitleye uygun olduğu görülmektedir. Kitabın ön kapağında yer alan resim içerikle uyumludur.

Şekil 3. 42. Ökkeş Dolmuşçu – Arka Kapak

“Ökkeş Dolmuşçu” adlı eserin arka kapak resmi pembe renktedir. Arka kapakta serinin tüm kitaplarında olduğu gibi aynı metin verilmiş sadece son birkaç cümle kitabın içeriğiyle ilgili olmuştur. Arka kapak metnin üst kısmında ise serinin diğer kitap adlarına yer verilmiştir. Arka kapağa genel olarak bakıldığında olumsuz ve olumlu iki durum da mevcuttur. Arka kapakta sürekli olarak aynı metnin yer alması yayınevinin olumsuz bir özelliği olarak değerlendirilebilir fakat dikkat çeken bir renk fonunun kullanılması, arka kapağı görsellik bakımından başarılı kılmıştır. Ayrıca metnin son cümlelerinde kitap içeriğiyle ilgili merak uyandıracak sorulara yer verilmiş olması ve bu soruların da cevabının kitapta yer alması arka kapağı başarılı kılan bir diğer nedendir. Bu sorular: “Ökkeş, Hilmi'nin yanında işe başlıyor... Ya Hasan? O ne yapacak? Tabii Miyeser'i de unutmayalım. O artık bir öğrenci... Çok heyecanlı olmalı... Sizce de öyle midir?”

Genel olarak kitabın ön kapağı ele alındığında; ön kapakta yer alan görselin içerikle uyumlu ve renkli olması kitabın ön kapağının görsel açıdan başarılı olduğunu gösterir. Ön kapakta yazarın adı, yayınevinin adı, serinin kaçınıcı kitabı olduğu gibi bilgilerin yer alması ön kapağın olumlu bir diğer özelliğidir. Arka kapakta yer alan pembe renk fonu, kitabı görsel açıdan serideki diğer kitaplardan ayırması yönüyle başarılıdır. Ayrıca alt kısımda yer alan kitabın içeriğiyle ilgili çocukta merak duygusu uyandıran soruların yer alması eserin arka kapağını başarılı kılan bir diğer özelliktir.

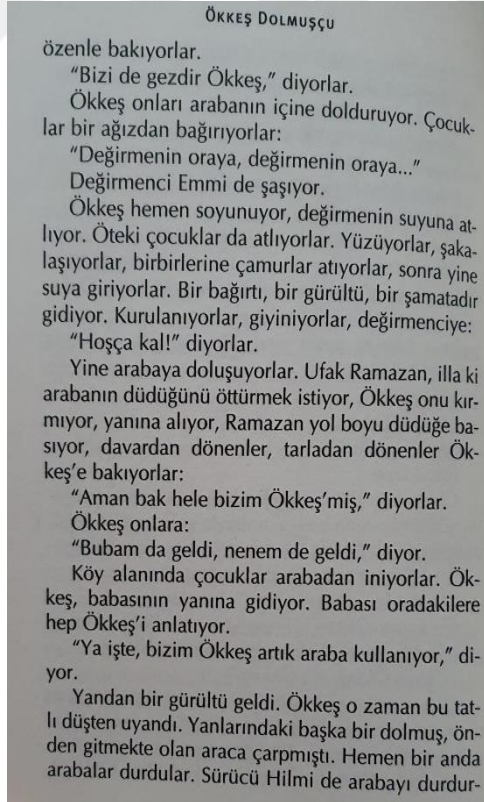
3.9.1.4. Sayfa Düzeni

“Ökkeş Dolmuşçu” adlı eser 95 sayfadan oluşmaktadır. Eserde sayfa düzeni basittir. Çocuk, kitabı okuduğu esnada sözcükler üzerinde göz sıçramalarını rahat bir şekilde yapmaktadır. Eserde kenar boşlukları verilmiş olup satır aralığı çocuğun okumasını engellemeyecek biçimdedir. Eserde ikinci hamur kâğıt kullanılmasından dolayı görseller renksizdir. Kullanılan görsellerin renksiz olması eserin olumsuz bir özelliğidir.

3.9.1.5. Harfler

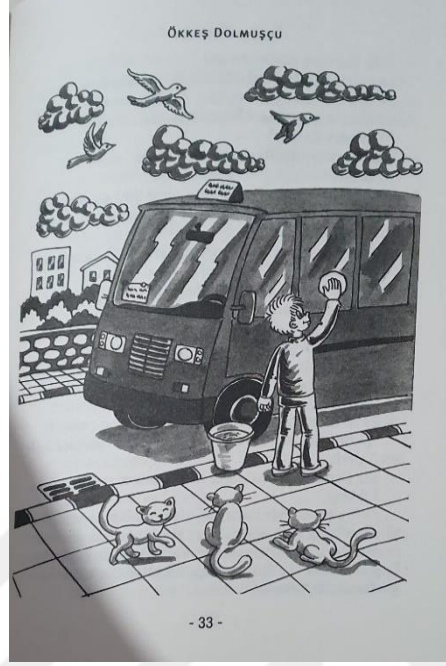
“Ökkeş Dolmuşçu” adlı eserde kullanılan harf boyutu çocukların kitabı okumasına engel değildir. Eserde kullanılan harf boyutu 14 puntodur. Eser 4. ve 5. sınıf düzeyine hitap etmektedir. 4. sınıf öğrencileri için önerilen punto 12 punto, 5. sınıf öğrencileri için önerilen punto 11 puntodur. Eserde kullanılan harf boyutu önerilen puntolardan büyüktür. Genel olarak eserde yer alan harfler okumayı güçleştirmemektedir.

Şekil 3. 43. Ökkeş Dolmuşçu – Harfler

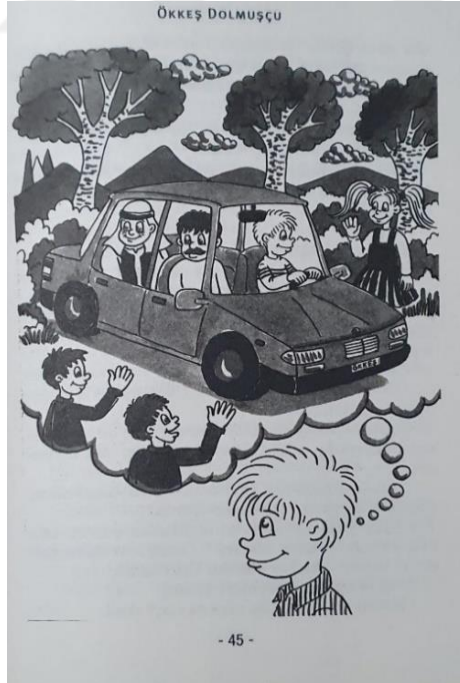

3.9.1.6. Resimler

Şekil 3. 44. Ökkeş Dolmuşçu – Resimler

Şekil 3. 45. Ökkeş Dolmuşçu – Resimler

Kitabın kapak resmini Süleyman Özkonuk, iç görsellerini ise Bora Özen tasarlamıştır. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4'ü metin, 1/4'ü resim olmalıdır. Eser 95 sayfadan oluşmakta ve

eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir. Ön kapak resminde yer alan kırmızı, mavi, sarı gibi ana renkler; turuncu, yeşil ve mor gibi ara renklere yer verilmiştir. Kitabın iç kısmında yer alan görsellerde renk kullanılmamıştır. İç görseller konuya uyumlu bir şekilde verilmiştir.

3.9.2. Konu – Kurgu

“Ökkeş Dolmuşçu” adlı yapıtta, Ökkeş köyden kente göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Ökkeş, babası ve ninesi ile birlikte bir gecekonduda yaşamaktadır. Ökkeş arkadaşı Hasan ile birlikte bir otoparkta araba yıkama işini yapmaktadır. Bu araba yıkama işi kışın çok zor olmaktadır. Sürekli su ile temas ettiklerinden elleri ve ayakları buz kesilmektedir. Durakta taksicilik yapan Hilmi, bir dolmuş satın alır ve Ökkeş’e muavin olma teklifinde bulunur. Ökkeş, işi hemen kabul eder ancak en yakın arkadaşı Hasan’dan ayrı kalmak Ökkeş’i üzmektedir. Şoför Hilmi, Ökkeş’in isteği ile Hasan’a da bir dolmuşta iş ayarlar. Hasan’ın kardeşi Miyeser o yıl okula başlayacaktır. Ökkeş, Hasan’ın kız kardeşini kendi kız kardeşi gibi görmektedir. Miyeser’in tüm okul ihtiyaçlarını Ökkeş ve Hasan temin eder. Ökkeş de okula gitmek ister ancak çalışmak zorunda olduğu için okula gidemez. Miyeser Ökkeş’e söz verir. Ona okuma ve yazmayı öğretecektir. Roman, Ökkeş ve Hasan’ın Miyeser’i okulun ilk günü okula götürmeleri ile biter.

Kitapta daha çok arkadaşlık ve kardeşlik bağlarından bahsedilmiştir. Anlatılan olaylar bir çocuğun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bu yüzden eserin konu itibarıyla başarılı olduğu söylenebilir.

3.9.3. İzlek (Tema)

Romanın başkahramanı olan Ökkeş, otoparkta araba yıkamanın zorluğundan kurtulup dolmuş muavinliğine başlamıştır ancak arkadaşı Hasan’ı da bu zor koşuldan kurtarmak istemektedir. Bu da eserde arkadaş sevgisi ve dayanışma izleğine yer verildiğini göstermektedir. Romanın başkahramanı okula gidip okuma yazma öğrenmeyi çok istemektedir fakat çalışmak zorundadır. Bu durum onun okula gitmesine engel olmaktadır. Hasan’ın kız kardeşi Miyeser, o yıl okula başlayacaktır. Ökkeş, Hasan ile birlikte Miyeser’in tüm okul ihtiyaçlarını karşılar. Karşılığında da okulda öğrendiklerini kendisine de öğretmesini ister. Böylece Ökkeş, tadamadığı bu duyguyu Miyeser’e yaşatır. Bu da okulun ve okumanın önemi izleğine yer verildiğini gösterir.

3.9.4. Dil ve Anlatım

Eserde öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimleri iç içe kullanılmıştır.

“Ökkeş, suyu önce arabanın ön camına döktü, bir güzel ön camı sildi. Sonra yandaki camları sildi. Oradan geçti, arka camı sildi” (s. 31).

Eserde uzun cümlelerden kaçınılmıştır. Verilen cümleler çocuğun zihninde kalabilecek uzunluktadır. Cümleler sade ve anlaşılır düzeydedir. Eser 9-10 yaş düzeyine hitap ettiği için çok fazla söz sanatı ve mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir. Eserde kullanılan bazı söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: İçini çekmek (s. 25). Gözlerinin içi parlamak (s. 48). Kulaklarına inanmamak (s. 65). Sevinçten uçmak (s. 66).

İkilemeler: Takırdaya takırdaya (s. 11). Kana kana (s. 17). Sarsıla sarsıla (s. 17). Isıtsa ısıtsa (s. 21). Sarı sarı (s. 21).

Ayrıca eserde bir cümlede üçüncü tekil kişi kullanılmıştır. Hâlbuki üçüncü çoğul kişi kullanılması gerekirdi. Bu da anlatım bozukluğuna neden olmuştur.

“Sevgili çocuklar, dedi. Şimdi kimin adını okursam, onlar şu yanda toplansınlar” (s. 93).

Eserde bir cümlede “k” harfi yerine “t” harfi yazılmıştır:

“Ökkeş kaç gün o tepeden babasının gurbet yolunu gözlemiş. Ama bu tez arabayla geliyor” (s. 43).

Kitaba genel olarak bakıldığında, olumlu ve olumsuz iki durum da mevcuttur. Kitapta verilen söz varlıkları çocuğun yaş seviyesine uygundur fakat yanlış harf kullanımı ve anlatım bozukluğuna yol açan ifadelerin yer alması okuyucu için olumsuz bir durumdur.

3.9.5. Kahramanlar

Ökkeş: Yardımsever ve arkadaş canlısıdır. Serinin ilk kitaplarında saf olarak tasvir edilen Ökkeş uyanık, işini bilen bir çocuk olmuştur.

Hasan: Ökkeş’in arkadaşısıdır. Ökkeş’e arkadaştan daha öte kardeş bağı ile bağlıdır.

Hilmi: Dolmuş şoförüdür. Ökkeş’i yanında muavin olarak çalıştırır. Daha sonra Hasan’a da başka bir dolmuşta iş bulur. Ökkeş, Şoför Hilmi’yi serinin bir önceki kitabında soyguncuların elinden kurtarmıştır.

Miyeser: Hasan'ın kız kardeşidir. Ökkeş ve Hasan, Miyeser'in tüm okul ihtiyaçlarını kendi ceplerinden karşılar. Ökkeş, Miyeser'i bir kız kardeş gibi görmektedir.

Ayrıca serinin her kitabında Ökkeş'in babası ve ninesi de kısmen de olsa yer almaktadır.

3.9.6. Çevre

Kitapta özellikle birkaç yer tasvir edilmiştir. Metinde Ökkeş'in yaşadığı gecekondu, çalıştığı ilk yer olan taksi durağı, muavin olduğu dolmuşun güzergâhı ve o dolmuşun tamire götürüldüğü sanayiye yer verilmiştir.

“Müşteriyi Topkapı’da indirdikten sonra yeni yolcu almadılar. Sanayi Çarşısı’nın yolunu tuttular. Ökkeş’in hiç bilmediği yerlerden, yollardan geçtiler, Sanayi Çarşısı’na geldiler. Bir yığın sıra sıra onarıcı dükkanları vardı. Bu dükkanların önünde arabalar vardı” (s. 55-56).

3.9.7. İleti

“Ökkeş Dolmuşçu” adlı romanda birçok iletiye yer verilmiştir. Ökkeş'in Hasan'a dolmuşta iş bulmak istemesi yardımlaşma ve arkadaşlık iletisine, Ökkeş'in Miyeser'in okul ihtiyaçlarını kendi cebiyile karşılamış olması ise okul ve okuma sevgisi iletisine, Ökkeş'in arabada bulduğu cüzdanı sahibine vermiş olması kendine ait olmayan şeylere el sürmeme iletisine yer verildiğini göstermektedir.

3.9.8. Eğitsel ve Yazınsal İlkeler

Romanda öğretici unsurlar sezdirilerek aktarılmıştır. Yazar bunu metnin içerisine sindirerek vermiştir. Kitapta kendisine ait olmayan bir şeyin sahibine iade edilmesi, zor durumda olan birinin okul ihtiyaçlarının karşılanması gibi eğitsel unsurları bir öğüt şeklinde değil de eserin olay akışına bağlı kalınarak anlatılmış olması romanı başarılı kılmıştır.

“Ökkeş, çok sevdim bu davranışını, bulduğun her şeyi sahibine geri vermelisin” (s. 49-50). Yazar, kişinin kendisine ait olmayan bir şeyi iade etmesi gerektiğini çocuğa dolaylı yoldan anlatmaktadır. Ayrıca Ökkeş'in kendi babasının da parasını bir keresinde kaybettiğini ve ne kadar çok üzüldüğünü anımsar. *“Ökkeş karneye baktı. Karnenin üzerinde babasına benzer biri vardı. Bir keresinde babası yüz lira düşürmüştü de ne denli üzülmişti. Hatta o gece gözüne uyku girmemişti babasının”* (s. 47).

Bu şekilde yazar, çocuğa empati kurması gerektiğini dolaylı yoldan anlatmaktadır.

3.10. ÖKKEŞ DENİZDE

Ökkeş ve Hasan bir bisiklet kiralayıp denize doğru yolculuk yaparlar. Orada Ali Rıza adlı bir çocuğu boğulmaktan son anda kurtarırlar. Hikâyenin sonunda Seyit Emmi; Ökkeş ve Hasan'ın kiraladıkları bisikleti sürmeyi öğrenir fakat çocuklar bisikleti sahibine iade eder. Bu durum Seyit Emmi'yi üzer.

3.10.1. Tasarım ve Resim Özellikleri

3.10.1.1. Boyutlar

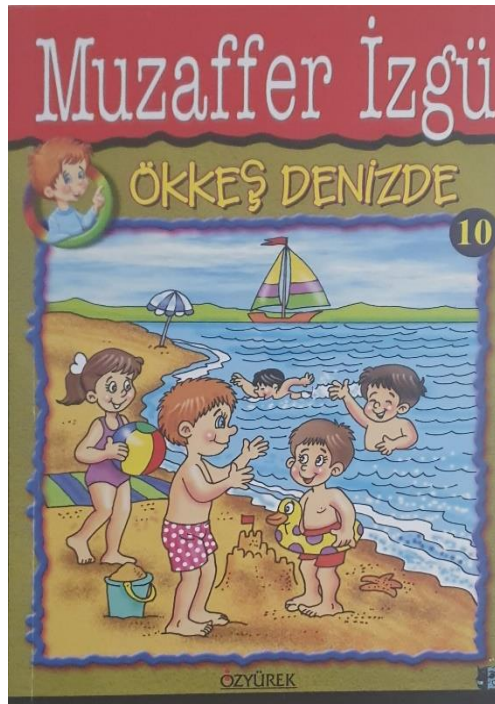
“Ökkeş Denizde” adlı romanın boyutu 13.5x19.5 olarak tasarlanmıştır. Eser kolayca taşınmaya elverişlidir. Çocuk kitaplarından normal boyut olarak sayılan ölçütler 16x23 cm'dir. Eserin boyutu ile normal kabul edilen ölçütler ile karşılaştırıldığında eser boyut olarak küçük görülmektedir.

3.10.1.2. Kâğıt

“Ökkeş Denizde” adlı eserde kullanılan kâğıt türü ikinci hamur kâğıttır. Çocuk kitaplarında birinci hamur kâğıt kullanılması tavsiye edilir ancak ikinci hamur kâğıt kullanılması eleştirilecek bir durum değildir. İkinci hamur kâğıdın seri şeklinde yazılan çocuk kitaplarında kullanılmasının nedeni ekonomik olmasından kaynaklanmaktadır. Eserde ikinci hamur kâğıt kullanılmasından dolayı görseller renksizdir. Yine ikinci hamur kâğıt kullanılmasından dolayı kâğıdın rengi krem rengidir.

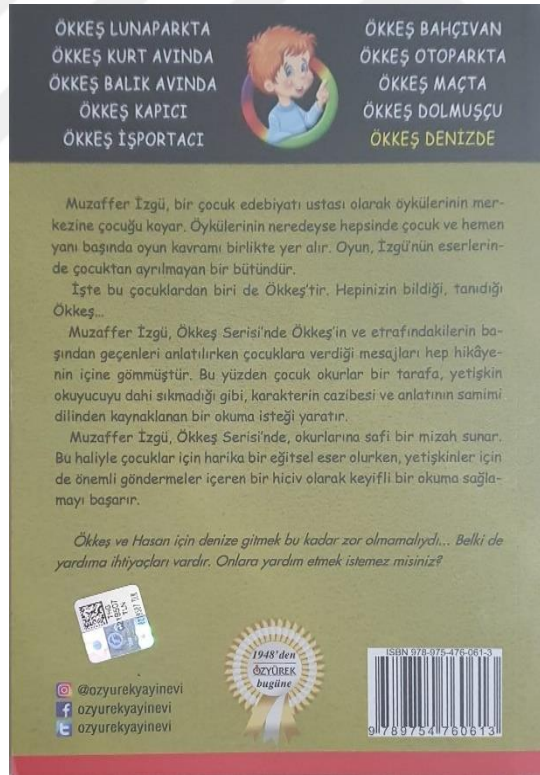
3.10.1.3. Kapak – Cilt

Şekil 3. 46. Ökkeş Denizde – Ön Kapak

“Ökkeş Denizde” adlı eserde Ökkeş’in, bir deniz kenarında çocuklarla birlikte eğlendiği görülmektedir. Kitabın adı ön kapağa uygun bir şekilde verilmiştir. Serinin her kitabında olduğu gibi bu son kitapta da resim bir çerçeveye sığdırılmış, kitabın adı ve yazarın adı çerçevenin üst kısmında bulunmuştur. Yazarın adının üstte büyük punto ile yazılması kitabın adını gölgelemiştir. Çerçevenin alt orta kısmında da yayınevi adı yer almaktadır. Serinin kaçınıcı sayısı olduğu da çerçevenin sağ üst köşesinde görülmektedir. Eserde kitabın hedef kitlesi olan çocuk seviyesi belirtilmemiştir. Yapılan incelemeler sonucu eserin 4. ve 5. sınıf düzeyine yönelik yani 9-10 yaş seviyesine göre hazırlandığı tespit edilmiştir. Eser hedef kitlesine uygun olarak hazırlandığı görülmektedir. Ön kapağa renk açısından bakıldığında kırmızı, mavi, sarı gibi ana renklere; kahverengi, yeşil, mor gibi ara renklerin kullanılması çocuğun dikkatini kitaba çekmesi bakımından başarılıdır. Ayrıca ön kapakta verilen görsel kitabın içeriğiyle uyumludur.

Şekil 3. 47. Ökkeş Denizde – Arka Kapak

“Ökkeş Denizde” adlı eserin arka kapak resminde fındık yeşili kullanılmıştır. Ökkeş serisinin on kitabında da arka kapakta farklı bir renk fonu kullanılmıştır. Serinin her kitabında olduğu bu seride de aynı metin verilmiş, sadece son birkaç cümle kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandırtacak bir sorudan oluşmuştur. Bu soru: “Ökkeş ve Hasan

için denize gitmek bu kadar zor olmamalıydı... Belki de yardıma ihtiyaçları vardır. Onlara yardım etmek istemez misiniz?"

Genel olarak kitabın ön kapağına bakıldığında, kitapla ilgili künye bilgisinin verilmiş olması ön kapağın olumlu yanıdır. Kitabın ön kapağında yer alan renkli görselin içerikle uyumlu olması kitabın ön kapağının görsel ve renk açısından başarılı olduğunu gösterir. Arka kapağa bakıldığında, sürekli aynı metnin yer alması olumsuz bir durumdur çünkü okuyucu ilk olarak kitabın ön ve arka kapağına dikkat etmektedir. Aynı metnin, serinin her kitabında tekrarlanarak verilmiş olması kitabın arka kapak metni için olumsuz bir durumdur. Kitabın arka kapağının altında yer alan kitabın içeriğiyle ilgili merak uyandıran cümlelerin yer alması da kitabın arka kapağının başarılı bulunan yanıdır.

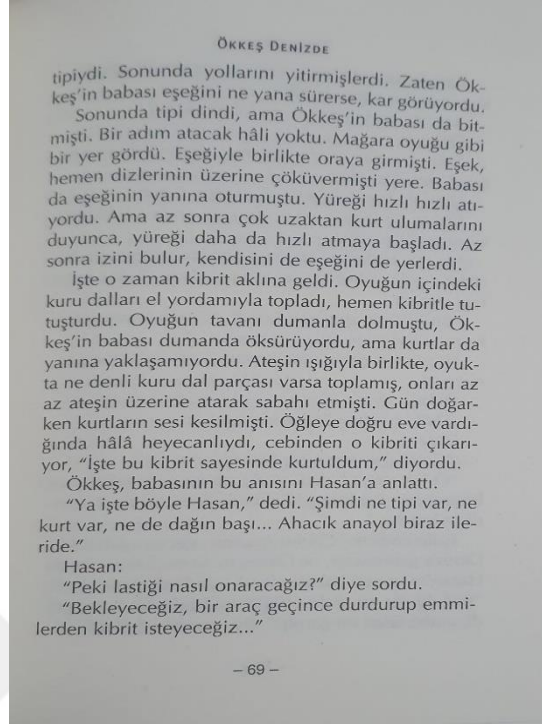
3.10.1.4. Sayfa Düzeni

“Ökkeş Denizde” adlı eser 79 sayfadan oluşmaktadır. Eserde sayfa düzeni okuyucunun dikkatini çekebilecek düzeyde basit olarak tasarlanmıştır. Kitapta kenar boşlukları bırakılmış, satır aralığı çocuğun okumasını engellemeyecek şekilde verilmiştir. Kitapta resimlerle konu içerisinde bütünlük olması olumluyken kullanılan görsellerin renksiz olması olumsuz bir durumdur.

3.10.1.5. Harfler

“Ökkeş Denizde” adlı eser 4. ve 5. sınıf düzeyine göre hazırlanmıştır. Eserde kullanılan harf boyutu 14 puntodur. Kullanılan punto çocukların kitabı rahat bir şekilde okumasını sağlar. MEB Mevzuatı’nda harf boyutu 4. sınıflarda 12 punto, 5. sınıflarda 11 puntodur. Mevzuata göre “Ökkeş Dolmuşçu” adlı eser, harf boyutu olarak büyük punto ile yazılmıştır.

Şekil 3. 48. Ökkeş Denizde – Harfler

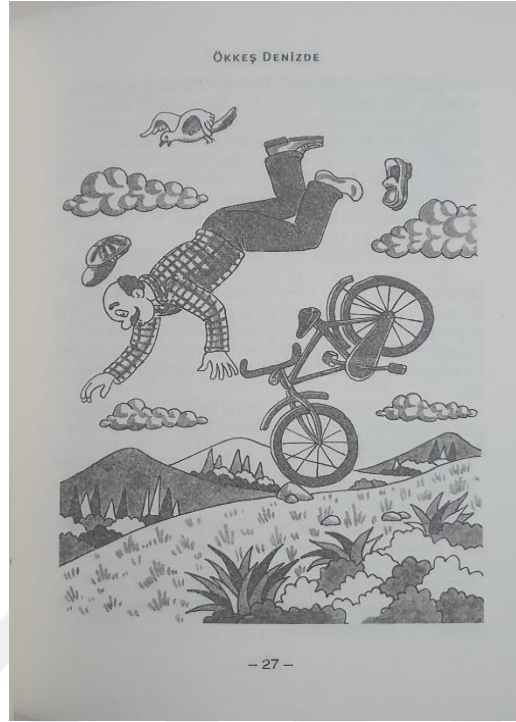

3.10.1.6. Resimler

Şekil 3. 49. Ökkeş Denizde – Resimler

Şekil 3. 50. Ökkeş Denizde – Resimler

Kitabın kapak resmini Süleyman Özkonuk, iç görsellerini ise Bora Özen tasarlamıştır. “Ökkeş Denizde” adlı eserin iç görsellerinde renklendirme yapılmamıştır. Hedef kitlesi 9-10 yaş olan çocuk kitaplarında resim-metin oranı önemlidir. Çocuk kitaplarının 3/4’ü metin, 1/4’ü resim olmalıdır. Eser 79 sayfadan oluşmakta ve eserde 5 adet resim bulunmaktadır. Bu durum eserde resim-metin oranına uyulmadığını gösterir.

3.10.2. Konu – Kurgu

“Ökkeş Denizde” Muzaffer İzgü’nün Ökkeş serisinin son kitabıdır. Kitabın başkahramanı Ökkeş ve arkadaşı Hasan bisiklet kiralarlar. Bisikleti kiralayan bu iki arkadaş denize giderler. Orada bir süre denize girip dinlendikten sonra Ali Rıza adlı bir çocuğu boğulmaktan kurtarırlar. Hikâyenin sonunda yaşlı bir adam olan Seyit Emmi, çocukların kiraladığı bisikleti yaşına başına bakmadan sürmeyi öğrenir. Çocuklar bisikleti sahibine iade ederken Seyit Emmi bisikletin gidişine üzülür.

3.10.3 İzlek (Tema)

“Ökkeş Denizde” Ökkeş ve arkadaşı Hasan’ın bir çocuğu son anda boğulmaktan kurtarmaları kitapta kahramanlık izleğine yer verildiğini gösterir. Seyit Emmi’in bisiklet sürmeyi öğrenmesi de azim izleğine işaretir.

3.10.4. Dil ve Anlatım

Romanda betimleyici ve öyküleyici anlatım biçimi kullanılmıştır.

“Ökkeş soyunuyor, leğenin içine giriyor, yıkanyordu. Kışın soğuklarda çok üşüyordu. Şöyle ufacık bir banyosu olsa, içinde bir su ısıtan sobası olsa, Ökkeş içine girse, bir kova değil, kova kova dökse... İyi ama su nerede?” (s. 10).

Eserde yer alan söz varlıkları 9-10 yaş seviyesine uygundur. Eserde yer alan söz varlıkları şunlardır:

Deyimler: İçini çekmek (s. 10). İçine korku girmek (s. 12). İçi içini yemek (s. 72).

İkilemeler: Fıs fıs (s. 6). Cır cır (s. 7). Kova kova (s.10). Döner dönmez (s. 45).

Meslekler: Şaban Usta

Kitaba genel olarak bakıldığında, eser dil ve anlatım yönünden çocuğun yaş seviyesine uygundur.

3.10.5. Kahramanlar

Ökkeş: Dolmuş muavini olan Ökkeş, ailesine maddi anlamda destek olmaktadır. Dışarıda ailesi olmadan tek başına bir yerlere gidebilmektedir. Bu romanda da Ökkeş ailesi ile değil arkadaşı Hasan ile denize gitmiş orada da bir çocuğun hayatını kurtararak kahraman olmuştur.

Hasan: Ökkeş’in en yakın arkadaşıdır. Ökkeş ile birlikte denize giderler.

Şaban Usta: Bisiklet kiralama işini yapmaktadır.

Ali Rıza: Ökkeş ve Hasan onu son anda boğulmaktan kurtarır.

Seyit Emmi: Ökkeş ve Hasan’ın kiralayarak getirdiği bisikleti sürmek ister.

Hikâyenin sonunda Seyit Emmi bisiklet sürmeyi başarır.

3.10.6. Çevre

“Ökkeş Denizde” adlı romanda Ökkeş ve Hasan’ın kiralayarak almış oldukları bisikletin denize giden yol güzergâhı tasvir edilmiştir. Yazar, okuyucunun yaş seviyesini dikkate alarak uzun tasvirlerden kaçınmıştır.

“Kentin, iki yanı süslü dükkanlarla çevrili caddeleri geride kalmıştı. Yavaş yavaş kentin dışına çıkıyorlardı. Bundan sonra artık toprak yol başlıyordu. Hele bu toprak yolun gecekonduların bulunduğu yamaca çıkan bölümünde, yolda hiç lamba yoktu” (s. 20).

3.10.7. İleti

Romanda; arkadaşlık, kahramanlık, başarı, azim gibi birçok iletiye yer verilmiştir. Yazar bu iletileri kitapta sezdirme yöntemini kullanarak okura sunmuştur. Bu tür iletilerin çocuğun dünyasına olumlu katkı sağlaması beklenmektedir.

3.10.8. Eğitsel ve Yazımsal İlkeler

Romanda bilgisel unsurlar, sezdirilerek okura sunulmuştur. Ayrıca bilgisel unsurlar verilirken çocuğun yaş seviyesi de dikkate alınmıştır. Çocuk bu bilgileri gerçek yaşamla da ilişkilendirebilmektedir. Eserde çocuğa çevre bilinci oluşturulmak istenilmiştir.

“Ökkeş, bir defasında kentin içinden denize girmişti de sudan çıkarken boynuna bir şeyin asılı olduğunu görmüştü. Karpuz kabuğu gelmiş Ökkeş’in boynuna oturmıştu. Her kulaç atışında, konserve kutularına patlıcanlara eli değiyordu. Ama yazlığı olmayanlar, pilajlara girecek parası olmayanlar, ne yapsınlar, buralarda denize giriyorlardı. Ökkeş de öyle yapmıştı. Arkadaşı Osman’la suya girmişlerdi. Sudan çıktıklarında belki yarım saat üstlerini temizlemişlerdi. Deniz değil sanki çöplüktü” (s. 44-45).

Kitaba genel olarak bakıldığında, eğitsellik ilkeleri bakımından önemli noktaların ele alındığını ve ilkelerin esere başarılı bir şekilde yansıtıldığı görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Bu araştırmada Muzaffer İzgü'nün yazmış olduğu “Ökkeş” roman serisinde yer alan on kitap, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiştir. Yapıtlardaki tasarım ve resim özellikleri, konu-kurgu, izlek, dil ve anlatım, kahraman, çevre, ileti, eğitsel ve yazınsal ilkeler çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiş ve şu sonuçlara varılmıştır:

Tasarım ve resim özellikleri yönünden bakıldığında, incelenen on adet roman, bir seride aynı yayınevinden çıkmıştır. Bu da görseller arasında bir bütünlük sağlamıştır. Yapıtlar seri olduğu için boyutları benzer olup kitaplık oluşturmaya elverişlidir. Kitapların boyutları 13.5x19.5 cm'dir. Seri içerisinde yer alan kitaplarda ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. 9-10 yaş seviyesine uygun olan bu yapıtlarda ikinci hamur kâğıdın kullanılmış olması çocuk okurlar için görsel açıdan olumsuz bir durumdur. İkinci hamur kâğıdın kullanılmış olması görsellerin renksiz olmasına sebep olmuştur. Kapak tasarımları bakımından incelendiğinde seride yer alan kitapların ön kapak resimlerinin renkli olması çocuğun dikkatini kitaba çekmektedir. Ön kapakta yer alan görseller konu ile uyumludur ancak sekizinci kitabın ön kapağında Ökkeş'in mutlu olduğu bir görsel verilmiş ama konu içerisinde Ökkeş maça gitmekten ötürü mutsuz olduğu anlatılmıştır. Arka kapakta yer alan renk fonlarının serideki her kitapta farklı olması arka kapağı görsel açıdan başarılı kılmıştır ancak serideki on kitabın arka kapağında kitapla ilgili aynı metnin yer alması kitabın olumsuz bir özelliğidir. Ciltleme yönünden ele alındığında ise 9-10 yaş seviyesine uygun sağlam ve dayanıklı bir ciltleme yapılmıştır. Serideki kitaplar sayfa düzeni açısından ele alındığında çocukların okumasına engel olmayan basit bir yapıdadır. Eserler okunurken sözcükler arası göz sıçrayışları rahat bir şekilde yapılmaktadır. Seri içerisinde yer alan harf boyutu 14 puntodur. MEB Mevzuatı'na göre; 4. sınıflar için yazılan çocuk kitaplarında 12 punto, 5. sınıflar için yazılan çocuk kitaplarında 11 punto olarak belirlenmiştir. Seride kullanılan punto mevzuata göre büyüktür. Kitap içerisinde kullanılan harflerin büyüklüğü çocuğun okumasına engel teşkil etmemektedir. Eser

içerisindeki resim-metin oranı 4. ve 5. sınıf seviyesine uygun oranda verilmemiştir. Eser içerisinde yer alan resim oranı düşüktür.

Muzaffer İzgü'nün yazmış olduğu "Ökkeş" roman serisi konu-kurgu yönünden başarılıdır. Bu eserlerde sevgi, arkadaşlık, yardımseverlik gibi çocukların dünyasına uygun konular işlenmiştir ancak çocuk işçiliğinin normal bir durum gibi aktarılması, çocuğun eline tüfek verilmesi gibi çocuk gerçekliğine uymayan konular da vardır. Ayrıca konular aktarılırken mizah unsurundan da yararlanılmıştır.

İzlek bakımından ele alındığında, seride azim, cesaret, umut, özlem, hayvan sevgisi, hayata hazırlanma, kahramanlık, arkadaşlık, yardımlaşma ve dayanışma gibi izlekler ön plana çıkmaktadır. Eserlerde yer alan izlekler çocuğun yaş seviyesine uygundur. Genel olarak eserlerde çocuğun hayata hazırlanmasına yönelik olumlu izleklere yer verilmiştir.

Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" roman serisi, dil ve anlatım özellikleri bakımından incelendiğinde akıcı bir anlatımın olması, basit cümlelere yer verilmesi eserin okunabilirliğini başarılı kılmıştır. Yapıtlarda yabancı sözcüklere yer verilmemesi, konuşma dilinden yararlanılması olumlu bir durum iken eserler içerisinde anlatım bozukluğu, yazım hatası gibi olumsuz kabul edilebilecek durumlar da yer almıştır. Aynı zamanda eser içerisinde yöresel ağza yer verilmiştir. Genel olarak seride yer alan söz varlıkları, kelimeler ve kelime grupları 4. ve 5. sınıf düzeyine uygun şekilde verilmiştir.

Seride tercih edilen kahramanlar sevgi dolu, yardımsever, paylaşımcı, arkadaş canlısı kişilerdir. Okuru çocuk olan bir yapıtta çocuklar bu olumlu özelliklere sahip kahramanları rol model olarak özdeşim kurabilmektedir. Kitap içerisinde yer alan kahraman sayısı kitabın hedef kitlesi olan 4. ve 5. sınıf düzeyine uygun olarak verilmiştir. Genel olarak eserde yer alan kahramanlar çocuğun model alabileceği kişilerdir.

İzgü'nün eserlerinde çevre, köy- kent ikilemi arasında kalınarak anlatılmıştır. İzgü'nün köye karşı duygusal bir bağının olduğu yapıtlardan anlaşılmaktadır. Kitap içerisinde uzun çevre tasvirlerinden kaçınılması kitabın çocuk tarafından daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Genel olarak seride çocukların günlük yaşamda karşılaşabilecekleri çevrelere yer verilmiştir.

Çocuklar için yazılan eserlerde iletiler, doğrudan değil dolaylı yoldan örtük bir şekilde verilmelidir. Bu yönüyle ele alındığında seride yer alan iletiler okuyucuya uygun bir şekilde aktarılmıştır fakat serinin içerisinde yer alan bazı iletiler öğüt verici bir tutumla

okura seslenmiştir. Nasihat verme, çocuk edebiyatının temel ilkelerinde istenmeyen bir durumdur. Bunun en aza indirgenmesi gerekmektedir. Eser içerisinde yazar tarafından verilen mesajlar çocuğu hayata hazırlayan, ileriye dönük, olumlu mesajlardır. Genel olarak seride çocukların hayata hazırlanmasına yönelik iletilere yer verilmiştir.

İzgü'nün eğitsel ve yazınsal ilkeler bakımından evrensel değerlere yer vermiş olması, "Ökkeş" roman serisini başarılı kılmıştır. Ayrıca siyasi, hurefelik, cinsiyet ayrımı gibi çocukları olumsuz yönde etkileyecek konulara değinilmemiştir. Genel olarak çocukları olumsuz yönde etkileyen bu tür konulara yer verilmemiş olması, eserin eğitsel ve yazınsal ilkeler bakımından başarılı olduğunu göstermektedir.

"Ökkeş Kapıcı, Ökkeş İşportacı, Ökkeş Bahçıvan, Ökkeş Otoparkta ve Ökkeş Dolmuşçu" adlı eserler Ökkeş'in çalışması hakkında yazılan kitaplardır. Yazar yaşadığı maddi zorluklardan ötürü iş hayatına küçük yaşlarda başlamıştır ve bu durum da eserlerine yansımıştır. Çocuk yaşta birinin çalışmasını konu edinen bu kitaplarda, çocuk kendi hayatı ile kitap içindeki kahramanın hayatını karşılaştırma fırsatını bulur. Böylece empati kurma becerisi gelişir. Bu durum çocuğa olumlu katkı sağlar. Ancak çocuk işçi çalıştırılması ve kitabın bu konuyu normal bir durum gibi anlatması UNICEF'in evrensel çocuk haklarına uymamaktadır.

Sonuç olarak Muzaffer İzgü'nün incelenen "Ökkeş" roman serisi, belirli yönlerden çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olsa bile seride çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olmayan bölümler de mevcuttur.

4.2. TARTIŞMA

Muzaffer İzgü'nün “Ökkeş” adlı roman serisinde yer alan on kitap, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından ele alınmıştır. İnceleme sonucunda ortaya çıkan bu sonuçlar çocuk edebiyatı alanında yazılan farklı eserlerle karşılaştırılmış serinin benzer ve farklı yönleri ortaya konulmuştur.

İzgü'nün “Ökkeş” adlı roman serisinde yer alan kitaplar tasarım ve resim özellikleri açısından incelenmiştir. Eserler boyut olarak 13.5x19.5 cm büyüklüğünde tasarlanmıştır. Bu boyut çocuk kitapları açısından normal kabul edilen 16x23 cm'nin altındadır. Boyut olarak normal kabul edilen ölçütlerden küçük olsa da çocukların rahatça taşıyabileceği kitaplardan oluştuğu için seri boyut olarak başarılı kabul edilebilir. Delibaş (2022), “Nurdan Damla'nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkelerine Göre İncelenmesi” adlı tez çalışmasında çocuk kitaplarının boyut olarak çocukların rahatça taşıyabileceği şekilde olması gerektiğini ifade etmiştir. Eserlerin kapağında yer alan resimler içerikle uyumlu verilmiştir ancak sekizinci kitapta Ökkeş'in mutlu olduğu bir resim ön kapakta yer alırken içerikte ise Ökkeş'in maça gittiği için mutsuz olduğu anlatılmıştır. Kapakta eserin künyesi ile ilgili bilgilerin yer almış olması eserin kapağını başarılı kılmıştır. Aksular (2022), “Ahmet Ali Arslan'ın Derlediği Kars Halk Masallarının Çocuk Edebiyatı Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi” adlı tez çalışmasında kapakta yer alan resimlerin içerikte işlenen konuyla uyumlu olması gerektiğini ifade etmiştir. Seride yer alan kitaplardaki sayfa düzeni çocukların zorlanmayacağı şekildedir. Kitabı okuyan çocuk sayfa düzeninden kaynaklı herhangi bir sorun ile karşılaşmamaktadır. Kitaplarda kullanılan harfler ve harflerin boyutları çocukların gözünü yormayacak şekilde yer almıştır. Kılıçaslan (2019), “Naki Tezel'in ‘Türk Masalları’ Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi” adlı tez çalışmasında sayfa düzeninin çocukların okumasını güçleştirmemesi gerektiğini ayrıca eser içerisinde yer alan harf boyutunun çocuğun gözünü yormayacak büyüklükte olması gerektiğini ifade etmiştir.

İzgü'nün “Ökkeş” adlı roman serisi konu bakımından incelendiğinde işlenen konular genel olarak 9-10 yaş seviyesine uygundur. Eserlerde işlenen konular çocukların günlük yaşamda karşılaşılabileceği olaylardan alınmıştır. Eserlerde işlenen konular çocuklarda merak duygusu oluşturmakta ve çocuğun kitaba olan ilgisini arttırmaktadır.

Yılmaz (2013), “Çocuk Edebiyatı Bağlamında Bestami Yazgan Üzerine Bir İnceleme” adlı tez çalışmasında eserlerde işlenen konular çocukların günlük yaşamda karşılaşılabileceği konular arasından seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

İzgu'nun “Ökkeş” roman serisinin içerisinde yer alan kitaplarda izlek olarak çocuk işçiliği yer almıştır. Çocuk işçiliğinin çocuk kitaplarında yer alması çocukları olumsuz olarak etkileyebileceği için eserlerde bu tür izleklerin olması çocuk kitapları açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. “Ökkeş” adlı roman serisinde çocukların kişiliğini olumlu yönden etkileyen izleklere de yer verilmiştir. Eserlerde arkadaşlık, hayvan sevgisi, yardımseverlik, cesaret gibi izlekler ön plana çıkarılmıştır. Eserlerde işlenen konu ile izlek arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Erkmen (2017), “Çocuk Kütüphanelerinde En Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi (Ankara İli Örneği)” adlı tez çalışmasında tema ile konunun birbirini tamamlaması gerektiğini ifade etmiştir. Tema ile konu arasında bir kopukluğun olması çocuk edebiyatı ilkeleri açısından bir eksiklik olarak görmüştür.

İzgu'nun “Ökkeş” adlı roman serisinde akıcı bir dil kullanılmıştır. Eserde yer alan atasözleri, deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler gibi söz varlıkları hitap edilen çocukların seviyesine uygundur. “Ökkeş” roman serisinde yöresel ağza yer verilmiştir. Özellikle “Ökkeş Lunaparkta” adlı eserde yöresel ağza çokça yer verilmesi eserin çocuk tarafından anlaşılmasını zorlaştırmıştır. “Ökkeş” roman serisindeki kitaplarda yazım ve imla hataları vardır. Yer alan bu hatalar çocukların Türkçeyi yanlış öğrenmesine sebep olmaktadır. Çolakça (2019), “Gülsevin Kırıl'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi” adlı tez çalışmasında eserlerde yer alan söz varlığı unsurlarının çocukların seviyesine uygun olması gerektiğini ifade etmiştir. Çocuk kitaplarında yazım ve imla hatalarına yer verilmesi çocuğun Türkçe öğrenimini olumsuz etkileyeceğinden dolayı bu tür hataların olmaması gerektiğini dile getirmiştir.

İzgu'nun “Ökkeş” adlı roman serisinde yer alan kahramanlar çocuğun gerçek yaşamda karşılaşılabileceği karakterlerdir. Eserlerde yer alan kahramanlar ile çocuk kendisi arasında bağ kurabilir ve böylece çocukta empati duygusu oluşur. Ayrıca eserlerde yer alan kahramanların çocuklar arasından seçilmesi çocuğun özdeşim kurma gücünü arttırmıştır. Kitaplarda yer alan kahramanların insanî açıdan olumlu özellikler taşıması seriyi başarılı kılmıştır. Uyar (2019), “Hasan Kallimci'nin Destan Romanlar

Serisinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı tez çalışmasında çocuk kitaplarında yer alan kahramanların özellikleri; çocuğun model alabileceği karakterlerden seçilmesi, kahramanların karşılaştığı olaylar karşısında başarılı olması ve var olan bir sorunu çözmesi gibi olumlu özelliklere sahip olması gerektiğini dile getirmiştir.

İzgu’nün “Ökkeş” adlı roman serisinde çocuğun günlük yaşamda karşılaştığı çevre ele alınmıştır. Kitap içerisinde meydana gelen olaylar hem köyde hem de şehirde geçmektedir. Ele alınan çevre çocuk tarafından zihinde canlandırılabilir. Bu durum eserin çevre açısından çocukların zihinsel gelişimine uygun olduğunu gösterir. Ayrıca eserlerde uzun çevre tasvirlerinden kaçınılması eserin çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğunu gösterir. Kılıçaslan (2019), “Naki Tezel’in ‘Türk Masalları’ Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi” adlı tez çalışmasında çocuğun günlük yaşamda karşılaştığı çevre eserlerde yer almalıdır. Çevre çocuğa hitap etmelidir. Aynı zamanda çocuğun çevreyi zihninde resmedilebilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

İzgu’nün “Ökkeş” adlı roman serisinde çocukları iyilik yapmaya teşvik eden iletilerin yer alması eserlerin olumlu özelliğidir ancak “Ökkeş Kurt Avında” adlı eserde çocuğun eline tüfek alması gibi bir mesajın çocuğa aktarılması uygun değildir. Bu durum “Ökkeş Kurt Avında” adlı eserin ileti açısından olumsuz bir özelliğidir. Seride yer alan kitapların ileti bölümü genel olarak olumlu mesajlar içermektedir. Eserler içerisinde yer alan iletiler çocuğa öğüt olarak direkt aktarılmamış sezdirme yoluyla çocuğa verilmiştir. Bu durum eserlerin çocuk edebiyatının özelliklerine ileti açısından uygun olduğunu gösterir. Dinç (2023), “Hüseyin Güney’in Çocuk Kitaplarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışmasında çocuk kitapları içerisinde verilmek istenen mesajların çocuğa doğrudan aktarım yoluyla değil dolaylı aktarım yoluyla verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

İzgu’nün “Ökkeş” adlı roman serisi eğitsel ve yazınsal ilkeler açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Eserler çocuğu yaşama hazırlamaya yönelik değerlere sahiptir. Eserler içerisinde çocuklara; yardımseverlik, arkadaşlık, dostluk, dürüstlük, aile birliğine önem verme, hoşgörü gibi değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Eserlerde batıl inanç, hurafelik, cinsiyet ayrımı ve siyasi söylemlere yer verilmemesi eserleri eğitsel ve yazınsal

ilkeler açısından başarılı kılmıştır. Bektaş (2022), “Çocuk Edebiyatı ve Eğitimi Kapsamında Hamdullah Köseoğlu'nun Eserlerinin İncelenmesi” adlı tez çalışmasında çocuk kitaplarında çocuklara insanî değerler kazandırılmalı ve bu değerler kahramanların davranışları üzerinden çocuk okurlara aktarılması gerektiğini ifade etmiştir.

4.3. ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1) Tasarım ve resim özellikleri bakımından yayınevi çocuğa görelilik ilkesini dikkate alarak gerekli düzenlemeler yapmalıdır. Çocuk edebiyatı tasarım ve resim özellikleri dikkate alınarak çocukta kitaba karşı merak duygusu uyandıracak görsellere yer verilmelidir.

2) Kitabın hiçbir yerinde okur düzeyiyle ilgili bilgi verilmemiştir. Yapıtlarda yaş düzeyi belirtilmelidir.

3) Kitaplarda yer alan iç görsellerin renksiz olması çocukların dikkatini çekmemektedir. Eserler çocuklara yönelik hazırlandığı için resimlerin renkli olması gerekmektedir. Özellikle resim-metin oranı çocuk kitaplarında önemli bir durumdur. Eserlerde yer alan görsellerin resim-metin oranının sağlanabilmesi için görsellerin daha fazla olması gerekir.

4) Seri içerisindeki kitaplarda yazım hataları görülmektedir. Bu tür hatalar çocuk kitaplarında bulunmamalıdır. Çocuklara yönelik yazılan eserlerde çocuğa kelimenin doğru şekli verilmelidir.

5) Çocuklar için yazılan eserlerin içeriğinde çocukların düzeyine uygun sözlüklere yer verilebilir.

6) Çocuklar ana dillerini kitaplar aracılığıyla daha iyi öğrenebilmektedir. Özellikle yöresel ağız eserlerde fazla kullanılmamalıdır.

7) Ökkeş serisinde yer alan romanların bulunduğu kutuda, serideki tüm kitapların içeriğiyle ilgili bir test kitapçığı bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı alanında yazılan roman serilerinde bu tür test kitapçıkları yer alabilir. Böylece çocuklar eğlenirken aynı zamanda öğrenir.

8) Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" roman serisinin içerisinde yer alan bazı bölümler ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alabilir. Örnek olarak "Ökkeş Dolmuşçu" adlı eserde Ökkeş'in bulduğu parayı sahibine iade etmesi.

9) Muzaffer İzgü'nün bazı çocuk kitaplarının mizah yönünden incelemesi yapılmıştır. Ancak "Ökkeş" roman serisinin mizah yönünden incelemesi yapılmamıştır. Bu konu ile ilgili çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Aksular, Y. (2022). *Ahmet Ali Arslan'ın Derlediği Kars Halk Masallarının Çocuk Edebiyatı Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağrı.

Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Badıllı Bektaş, F. (2022). *Çocuk Edebiyatı ve Eğitimi Kapsamında Hamdullah Köseoğlu'nun Eserlerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ceran, D. (2015). Çocuklara Rol Model Olması Bakımından Millî Mücadele Kahramanları Ve Edebî Eserlere Yansıması: "Kurtuluşun Kahramanları" Kitap Dizisi Örneği. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)*, 8(14), 135-157.

Çetişli, İ. (2011). *Edebiyat Sanatı ve Bilim*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çolakça, C. (2019). *Gülsevin Kırıl'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Delibaş, F. (2022). *Nurdan Damla'nın Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel İlkelere Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Adıyaman.

Dilidüzgün, S., vd. (2009). *Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Diñç, M. (2023). *Hüseyin Güney'in Çocuk Kitaplarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Erkmen, N. (2017). *Çocuk Kütüphanelerinde En Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelemesi (Ankara İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Genç, G. E. (2019). *1960 kuşağı yazarlarından Muzaffer İzgü'nün öykülerinde mizah*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kılıçaslan, E. (2019). *Naki Tezel'in "Türk Masalları" Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.

Mevzuat Bilgi Sistemi (14.10.2021). *Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 06/07/2023). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39000&MevzuatTur=7&MevzuatTip=5>

Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Onur, B. (1993). *"Sunuş", toplumsal tarihte çocuk sempozyum bildirileri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Özaslan, P. (2012). *Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

Sarıyüce, H.L. (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1*. İstanbul: Nar Yayınları.

Sever, S. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

Soydan, E. (2012). *E-Kitap Teknolojisi ve Basılı Kitabın Geleceği*. (Elektronik Sürüm). Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), 389-399.

Şimşek, T. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Şimşek, T. (2018). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Şirin, M. R. (2021). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış -Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?*. İstanbul: Uçan At Yayınları.

Tanrıöğen, A. (ed.) (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Temizyürek, F., Şahbaz, N, K., Gürel, Z. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Uyar, Y. E. (2019). *Hasan Kallıncı'nın Destan Romanlar Serisinin Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Uyguner, M. (2005). *Muzaffer İzgü Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Yalçın, A., & Aytaş, G. (2017). *Çocuk edebiyatı* (9 b.). Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, N. (2013). *Çocuk Edebiyatı Bağlamında Bestami Yazgan Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.